T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

İSLAMOFOBİ VE EUROFOBİ EKSENİNDE AVRUPA'DA YABANCI DÜŞMANLIĞI VE AVRUPA'DA AŞIRI SAĞ PARTİLERİN MİLLİYETÇİ İLETİLERİNİN ANALİZİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Zehra BALKANOĞLU

KOCAELİ 2018

T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

GAZETECİLİK BİLİM DALI

İSLAMOFOBİ VE EUROFOBİ EKSENİNDE AVRUPA'DA YABANCI DÜŞMANLIĞI VE AVRUPA'DA AŞIRI SAĞ PARTİLERİN MİLLİYETÇİ İLETİLERİNİN ANALİZİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Zehra BALKANOĞLU

Danışman

Doç. Dr. Mustafa YILMAZ

KOCAELİ 2018

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

İSLAMAFOBİ VE EUROFOBİ EKSENİNDE AVRUPA'DA YABANCI DÜŞMANLIĞI VE AVRUPA'DA AŞIRI SAĞ PARTİLERİN MİLLİYETÇİ İLETİLERİNİN ANALİZİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Zehra Balkanoğlu
Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 20.06.2018/16

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Mustafa Yılmaz

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Orhan Baytar

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Gürsoy Değirmencioğlu

KOCAELİ 2018

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

KISALTMALAR vii

TABLOLAR viii

GRAFİKLER VE ŞEMA ix

RESİMLER……..... x

GİRİŞ.....1

1.BÖLÜM

1. KÜLTÜR, KİMLİK VE KORKULAR

1.1. Kültür Kavramı ve Kuramı……1

1.1.1. Kültür Paradigmaları……...**7**

1.1.2.Kültür Sınırları…….……9

1.2. Toplumsal Konum Belirleyici : Kimlik……...11

1.2.1. Kimlik Türleri ……..…….……16

1.2.1.1 Kişisel Kimlik……..……18

1.2.1.2 Kolektif Kimlik…….……..20

1.2.1.2.1 Mili kimlik ve Etnisite……..……24

1.2.1.2.2 Dini Kimlikler…….……..28

1.3. Avrupa ve Türk Kimliği İnşası ……..…….33

1.4. İslam Korkusu : İslamofobi…….……...…….37

1.5. Avrupa Düşmanlığı: Eurofobi…….…….43

2.BÖLÜM

2. MİLLİYETÇİLİĞİN VE YABANCI DÜŞMANLIĞININ MEDYADA YENİDEN ÜRETİMİ

2.1.Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Tanım ve Unsurları……...46

2.2 Avrupa'da Aşırı Sağ Partilerin Yeniden Ortaya Çıkışı……..51

2.3 Milliyetçiliğin Sıradan Bir Şekilde Yeniden Üretimi: Banal Milliyetçilik.....62

3.BÖLÜM

3. AŞIRI MİLLİYETÇİLİK VE YABANCI DÜŞMANLIĞI İÇEREN HABERLERİN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı……..…….70

3.1.1. Problemi……70

3.1.2. Araştırmanın Kapsamı……...71

3.1.3. Evren ve Örneklem……72

3.1.4. Varsayımlar…….……..…..72

3.1.5. Sınırlılıklar…….……73

3.1.6. Yöntem ……..……74

3.2. Aşırı Milliyetçilik ve Yabancı Düşmanlığı İçeren Haberlerin Kantitatif (Niceliksel) İncelenmesi……74

3.3 Aşırı Milliyetçilik ve Yabancı Düşmanlığı İçeren Haberlerin Kalitatif (Niteliksel) İncelenmesi……...…..…….80

3.4. Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi……...……...88

SONUÇ……..90

KAYNAKÇA…….92

ÖZGEÇMİŞ……..……97

ÖNSÖZ

"İslamofobi Ve Eurofobi Ekseninde Avrupa'da Yabancı Düşmanlığı Ve Avrupa'da Aşırı Sağ Partilerin Milliyetçi İletilerinin Analizi" isimli çalışmamda, konunun belirlenmesinde, şekillenmesinde katkı sağlayan hocam Doç.Dr. İhsan KARLI'ya, tezimin basım aşamasına gelene kadar geçen süreçte tecrübeleri ile yol gösteren, her aşamasıyla tek tek ilgilenen danışmanım Doç. Dr. Mustafa YILMAZ'a, her zaman bilgi ve deneyimlerini tüm samimiyetiyle aktaran değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Ebru TURANLI'ya, bu tezi yazabilmem için alt yapı oluşturan değerli bütün Gazetecilik Bölümü hocalarıma, tezimin ilk aşamasından son aşamasına gelene kadar benimle birlikte tüm süreci yaşayan, deneyimlerini paylaşan değerli dostum Berfi YILDIRIM'a, desteklerini her zaman yanı başımda hissettiğim aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Zehra BALKANOĞLU

ÖZET

Hükümetlerin ırkçı, İslamofobik söylem ve hareketleri, azınlıkları göz ardı edici politikaları, tarihsel süreç içinde göçmenler üzerinden yürütülen korku söylemleri, yabancılar ile kültürel yozlaşma olacağı korkusu, ön yargılı davranışlar sosyal hayat içinde fobilerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu fobiler, bireyden öte toplumları etkilemekte ve politik alanda kendine yer bulmaktadır.

Bu çalışmada, Avrupa'da artan İslamofobi ile Türkiye'de buna karşıt olgu olarak oluşan Eurofobi ekseninde yabancı düşmanlığının ve Avrupa'daki aşırı sağın milliyetçi iletilerinin, Avusturya, Almanya ve Türkiye basınında nasıl yer aldığı ortaya konmuştur. Araştırmada, 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri'ne ilişkin söz konusu iletiler içerik analizi yöntemiyle Avusturya, Almanya ve Türkiye'de yayımlanan *Der Standard, Süddeutsche Zeitung, Sabah* gazetelerinin haber portalları üzerinden çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, medya aracılığıyla Avrupa'da aşırı sağın milliyetçilik içeren iletiler ile İslamofobik söylemleri artırdığı, Türkiye'de de buna karşıt olarak Eurofobik iletilerin medyada sıklıkla görülmeye başlandığı saptanmıştır. Medya aracılığıyla üretilen bu korkular toplumlarda, ötekine karşı düşmanca davranışların artmasına neden olmakta bu durum da, uluslararası çatışmaların meşrulaştırılmasına zemin hazırlamaktadır.

Anahtar Kelimler : Kültür, Milliyetçilik, Yabancı Düşmanlığı, İslamofobi, Eurofobi

ABSTRACT

Racial, Islamophobic discourses and movements of the governments, their politics that ignore minorities and the rhetoric of fear conducted through immigrants in the historical process, besides fear of cultural corruption with foreigners and prejudiced behaviors are causing phobia in social life. These social actors and phobias influence the societies beyond the individual, and the political scene takes its place.

In this study, Increasing Islamophobia in Europe and Eurofob that formed as opposed to cases in Turkey consisting xenophobia in it, and the extreme right nationalist messages in Europe are related with case studies selected as the September 24, 2017 Federal Elections of Austria, was asked to set out how it takes place in Germany and then Turkey. In the study, the September 24 2017 Germany said the message content analysis method for the federal elections in Austria, Germany and Der Standard published in Turkey, Sueddeutsche Zeitung, the morning has been resolved through news portals of newspapers. It has been seen how the extreme right in the news reports, how the press transferred these messages. These fears produced through the media cause increasing hostility towards other people in society, which also paves the way for the legitimization of international conflicts.

Key Words: Culture, Nationalism, Xenophobia, Islamophobia, Europhobia

KISALTMALAR

AFD : Almanya'da Almanya için Alternatif Parti

FPÖ: Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi

AB: Avrupa Birliği

SD : İsveç Demokratları

UKIP : Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi

CDU : Hristiyan Demokrat Birliği

EUMC: Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi

TABLOLAR

Tablo 1: Milliyetçi ve Yabancı düşmanlığı içeren haberlerin sayısı

Tablo 2: Haberlerin yer aldığı bölümler

Tablo 3: Haberlerin üretildiği haber organizasyonu

Tablo 4: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği

Tablo 5: Haberlerde ana başlığın metinle ilişkisi

Tablo 6: Haberlerde kullanılan görsel ekler

Tablo 7: Haberlerde fotoğraf kullanımı

Tablo 8: Fotoğrafta yer alan aktörler

Tablo 9: Fotoğrafın üretildiği haber organizasyonu

Tablo 10: Fotoğrafın haberle ilişkisi

Tablo 11: Haber aktörleri

Tablo 12: Haberlerin ileti içeriği

Tablo 13: İletilerin içerik özelliği

Tablo 14 : Haber İletilerinde Avrupa'da Türk ve Müslümanın Tasarımı

Tablo 15 : Haber İletilerinde Türkiye'de Avrupa ve Avrupalı Tasarımı

Tablo 16: Avrupa bakış açısıyla aktarılan politik haberlerin ileti içeriği

Tablo 17: Türkiye bakış açısıyla aktarılan politik haberlerin ileti içeriği

Tablo 18 : Avrupa odaklı din konulu haberlerin ileti içeriği

Tablo 19 : Türkiye odaklı din konulu haberlerin ileti içeriği

Tablo20 : Sosyal Kültürel içerikli haberlerin dini ileti içeriği

Tablo 21: Ekonomik içerikli iletilerin içeriği

GRAFİK VE ŞEMA

Grafik 1: 1980'lerde dini aidiyet istatistiği

Grafik 2: 1990-2030 yılları arasında Müslümanların nüfus oranları

Grafik 3: 18 Haziran 2015 Danimarka Ön Seçimleri

Grafik 4: İsveç Hükümeti, 19 Eylül 2010 Genel Seçim Sonuçları

Grafik 5: 23 Nisan 2017 Fransa Başkanlık Seçim Sonuçları

Grafik 6: 15 Ekim 2017 Avusturya Genel Seçim Sonuçları

Grafik 7: Birleşik Krallık 2015 Genel Seçim Sonuçları

Grafik 8: 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçim Sonuçları

Şema 1: Kişisel Kimlik Sınıflandırması

RESİMLER

Resim 1: FPÖ liderinin, İslam üzerine söylemleri

Resim 2: FPÖ liderinin Türkler ve Müslümanlar üzerinden Avrupa söylemi

Resim 3: FPÖ liderinin, İslamofobik söylemi

Resim 4: Sosyal Demokrat Parti'nin Danimarka 2015 seçimlerinde kullandığı seçim afişi

Resim 5 : Belçika'da Flaman Çıkarları Partisi'nin seçim kampanyası

Resim 6 : Eurabia'nın irrasyonel korku teorisi temsili

Resim 7 : *Hürriyet* gazetesi logosu

Resim 8 : *Posta* gazetesi logosu

Resim 9 : Günaydın Türkiye programında banal milliyetçilik örneği

Resim 10 : Yazılı basında banal milliyetçilik örneği

Resim 11: Türk Lirası üzerinden banal milliyetçilik örneği

GİRİŞ

Kitle iletişim araçlarının hızla gelişmesine paralel olarak, iletişim teknolojileri gelişmiş ve yeni haber alma düzenlerine ihtiyaç duyulmuştur. Bu değişimin en belirgin özellikleri kamuoyunun yıllardır haber ihtiyacını karşılayan en eski enformasyon kaynağı olan gazetelerde görülmüştür. Genellikle günlük olarak yayımlanan gazeteler bu değişimle haber portalları üzerinden iletilerini aktarmaya başlayarak küresel enformasyon ağına dahil olmuşlardır. Bu düzen içinde, haberler ardı ardına, son dakika gelişmeleri ile verilmekte ve dünyanın her yerinden okunma imkanına sahip olmaktadır. Her bölgeden erişilebilir olması gazetelerin, özellikle uluslararası konularda yaptığı haberlerde daha seçici davranmasını gerektirmektedir. Demokratik ortamlarda söylenen ifadelerin, ülke çıkarları söz konusu olduğunda basında nasıl yer aldığı konusu basının uluslararası haber iletimindeki en büyük sınavı olarak düşünülmektedir. Çünkü, basın yoluyla aktarılan iletiler içeriklerine göre bazen olumlu tepkilerle karşılanırken bazen de negatif içerikli iletilerden dolayı fobilerin doğmasına zemin hazırlamaktadır. Bu iletilerin, etkilerine dünya üzerinden verilebilecek birçok örnek vardır ancak etkilere fobiler de dahil olunca, seçim süreçlerinin özellikle de bu fobilerin çokça gündeme geldiği "24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri"ni örnek olay olarak ele almak doğru olacaktır. Federal Seçimlerinde Almanya'da aşırı sağ partinin adaylığını açıklaması ile Türk ve Müslümanlara karşıt bir politika izlemesi, bunları seçim vaatlerine alması, Hollanda, Fransa gibi ülkelerdeki aşırı sağ partilerin de bu partiye destek vermesi milliyetçi söylemlerin daha da güçlenerek artmasına zemin hazırlamıştır. Bu söylemler yabancı düşmanlığı ve İslamofobiyi tetiklerken, karşıt ülke Türkiye'de de bir koruma mekanizması olarak Eurofobi'nin oluşmasına neden olmaktadır. Aşırı sağın iletilerine karşı, "Sizin İslamofobiniz varsa bizim de Eurofobimiz var" söylemi hem siyasal ortamda hem toplumda hem de basında yer bulmaya başlamıştır.

Çalışmada, Eurofobi, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi olgularının aşırı sağ partiler ekseninde , örnek olay olarak belirlenen Almanya Federal Hükümet Seçimleri" üzerinden basında nasıl aktarıldığı irdelenmiştir.

Birinci bölümde, “Kültür, Kimlik Ve Korkular” başlığı altında, toplumları belirleyen kültür kavramı, onları yönlendiren toplumsal inşayı sağlayan kimlikleri, kültürel kimlik farklılıklarının zemin hazırladığı korkular çift yönlü olarak ele alınmış, İslamafobi ve Eurofobi olgularıyla birlikte açıklanmıştır.

İkinci bölümde, yabancı düşmanlığını odak noktası alan aşırı sağ partilerin yeniden ortaya çıkışı, milliyetçiliğin sıradan bir biçimde yeniden üretimini sağlayan banal milliyetçilik konuları açıklanarak, bunların medyaya yansıması değerlendirilmiştir.

Analizin yapıldığı üçüncü bölümde, örneklem olarak ele alınan *Der Standard, Süddeutsche Zeitung, Sabah* gazetelerinin 10 Haziran 2017- 30 Ekim 2017 tarihleri arasında konuya ilişkin verdikleri haberler analitik amprizm kuramı temelinde içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

1.BÖLÜM

1.KÜLTÜR, KİMLİK VE KORKULAR

Toplumları birbirine yakınlaştıran ya da uzaklaştıran en temel değerlerden biri kültürdür. Bireyleri bir arada tutan, dilleri, dinleri, tarihleri, gelenek görenekleri kısacası maddi ve manevi unsurları olmuştur. Bu değerleri kapsayan kültür ise bireysel ve toplumsal kimliğin inşasında da rol oynamaktadır. Sahip olunan kimlikler, kimlikler benzerlikleri bulmayı sağladığı gibi bazen de farklılıkları ortaya çıkarır. Farklılıkların, ideolojik boyuta dönüştürülmesi sonucunda ise korkular oluşmaktadır.

1.1.Kültür Kavramı ve Kuramı

Yaklaşık olarak iki yüze yakın tanımı bulunduğu düşünülen kültür kavramı her toplumda her bilim içinde yeniden tanımlanmıştır. Sosyolojide, antropoloji de ve iletişim bilimlerinde kültür birbirine yakın tanımlamalarla açıklanmaktadır. Kültür, geleneksel toplum içinde, inanç, düşünce ve kurumları o toplumdaki bireyleri merkezine yerleştiren, toplumu bir arada tutan, değer yargıları bulunan bir kavram olarak açıklanabilmektedir. Kültür bulunduğu topluma ait olup, kavramsal olarak yoruma açık ve duygusal boyutta tanımlamaların ağır bastığı bir kavramdır. Kültürün kendi içinde gelişen doğal bir evrimi olduğun, dışarıdan zorla değiştirilemeyeceğini bu sebepten dolayı tam bir batılılaşmanın mümkün olamayacağını belirten Ziya Gökalp'e göre;

> *" Herhangi bir organizma gibi kültür, dışarıdan kendi yapısına uygun medeniyet unsurlarını alır, sindirir uygun olmayanları atar. Kültürün temel fonksiyonu , belirli bir toplumun bireyleri arasında dayanışmayı yani bir toplum olarak bütünlüğünü ve devamını sağlamasıdır. Böylece kültür temel sosyolojik bir olgudur" (Gökalp'ten aktaran , İnalcık, 2017:339).*

Kültür, her yapı içinde kendini yeniden yorumlar. Bilim alanında, bir toplumun içinde yer alan bireylerin bulunduğu uygarlığı, beşeri alanda eğitim sistemi inşasında, teknolojik alanda üretimi ve gelişimi, sanat içinde estetik anlayışı ifade etmektedir. Kültürün çelişkili bir meta olduğunu belirterek anlam yoluyla kullanımına dikkat çeken Adorno kültürü; "Değiş tokuş yasasına o kadar bağlıdır ki değiştirilemez;

kullanım sırasında da öyle körü körüne tüketilir ki kullanılamaz olur" ifadesiyle belirtmiştir (2014:100).

Kültür, bir toplumdaki insanların toplum olarak paylaştıkları hayat biçimleridir. İnsanın toplumun bir üyesi olarak kazandığı bilgi, inanç, ahlak, sanat, hukuk, gelenek, görenek ve alışkanlıklarının toplamı kültürü oluşturur. Kültür bilinçli bir şekilde seçim yapan ve deneyimlerinden yararlanılan insanlar tarafından inşa edilmesinin yanında, geçmişten gelen bir seçim ve değerlendirmeler bütünüdür. Kültür, insanoğlunun yaşam ve evreni semboller aracılığıyla anlamlandırma becerisinin bir sonucu olarak, toplum içinde insanlara aktarılan ve onlar tarafından içselleştirilmiş dil, bilgi, inanç, sanat, töre, hukuk, gelenek ve adetler gibi değerlerin bütünüdür. Kültür bütünsel bir yapı olmakla birlikte kendi içerisinde farklılaşmaları ifade eden alt-sistemlere de sahiptir bu da kültürün çoğulluğunu gösterir.

Tek bir kültür tanımından söz edilememektedir. Bunun nedeni ise, dünya üzerinde farklı kıtalarda yaşayan toplumların birbirinden bağımsız kültürlere sahip olması ile oluşan çok kültürlülük bir neden olarak gösterilebilmektedir. Bütün tanımlamalarda kültürün açıklanamasın da temel unsur, "insan" dır. İnsanın yaşamını sürdürürken tüm durumlara karşı verdiği tepki, mücadele ve var olma çabası bireyin kültür oluşumunda önemli etkiye sahip olmuştur. Kültür toplum kavramı ile açıklandığında toplumun temel yapısı birey üzerinden kendini türetmektedir. Kültür bireyin düşünme eylemini şekillendirmektedir. Bireyi sınırlandıran ya da sınırlarını ortadan kaldıran ahlaki normlarını etkiyen, topluma yaşama dair eleştirilerini yapan, tüm bunlara zemin hazırlayan bir yapı olarak kültür insanın sahip olduğu değerler bütünü olarak da açıklanabilmektedir. Kültür bireyin var oluşunda bir araçtır. Kültürün varlığı ile insan kendini anlatabiliyor ve kendi bilincine varıyor, kendini tamamlanmış bir tasarı olarak görüyor, kendi ilişkilerinin sorgusunu yapıyor, bıkmadan yeni anlamlar araştırıyor, yeni yapıtlar yaratıyor ve kendini aşıyor (Adanır, 2003:29).

Kültüre farklı bir açıdan yaklaşan iletişim ve medya üzerine çalışan radikal yapısalcılık kuram tasarımı temsilcilerinden Siegfried J. Schmidt, geleneksel kültür tanımlarında insanın, etkileşim alanlarının, biyolojik ihtiyaçların oluşturduğu temel paradoksların göz ardı edildiğini ön görmüştür. Doğada var olan her canlı her nesne, eylemler, eylemsel sınırlar hatta yaşamı sürdürmede pratik sağlayan teknolojik gelişmeler de dâhil birer kodlamaya sahiptir. Ancak, davranış ve eylemlerin

nedenselliği, kültürel paradigması kodlanmamıştır. Schmidt, bu yapıyı tanımlarken James R. Beniger'in "kültürel kodlama" kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Ona göre, toplumsal sınırlamayı, etkileşimin nedenlerinin belirleyen, toplumdaki iş birliğinin temelini oluşturan bir program vardır ve bu da "Kültür Programı"dır. Bunların var olan neden sonuç ilişkisinden değil, kültürel programlamadan kaynaklandığını belirtmiştir. Kültürü program olarak tanımlayan Schmidt, " Bu program dinamik ve gelişmeye açıktır, muhtelif amaçlar için alt programlara izin verilebilir. Kültür burada öne sürülen soyut şekliyle bilişsel, iletişim ve sosyal yapılarda sosyalleşmenin uygulanması programı olarak kavramsallaştırılabilir" demiştir (Schmidt'ten aktaran: Hepp,2014:51). Bu kültür programı, siyasal, sosyal, ekonomik, dini gibi toplumu oluşturan yapıların, kontrol öznesi gibi kodlamalarını düzenler. Ancak bu programlar kültürün yapısı gereği toplumdan topluma değişiklik göstermektedir.

Kültür tanımları yapılırken modern zaman içinde kültür, farklı kültürel sınırlandırmalar ile karşılaşılmaktadır, yüksel kültür ve onun alt kültürü popüler kültür kavramları gibi. Bu da kültür tanımlarında kategorileşmiş tanımları karşımıza çıkarmaktadır. Kültür üst sınıf tarafından dışarıda bırakılmış bu entelektüellerin kendileriyle (kültürlü olmayla) gurur duymalarını ve tatmin olmalarını sağlıyordu. Benzer şekilde kültür günümüzde genel olarak eğitilmişlikle, entelektüel olmayla ve değerli olmayla eşleştirilir; "sanatta, davranışta, anlayışta vs. mükemmel olan" anlamına kullanılır. Bunun karşıtı olan kültürsüz kavramıyla eğitilmemiş, kaba, maganda, zevksiz, bilgisiz olan anlatılır. Bu yolla kültür sadece belli özelliklere sahip olanların malı veya özelliği olarak belli bir mülkiyet içine çökertilir (Erdoğan ve Alemdar, 2005:21). Bu tanımlar kültürün gündelik yaşamda kullanımı ile ilgilidir.

Kültür, toplum ve birey üçgeninde temel yapı aidiyetlik hissidir. Topluma aidiyetlik veren, sahip olunan değer ve davranışlar bütünü yani kültürdür. Kültür oluşumunda en önemli etken olan dil, insana ait olan zihinsel işlevin kelimelere dökümünde, toplumun bir parçası olan bireyin kültürel oluşumunda etkin bir şekilde var olan toplumları tanımlayan önemli unsurlardandır. Kültür kendini dil ile tanımlar ancak sözlü ifadenin yanında imgeler simgeler örf ve adetlerde dili oluşturan önemli unsurlardandır. Dil kuşaktan kuşağa aktarılan deneyimlerin edebi eserlerin toplumsal kuralların örf ve adetlerin tarih aktarımda en önemli araçtır. Çünkü bunlar atalar

tarafından aktarılmaktadır ve gelecek kuşaklara emanet bırakılmıştır. Bir kültürleşme süreci, kültürel unsurlar ve temel değerlerdeki benzerlik ya da farklılıklardan oluşan kültür içinde benzerlik ve farklılıkları da barındırmaktadır. Temel değerlerdeki farklılığı belirleyen "din" dir ve değerler aracılığıyla kültürel sınırlar belirlenir, bunun sonucunda da aidiyeti farklı olan kültürler meydana gelir. Kültür, toplumu oluşturan bireylerin, siyasal, sosyal, toplumsal alandaki rolleri, davranışları kültürü etkilemektedir. Kültürün teoriden, kuramdan farklı alanda, sosyal hayat içinde farklı şekillerde var olması, kültürün çeşitliliğini oluşturmaktadır. Manevi değerlerden oluşan kültür, özneldir. Bu öznellik o topluma aittir. Dil, örf-adet, siyasal-sosyal alandaki tüm maddi ve manevi değerler kültürü oluşturmaktadır.

Kültürel unsurlar, farklı kültürlerin de birbirleriyle etkileşimlerine izin vermektedir. Kültürel unsurların farklı kültürlerle etkileşimi bir süreç içinde gerçekleşmektedir. Bu unsurlar içinde, teknolojiden modaya kamusal düzen gerekliliklerinden siyasal sosyal yaşamı etkileyen birçok alanda etkili olan kültür unsurları vardır. Ülkeler belli yıllarda birbirinden sadece siyasal yaşam için kültür unsurlarını alırken ilerleyen yıllarda modayı, teknolojiyi de birbirlerinden almıştır. Kültürün faydacılık anlayışı ile alınışı Geertz'in " Kültür planlar reçeteler kurallar yapılar kısaca bilgisayar mühendislerinin davranış yönetimi programları dedikleri kontrol mekanizmaları dizisidir" tanımını hatırlatmaktadır (Geertz'den akt. Kottak, 2002:49).

Kültürel unsurlar, temel değerler sistemi ve tarafsız ögeler olarak ayrılmıştır. Tarafsız ögeler teknik ve teknolojik gelişmeler olarak aldığımız yapılar, kültüre girerken de önce bir süzgeçten geçer. Bu süzgeç kültürel unsurların alındığı ülkenin sahip olduğu kültürel değerlerdir. Bir kültür başka bir ülkenin kültürüne geçerken kendi öz kültürünü koruyarak girmektedir. Kuşaklar tarafından çevrelenen, temele oturtulan bu değeler, o kültüre sahip olanlar tarafından korunmaya çalışılmaktadır. Buna karşı gelecek tehditler, bozulmalar kültürel çatışmalara neden olmaktadır. Toplumlar zaman içinde kültürün sınırlarını belirlemiştir. Bunun içine girebilecekler ve dışında kalacaklar farklı konumlarda tanımlanacaktır.

Kültürel normlar olarak var olan değer ve davranışlar bütünü, tarihsel bağlarla birbirine bağlı olan, beli coğrafi sınırlar içinde oluşturulan, gelenek görenekleri olan din dil birliğine sahip olan toplumları tanımlamaktadır. Bu kültürel ögeleri içine alan

değerlerin yanı sıra kamusal alanda yaratılan kültür de gündelik pratiklerde kültürel normların bir parçasıdır. Toplumdan topluma değişen normlar gözlem yoluyla aktarılan bilgiler ile ya da doğrudan öğretilir. Bir çocuğa biri yardım ettiğinde ya da bir şey verdiğinde teşekkür etmesi kültürün doğrudan öğretildiğini gösterir. Kültür bazen de gözlem yoluyla aktarılır. Bir çocuğun yaptığı yeni yeni öğrendiği davranışlarda gözlemleri etkiliyken daha sonraları içinde var oldukları kültürün dayattığı gereklilikler çerçevesinde şekillenir. Kültürel normlar barındırdığı farklılıklardan dolayı aynı davranışlar aynı alışkanlıklar her coğrafyada yeniden şekillenir. Bir yemeğin yer sofrasında yenmesi ile yemek masasında yenmesi arasında işlev olarak farklılık olmasa da bu alışkanlık kimileri tarafından eleştirilirken kimileri tarafından da bir kültürün devamı olarak gösterilmektedir. Ayrıca dini gereklilik olarak yerine getirilen kurban kesimi "barbarca" olarak nitelendirilirken kimi toplumlar içinde doğal gerekliliktir. Bu anlayış kültürel normların evrensel olduğu ön görüsüne karşı çıkanlar için somut örnek olarak betimlenmektedir. Toplumlar, dünyalarını tanımlamak, duygularını ifade etmek ve yargıda bulunabilmek için kullandıkları, önceden kurulmuş anlam ve semboller sistemini zaman içinde içselleştirirler. Ondan sonra bu sistem, insanların hayatları boyunca davranışlarına ve algılarına yön verir. Bu da kültürün simgesel olduğunu hatırlatmaktadır. Simgesel düşüncenin sadece insana ve kültüre özgü olduğuna dikkat çeken Leslie White, "simgeleştirmeye bağlı nesnelerin ve olayların, bir genetik olmayan, bedensel olamayan zaman süreğenliği." Kültür, alet edevat araç giyim süs gelenekler kurumlar inançlar törenler oyunlar, sanat eserleri ve dilden oluşur. Önceden gelen neslin simgeleştirme yeteneğini kazandırdıktan sonra ve ya ihtiyari bir şekilde nesnelere ve olaylara anlam yükleyebilme ve bu anlamları kavrayıp değerlendirebilmeye başladığı zaman ortaya çıkmıştır (White'dan aktaran Kottak, 2002:50). Simge herhangi bir dilde herhangi bir kültürde farklı anlamları temsil eden sözlü ve ya sözsüz imgeler bütünüdür. Simge ile anlattığı betimlediği nesne arasında zorunlu bir bağ olması şart değildir. Biz ağaca ağaç diyoruz, İngilizler tree diyor. Neden ağaç dediğimizi sorgulamıyoruz. Kaleme kalem diyoruz ama neden kalem dediğimizi düşünmüyoruz. Kalem bir ifade bir simge olmuştur. Kültür sadece dil ile sınırlı değildir. Ülkelerin bayrakları, dini olarak kutsal sayılan mekanlarda kültürün simgesel yansımasıdır. Bir ülkeye gittiğinizde herhangi bir meydandaki yapılar, kuruluşlar, alanlar o yerin nasıl bir kültüre sahip olduğu konusunda bilgi verebilmektedir. İnsanlar yüz binlerce yıl kültüre temel oluşturan

yetenekleri paylaştılar. Bunlar öğrenebilme, simgesel düşünebilme, dili yönlendirebilme ve yaşamlarını örgütlemek ve çevreye uyum sağlayabilmek için gereken alet ve diğer kültürel ürünleri kullanabilme yetenekleridir. Her çağdaş insan topluluğu simgeleştirme ve böylece bir kültür yaratıp onu sürdürebilme yeteneğine sahiptir (Kottak 2002:50) Birey doğduğu andan itibaren içinde var olduğu yapının kültürünü alır. Çünkü kültürün temelinde kuşaktan kuşağa aktarım vardır. Toplumda birlikteliği ve sürekliliği sağlayan kültür, toplumun birlikte var olduğu yapıdır. Dünyaya gelinen andan itibaren var olan çevre, nesillerle aktarılan, tarihsel, siyasal yapı ve kaynaklar, aile akrabalık ilişkileri de kültürü oluşturan önemli unsurlardandır.

Biyolojik özellikler kültürün oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Kültürün oluşması için öncelikle biyolojik ihtiyaçların tamamlanması gerekmektedir. Bu ihtiyaçların zamanla işlevsel hale geçmesiyle yeni yaşam standartları da ortaya çıkar. Bu standartlar toplumun kültür düzeyine çevresine ve bulunduğu toplumdaki yeteneğe göre şekil alır. Biyolojik özellikler ve kültür iş birliğinde biyolojik dürtüler önemli yer tutar. Dürtüler bizlere kültür bu dürtüleri belli bir şekilde ifade etmeyi öğretir. Örneğin, insanların temek ihtiyacı olan beslenme ihtiyacı her ülkede her kültürde farklılık göstermektedir. Sabah kahvaltılarının kimi ülkelerde iki çeşit ile kimi ülkelerde ise farklı sunumlarla kahvaltı çeşitliliği arttırılmaktadır.

Kültürel bir yaşam standardı ise yeni ihtiyaçların ortaya çıkması, insan davranışının yeni emir ve koşullara zorlanması demektir. Açık ki bir kuşağın kültür geleneklerinin bir sonrakine aktarılması gerekir. Yetiştirme tarzına ilişkin yöntem ve mekanizmalar her kültürde bulunmak zorundadır. Çünkü her kültür eserinin özü iş birliğidir.

Kültür paylaşılır ve tek bir kişiye bağımsız bireylere özgü olamaz, tam aksine grubun üyesi olan tüm bireylere özgüdür. Çünkü kültürün temel yapısı yaşanılanlardan süreç içinde elde edilen bilgilerden gözlemlerden ve toplulukların örgütlenmesinden oluşur. Bir kültürün oluşması için örgütlenmiş toplulukların birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Kültür bu toplum içinde aktarılır. Biz kültürümüzü gözleyerek, dinleyerek, konuşarak ve diğer insanlarla etkileşim içine girerek öğreniriz. Paylaşılan kültürel inançlar, değerler, anlar, beklentiler ve düşünme hareket biçimleri insanlar arasında ki farklılıkları siler. Kültürleme süreci olarak deneyimler sağlayarak insanları birleştirir. (Kottak:52) Ülkelerin milli ve dini bayramlarda bir araya gelmesi gibi.

Kültürün tüm bu özelliklerini içinde barındıran ve toplumlarda kültür oluşumunu etkileyen önemli bir kültür ise "medya kültürü" dür. Medya kültürü gerçek kültürü hammadde olarak kullanır. Gerçek kültür daha önce de çeşitli tanımlamaları verilen ve hangi anlamı kastedilirse edilsin medya tarafından da işlenecek, değiştirilecek bir kültürdür. Bu bağlamda medya gerçek kültürün hem bir yansıması, hem de yeniden şekillendirilmesi olarak görülebilir;

"*Medya kültürü, ne bir kitle kültürü ne de baskın olan bir iletişim aracının kültürüdür. Ne tüm insanları tek toplum haline getiren bir programdır ne de bizi yavaş yavaş tuzağına düşüren ve insanları, insan ve robot karışımı sibernetik organizmalara ya da internette dolaşmayı yaşam tarzı haline getirmiş bilgisayar korsanına dönüştüren bir siber kültürdür"* (Hepp, 2014: 35).

Medya kültürü yarattığı ve ifade ettiği, modern günlük yaşamın kendisinden başka bir şey değildir Medyanın devreye girmesi ile kültürler arsında bir türdeşleşme ve herkes tarafından alınan enformasyon iletiminde bir sentez oluşmaktadır.

Genel tanım içinde kültür, bir toplumun dil, din, tarih, sanat, ekonomi, yaşam biçiminin kapsayan ve birlik noktasında toplumu birleştiren olgudur. Kültür, tarihseldir, süreklidir, toplumla bağlıdır, değişkendir, süreğenlidir, birleştirici ve bütünleştiricidir.

Kültür tüm normları ve unsurları ile birbirine bağlıdır. Bunu domino taşları gibi düşünebiliriz. Taşlardan birini çektiğimizde yani bir kültürel normu, unsuru yerinden aldığımızda denge bozulur ve kültürel dağılma meydana gelir. Aynı şekilde o kültüre ait olmayan bir taş konulduğunda ise oradaki farklılık ya dışlamayı ya da kültürleşme yozlaşmayı meydana getirecektir.

Felsefe ve din, bilim ve sanat yaşam tarzları ve töreler gibi birbirinden farklı bu kadar çok şeyin ve ayrıca bir çağın nesnel tininin tek bir kültür sözcüğü ile özetlenişi, daha en baştan, tüm bunları yukarıdan bakarak bir araya toplayan, taksim eden, ölçüp biçen, organize eden bir idari bakışı ele veriyor (Adorno,2014:121).

1.1.1 Kültürün Paradigmaları

Politik kültür kavramının kültüre etki ettiği, paradigma sayesinde, hem kültürün kendi özellikleriyle, unsurlarıyla hem de evrensel değerler ile açıklanmasına katkı sağlamaktadır.

Michael Walzer kültürü, Thick/Thin "Culture" kavramları üzerinden açıklamıştır. Erdenir, bu kavramları kimlik ile harmanladığında, daha anlaşılır olmasını isteyerek Thick için katı, Thin için ise esnek ifadesini kullanmıştır. Erdenir, Walzer'in tanımından yola çıkarak, esnek – katı kültür içinde kültürün klasik tanımının daha dışına çıkarak buna politik kültür tanımını da eklemiştir. Bu tanımlara kültür aidiyetine ek olarak, ortak evrensel değerlerde tanımlama dahilinde alınmıştır.

Klasik kültür tanımlarından oluşan katı kültür aynı zamanda politik alanı belirleyen bağımsız bir özne olarak da burada tanımlanmaktadır. Belli bir toplumun genetik kodunu taşıyan, feragat edemediği doğuştan kazanılan dinsel, etnik unsurların yanı sıra toplumun temel değerleri, gelenekleri, inançları paylaşılan simgeleri ve anlamları ile toplumsal pratikler ve kurumlar katılığın unsurları olarak belirmektedir (Erdenir,2010:16) Buradaki unsurlar, toplumun sahip olduğu gelenek görenek, din, sanat, ahlak yasal düzenlemeleridir. Katı kültürün varlığı onun kuşaktan kuşağa aktarılması ile doğru orantılıdır. Toplumun temelinde yer alan bu unsurlar, sosyal, ekonomik ve kültürel alan başta olmak üzere birçok alanda etkilidir. Rasyoneliteden öte, duyguların hâkim olduğu bu kültürde, birey aktarılanları yorumlamadan kalıtımsal bir miras gibi alır ve işlevsizleştirir.

Kültürün politik alandaki varoluşunun kavramsal tanımı olarak, karşımıza çıkan esnek kültür, kapsayıcı ve evrenseldir. Burada geleneksel kültürden öte, dışa dönüklük vardır. Politik kültür veya yurttaşlık kültürü olarak da adlandırılan, esnek kültür toplumsal alana, düzen ve biçim veren kültüre paralel olarak siyasi alanın düzenlemekte ve anlam kazandırmaktadır" (Pye ve Verba'dan akt. : Erdenir,2010:18)

Esnek kültürde ise klasik kültür tanımından ayrılan, siyasal alanda yer alan değerler vardır. Bu kültürde, katı kültürün aksine rasyonellik daha ön plandadır. Esnek kültür, kültürel aktarımı yok saymaz ancak yeni yaşanmışlıkları, değerleri merkezine alır ve çift yönlü etkileşim ile kendini tanımlar. Bu kültür siyasal kültürden etkilenirken aynı zamanda onu da etkiler. Esnek kültür tek düze kültürden farklı olarak hoşgörü ve çeşitliliğe açıktır. Katı kültürün bağlı olduğu değiştirilemez, aynı şekilde aktarılır dediği unsurlar burada tam tersi yönde ilerleyerek farklılıklar ile de ötekileştirme yapılmadan da kültürden söz edilebileceğini savunur.

1.1.2. Kültür Sınırları

Bilinen ya da bilinmeyen bir toplumu araştırırken, değerlendirirken, araştırmacının kendi kültürünü temel alması, kendi değerlerini alması, kendi değerlerini ön planda tutması, araştırılan toplum ve sahip olunan değerlerini barındırdığı toplum çizgilerinin birbirinden ayrılmasına neden olmaktadır. Bu da kültürel farklılıkların göz ardı edildiği "Etno merkezcilik" anlayışını meydana getirmektedir.

Kendi normumuza uymayan her şeyi kültürün dışına, doğaya göndermekten ibaret olan bu tavrın sürekliliğini ortaya koymuştur. Böylece, geleneksel toplumlarda insanlık, kabilenin sınırlarından ibaret olabilir: Onulmaz bir biçimde "Vahşiler"e benzetilen "Başkaları", insan olma vasıflarını kaybederler ve bu itibarla, alçaltıcı muamelelere konu olabilirler. Etno merkezcilik, en aşırı formuna büründüğünde, ırkçılığa yani "etnisiteler"e ya da ırklar arasında bir hiyerarşinin mevcut olduğu inancına götürür (Strauss'tan akt. Riutart,2017:66)

Sahip olunan kültür geleneksel öğreti diğer toplumun değerlerine nesnel bir şekilde yaklaşılasını engellemektedir. Bir araştırmacı, toplumu incelerken ilk olarak sahip olduğu değerleri "doğal" farklı kültürün değerlerini ise "nedenselleştirilemeyen", karmaşık olarak nitelendirirken, daha sonra yaptığı araştırmalarda bunların o toplumun kültürel değerleri ile ilgili olduğunu anlayabilmektedir. Bu etnomerkezciliğin araştırma, tanımlama süreci ile ilgilidir.

Burada asıl sorun topluma yerleşmiş olan etno merkezciliktir. Toplumda, kültürel farlılık olarak ortaya çıkan özellikle diğer toplumları değerlendirirken kendini belli eden "biz" kültürüne karşı "onların" kültürü bir etnik merkezcilik anlayışıdır. Sahip olunan kültürün ön planda tutularak farklı kültürdekilerin tanımlanması aslında ötekinin kültürünün tanımı olarak ortaya çıkmaktadır. Asıl kırılma noktası, farklılıkların nedeni olarak varsayılan kültürel normalardır. Toplumların, yemek düzenleri gündelik hayattaki davranışları, gelenek görenekleri onların kültürel normlarıdır. Çünkü bu normlar o kültüre aittir, tarihler, devirler değiştikçe özüne bağlı kalarak değişim gösterebilmektedir. Ancak bu değişim yine de o kültürün hakimiyet sınırları içinde olmaktadır.

Riutort da “bir toplumun kültürel normları net bir biçimde değişkenlik gösterebileceğini ve bazen bir toplumsal gruptan diğerine karşıtlık gösterebileceğini belirterek: Böylece toplum içerisindeki belli bir grubun toplumsal pratiklerini ve değerlerini ifade etmek için alt kültürden bahsedilirken, hakim kültüre karşı olan ve yeni kültürel normların tesisini talep eden gruplar söz konusu olduğunda karşı kültürden bahsedilebileceğini savunmuştur ” (2017:2.72).

Aynı kültür paylaşılsa da, etnik merkezcilikte kültürel normların bireyleri tek bir ağırlık merkezinde toplayamayacağı belirtilmiştir. Kendi içinde ayrılan kültür, dış kültürler ile karşılaştığı zaman tek kültür olmaktadır. Kendi içinde ayırdığı alt ve üst kültürü karşıdakine “ötekine” göre düzenler ve bura da kullanır. Üst kültür kendi sahip olduğu kültürdür. Alt kültür ise “ötekine” aittir, bu öteki çoğunlukta göçmen, mülteci arada kültürel coğrafi sınırlar olandır.

Etnik merkezcilik insanların başka kültürlerin inanç ve davranışlarını kendi kültürel değerleri ile yargılama eğilimidir. Bu bir kültürel evrenseldir. Her yerde insanlar aşina oldukları fikirlerin, açıklamaların ve göreneklerin doğru, haklı, uygun ve ahlaki olduğunu düşünürler. Farklı davranışları tuhaf ve ilkel bulurlar (Kottak, 55,56)

Kültürel görelik ise etnik merkezciliğin tam tersidir. Kültürel göreliğe göre belli bir kültürdeki davranış biçimi bir diğerinin standartları ile yargılanmamalıdır. Kültürel göreliğin en uç noktadaki savı, yer yüzünde hiçbir üstün veya uluslararası veya ahlaki kuralların eşit derecede saygınlığı hak ettiği yolundadır. Toplumlarda her zaman tek bir kültür etrafında buluşulan tek düzelik kavramından söz edilememektedir. Toplumda, kolektif bilinç söz konusu olduğunda ortak değerler ve ortak çıkarlar çelişir. Bunun sonucunda aynı toplumda gruplar arası çeşitlenmeler, farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu çok çeşitlilik temelinde, dünya kültürüne de vurgu yapmaktadır. Çünkü, dünya kültürü, kültürün içinden doğar ve aynı kültür gibi çeşitli unsurlardan oluşur ve unsurlar birbirleriyle etkileşim içindedir. Burada, tekdüzelik değil homojenlik vardır. Hannerz de, dünya kültürünün tekdüzelikten ziyade farklılığın örgütlenmesi ile ifade edilebilecek bir durum olduğunu belirtmiştir;

“Anlam ve ifade sistemlerinin tamamen homojenleşmesi diye bir şey gerçekleşmiş değil ve yakın zamanda da gerçekleşecek gibi görünmüyor. Ama

dünya tekil bir toplumsal ilişkiler ağına dönüşmüş durumdadır ve buradaki farklı bölgeler arasında insan ve mal akışının yanında bir anlam akışı da cereyan etmektedir" (Hannerz'dan aktaran: Chambers, 2014: 147).

Kültürle ilgili birçok yaklaşım tek kültürden öte kültürel çeşitliliğe, her kültürün kendine ait çeşitliliği olabileceği savunulmuştur. Rephl Linton ve Abraham Cardiner'in savunduğu bu kültürcü yaklaşım kültürel homojenliğe dikkat çekmiştir. Bu yaklaşıma göre toplumun en küçük parçası birey, gelenek göreneklerini, dilini, dinini kısacası kültürel normlarını kendinden sonraki gelenlere aktarmalıdır. Bu o toplumun ağırlıklı kültürünü oluşturur. Ancak bu anlayışa, her kültürün çeşitli dönemlerde farklılıklar gösterebileceği, kuşaklar arasında bilgi ve deneyimlerde eksiklik olabileceği ya da farklılaştırarak aktaracağı gerekçesiyle eleştiriler getirilmiştir.

1.2. Toplumsal Konum Belirleyici Olarak: Kimlik

Kimlik, dil, din, ırk, inanç boyutu, değer yargıları, ortak tarihi ve kültürel bağlara sahiplik, gelenek, görenekler gibi unsurları kapsayan, bireyin var oluşundan itibaren öznel ve nesnel değerlere sahip bir aidiyeti tanımlar. Türkçede ise kimlik, "Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü" olarak tanımlanmaktadır (TDK,2018).

Kültür, öteki, yabancı, millet, ulus kavramları dahil olmak üzere birçok kavramın temelini kimlik oluşturmaktadır. Kimlik anahtar bir sözcüktür, birbirine dönüşen bir düzine mesele, bu değişken sözcüğe odaklanır; bu sözcük etrafında somutlaşır. Doğduğu dünyadan ve bir vatandaşı olduğu ülkeden yabancılaştıktan sonunda, yeni dünya ve ülkenin muzaffer değerlerince çevrelendikten sonra, Zenci kendi nasıl tanımlayabilir?" diyerek ifade etmiştir (Warren'dan aktaran: Gleason:2014:26). Bu da kimliğin tartışmaya açık bir kavram olduğunu göstermektedir.

Kimlik bireylerin, kendini tanımlama, grup ilişkilerini, bağlılıklarını, toplum içinde verilen ya da ondan beklenen rollerin uygulamaya konulduğu aidiyeti tanımlar. Bireyin sahip olduğu, dini kimliği, ulusal kimliği, kişisel kimliği, ailevi kimliği, mesleki kimliği aslında onun toplum içindeki rollerini yansıtır. Bu kimlik çeşitleri,

sosyal kimlik belirleyicileri olarak ifade edilmektedir. Kimlik insanın varoluşundan itibaren başlayan bir inşa sürecidir. Bu bağlamda kimlik, "kişinin benlik kurgusunun (self-construal) tamamını içerir; şuan kendisini nasıl tanımladığı ile kendisini geçmişte nasıl tanımladığı ve gelecekte nasıl birisi olmayı ümit ettiğine dair algılamaların bütününü ifade eder" olarak açıklamıştır. (Weinreich'den aktaran : Ayten,2012:106).

Özellikle, 80'li- 90'lı yıllarda üzerinde geniş araştırmaların yapıldığı kimlik kavramı, aynı kültür gibi bir oluşum sürecinden geçer. Kültürdeki boşlukları, kimlik inşası doldurmaktadır. Kimlik inşasında toplumsal ve tarihi kökler süreçler önemli yer tutmaktadır. Çünkü toplumu oluşturan bireyin sahip olduğu kimlik tek bir kimlik değildir. Birbiri içine etkileşimi olan toplumsal kimliktir. Birey, toplum ve kimlik ilişkisini Castell şu şekilde açıklamaktadır;

> *"Tarihten, coğrafyadan, biyolojiden, üretken ve üretmeye yönelik kurumlardan, kollektif hafızadan, kişisel fantezilerden, iktidar aygıtlarından ve dinsel vahiylerden malzemeler kullanır. Ama bireyler, toplumsal gruplar, toplumlar bütün bu malzemeyi içinde bulundukları toplumsal yapıya, uzam\zaman çerçevesinden kaynaklanan toplumsal koşullara ve kültürel projelere göre işler. Bütün bu malzemenin anlamını yeniden düzenler* (Castell'den aktaran : Yanık,2013:228).

Kimlik, kolektif aidiyeti bazen onun da ötesinde kendi tanımlama ifade etme isteğidir. Bu tanımlama bireyden topluma geçerken ise arka planda da olsa zorunlu aidiyeti gerektirmektedir. Birey üzerinden kimlik oluşumu, kendimizi konumlandırma şeklimize göre ve karşımızdakilerin bizi konumlandırma biçimine göre gerçekleşir. Bu süreç ilk olarak kişinin kendisine "ben kimim?" diye sorması ile başlar. Bireyin bu süreçte oluşturduğu otobiyografisi onun kimliğini hazırlar. Bunu hazırlarken her ne kadar nesnel değerlerle oluştursa da içinde bulunduğu yapının değerleri kendini gösterir. Özellikle de toplumuzda, gündelik hayat içinde sorulan "sen kimsin?" "kimlerdensin?" sorusu aslında bir kimlik tanımlaması gerektiren ve zorunlu mensubiyeti işaret eden sorulardır. Burada, "ya bizdensin ya da bizden değilsin" sınırları içinde bir konumlandırma yapılmaktadır. Günümüzde ülke sınırları ötesinde politik ve toplumsal alanlarda ırk, kültür ve din üzerinden konumlandırma yapılarak ülkelerin birbirlerine göre "ötekisi" yaratılmaktadır. Burada şu soru karşımıza

çıkmaktadır; kimlik birleştirici mi, ayrıştırıcı mı?, zorunlu mensubiyet gerekliliği mi?. Bu sorular da kimlik türlerinin çeşitliliği ile açıklanabilmektedir. Dini ve milli değerlerin, davranışların, değer yargılarının oluşturduğu kimliğin en somut hali ise nüfus cüzdanlarıdır. Kimlik kartı üzerinde yazan soy ad, "kimlerdensin?", uyruk kısmı "hangi millettensin?", dini kısmı "hangi dine mensupsun?", doğum yeri ya da bağlı olunan şehir "nerelisin?" soruları kimlik tanımlamasına cevap veren en somut örnektir.

Kimlik oluşumunda içten ve dıştan sorulan sorular, kimlik yaratma sürecidir. Kimlik oluşumunda, bu sorulara verilen cevaplar bizi biz yapan özelliklerimiz ve kendimizde aykırı bulmadığımız tavırlarımızdır. Kimlik yaratma sürecini Mahçupyan şu şekilde açıklamaktadır:

> "*Kimlik yaratma, benzemediğine veya benzememesi gerektiğine inandığımız diğer toplumlarla aramızda kültürel bir boşluğun yaratılmasından başka bir şey değil. Bu boşluk tehdit edilmediği sürece kendi özelliklerimizin genel ve yüzeysel bir ritüelin parçası olarak algılandığına şahit oluyoruz. Koruyucu boşluğun daralma sürecine girdiği durumlarda ise kendimize biçtiğimiz kimlik üzerinde katılaşıyor ve onları hiçbir esneklik kaldırmayan kalıplara çeviriyoruz. Her iki durumda da kimliğimiz derinlik kazanma ve toplumun bireyleri arasında kültürel zenginliği paylaşmadan kaynaklanan bir birliktelik yaratma şansını tepip sosyo-psikolojik ihtiyacımıza cevap veren bir araca dönüşüyor"* (1998:46).

Kimliğin, bu araçsallaştırmasında farklı yönlere çevrilen boyutu, ideolojik tanımalara alınmasında sorun olmaktadır. Bu da farklı kimlik tanımlarının oluşmasına kapı açmaktadır.

Kimlik tanımlamalarını tek başına açıklamak yetersiz olacaktır. Kimliğe etki eden unsurların genel çatısı aslında kültürün oluşumunu da etkileyen unsurlardır. Bu doğrultu da kimlik ve kültür ilişkisi kültürel kimlik kavramıyla açıklanmaktadır. Kimlik ile ilgili literatüre bakıldığında, burada kültür; öznenin başlangıcı ile sahip olunan değerler, bağlılığın olduğu topluluklar ve davranışların şekillendiği maddi pratikler olarak tanımlanmaktadır. Kültürel unsurların en önemli özelliklerinden olan, bölgesellik, görelik, tarihsellik unsurları, sınırları belirli bir zamanda, belirli bir yerde ortaya çıkarak özneye yani bireye aidiyetlik hissi verir. Bu aidiyetlik hissi ise, bireyin

diğer toplumlarla farklılığını dolayısıyla özgün kimliğini oluşturmaktadır. Ancak bu kültürel kimlik aidiyeti, bireyin diğer topluluk kimliklerini reddetmesini gerektirmez. Örneğin, ulusal kimliği savunan birinin, çok kültürlü kimlikleri savunması gibi. Bu yapı avro kültür tanımını hatırlatmaktadır. Yani sahip olunan kimliğin, insan haklarına, eşitliğine ve evrensel değerlere sahip olması gibi. Erdenir, bu hümanist zeminli kimliği, kültür kavramından uygarlık kavramına geçiş olarak nitelendirirken, "ırk, dil, din, coğrafi yurt, gelenekler, tarih, yaşam tarzı, değerler, kurumlar gibi yerel unsurların yanı sıra kamusal alandaki iletişim, siyasal alandaki davranışlar gibi maddi ve gündelik pratikler de kültür ve dolayısıyla kültürel kimlik tanımında yer alabilmektedir" olarak ifade eder (Erdenir, 15: 2010).

Kimlik geleneksel anlamına eklemeler bazen de değişiklikler yaparak her dönemde kendinin tanımlamıştır. Modern döneme kadar kültürün unsurlarını da içine alarak, insanı – toplumu oluşturan değerler ile açıklanan kimlik post-modern dönemde, kendini özne ile ele alır. Modern dönemin öznesi, toplumdaki rollerine, çağın getirdiği yenilik, değişim hatta tüketim faaliyetlerine göre bir oluşum aşamasına girmektedir.

> *"Modern kimliğin konumu, insanın mesleği, kamusal (ya da ailevi) alandaki işlevi etrafında oluşurken, postmodern kimlik ise görünüşler, imajlar ve tüketime dayanan boş zaman faaliyetleri çevresinde oluşur. Postmodern kimlik, rol yapmak ve imaj oluşturmak suretiyle, sahnede oyun karakterlerini oynar gibi teatral biçimde kurulurken, modern kimlik kişinin kim olduğunu (meslek, aile, politik özdeşleşmeler vb.)gösteren temel tercihleri içine alan ciddi bir meseleydi. Her durumda her karakterde kimlikler parçalanmış ve değişken, farklı ve alışılmadık, ancak daima dramatik değişmelere açıktır"* (Kellner'den aktaran : Karaduman, 2007 :50).

Kimlik toplum ile etkileşim sürecinde var olur, kimliğin oluşması için bireyin, toplumun soyut ve somut şekilde kendini ifade etme süreci ile kimlik oluşur. Toplumda oluşan kimlik, benzerlikler ile oluşabildiği gibi, farklılıklarla da oluşabilmektedir. Kimliğin kendi tanımlaması için aidiyetin karşısında farklılığı da tanımlaması gerekmektedir. "Ben ve öteki" konumlandırmaları, kimliğin yapısında bulunmaktadır. Öteki olmadığı sürece "ben" in tek başına anlamı olmaması gibi. Ancak bu farklılık, birlikteliği barındırdığı gibi özellikle ulus ötesi toplumlarda "yabancılaşma" kavramını da tetiklemektedir.

Kimlik, aidiyet duygusundan inşa sürecine kadar sabit kalmayıp eklemelerin ve değişimlerin olduğu yapıdır. Çünkü kimliği oluşturan birey ve toplum dinamiktir, süreğenliğidir. Toplumdaki değişimlere uyan ya da uymayan çalışan birey kimliğe eklemeler yapar ya da yeni kimlikler ekler. Bu kimliklerin zamanla artması ise kimliğin çoğulluğunu gösterir. "Kimlik kültürel biçimde üretilmiş bir taslak içinde bulunduğu tarihsel, toplumsal koşulların idrak etme biçimine göre davranışları ve duyguları ile kendini ve kendi görünümünü bir patchwork olarak farklı kimliklerden biçimlenmektedir" (İmançer, 2003:239).

Bireyin doğuştan sahip olduğu kimlik, toplumun verdiği kimlik zamanla değişimlerin yaşanması ile farklı boyutlarda yerini almaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile meydana gelen sosyal paylaşım alanlarında yer bulan bireylerin kendilerini, "fenomen", "YouTuber" olarak tanımlayıp kimlik edinmesi, bazen de savaşların ortaya çıkması ile ülkelerini terk etmek zorunda kalanlara "göçmen", "mülteci" gibi kimlikler verilmektedir.

Kimlik bir süreç içinde gerçekleştiğinden aynı zamanda toplumsal bir olgudur. Kimliğin temelindeki aidiyet duygusu toplumla ilgilidir ve toplumun yaşadığı tarihsel süreçteki değişimler kimliği etkilemektedir. Kimliğin özellikle de toplumsal kimliğin tanımlanması için "objektif" ve "subjektif" değerlere sahip olması gerekmektedir. Objektif değerler, kültürü de oluşturan dil, din, etniklik, simgeler, gelenek-görenek, ortak tarihi değerler, yaşanılan bölgedir. Subjektif değerler ise, objektif değerlerin varlığının benimsenmesi, kullanılması ile oluşur. Objektif yani ortak değerlerin kabulü ile sübjektif değerler kendini var eder.

Kimlik inşasında, içinde bulunulan toplumun yapısının bu süreci etkilediğini savunan Castells, toplumsal alandaki kimliğin oluşumunda, iktidar ilişkilerinin bu yapıyı etkilediğini, kimliğin unsurlarının iktidar ilişkileriyle bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, toplumsal konum belirleyici olan kimlikte, toplumsal yapı içinde Castells üç kimlik türünden söz etmektedir;

- Meşrulaştırıcı kimlik: egemen güçlerin var olan güçlerini daha geniş alanlara yaymak ve bu gücü akılcılaştırmak için inşa ettikleri süreç olarak ifade edilir,

- Direniş kimlik: başat olan hâkim güce karşı oluşturulan bir kimlik inşa sürecidir
- Proje kimliği: toplumda var olan ve yaygın hale gelmiş düşünceleri değiştirmeyi tabuları yıkmayı amaçlayan bir durumdur (2006:14-15).

Bireyin çoklu kimliğe sahip olması kimliğin özünde vardır, birey çoklu kimlikler içinde kendine göre "iyi" olanları alır. Kişisel kimlik burada ön plandadır. Toplumda, bireye ait kimlik oluşumunda ona verilen ve sonradan verilen kimlikler vardır. Bireyin içine doğduğu toplumun, ulus kimliği, ailesi, dini ona verilen kimliktir. Zaman içinde bireyin eğitim hayatı, iş hayatı, yaşam tarzı ona yeni kimlikler kazandırır bu da bireye sonradan verilen kimliklerdir. Bu kimlikler bireyin, kişisel tercihine bağlıdır. Öğrenci, hoca, üniversiteli gibi kimlikler sonradan tercihle edinilen kimliklerdir.

Kimlik var oluşundan kaynaklanan yapısından dolayı durağan tanımlar ile ifade edilememektedir. Kimlik farklı anlamlarda yeniden var oluşunu kimlik türleri ile açıklamaktadır.

1.2.1. Kimlik Türleri

Kimliğin var oluş süreci kendi yapısı gereği, gizli bir kültür perdesinin ardında farklı kültürel birikimlerle oluşması onun bir geçiş süreci içinde oluştuğunu göstermektedir. Kimliğin dönemsel değişiklik ve farklılıklardan etkilenerek oluşması tek bir kimlik türünden bahsedilmesini olanaksızlaştırmaktadır. Kimlik maddi ve manevi değişkenler içinde imgeler, değerler sistemi, tarihsel bağların, kültürel ögelerin sentezinden oluşmaktadır. Bu sentez, farklı kimlik türlerinde kendini yeniden tanımlamaktadır. Kimlik türlerinde "bireysel kimlik" ve "kolektif kimlik" olmak üzere iki temel kimlik tipinden söz edilmektedir. Bu kimliklerin yanı sıra, diğer kimlik türlerine göre daha evrensel olduğu varsayılan "global kimlik" ten de söz edilmektedir. Ancak bu iki temel kimliği oluşturan yapı ise toplumsal kimlik türü içinde yer almaktadır.

Greil ve Davidman ise, kimlik oluşumunda temel sorular yöneltmişlerdir:

- Birinin çoklu kimliklere sahip olması nasıl mümkün olmaktadır ve çoklu kimliklere sahip olan bütünleşmiş birey, kendini nasıl algılamaktadır?

- Belirli toplumsal durumlarda hangi rollerin ve kategori üyeliklerinin dikkat çekici olmasını ne belirlemektedir? (Greil ve Davidman,2016:15). "Belirli toplumsal durumlarda hangi rollerin ve kategori üyeliklerinin dikkat çekici olmasını" belirleyen ise, bireyin kendi isteğiyle sahip olduğu katıldığı topluluklardaki tercihi ile ilgilidir. Bu da kolektif kimlik ile açıklanabilmektedir.

Kimlik türleri bölümlere ayrılsa da, birbirlerinden tamamen kopuk değildir. Kimlik türleri birbirleriyle etkileşim içimdedir ve birbirlerini beslemektedirler. Aralarında farklılıkların bulunması, kimliğin tanımından kaynaklanmaktadır. Çünkü kimlik, özdeş olan ile farklı olanın benzerliğinden ayrılan noktalarında yola çıkarak tanımlanmaktadır.

Temel kimlik türlerini, objektif kimlikler ve sübjektif kimlikler olarak ayrılmaktadır. Akademik alanda üzerinde yoğun araştırmaların olduğu kimlik türleri, subjektif kimlik türlerinden olan; "kişisel kimlik" ve "kolektif kimlik" üzerindedir.

Objektif kimlik, nüfus cüzdanları, pasaportlar, ikametgahlardan oluşurken, subejktif kimlik ise, bireyin "ben kimim?" sorusu etrafında şekillenen kimliğidir.

Objektif kimlik, insanların nüfus kayıtları, pasaportları, seçmen kayıtları, vergi beyanları gibi birtakım resmi kayıtlarını temsil etmektedir. Subjektif kimlik ise bireyin bir insan olarak kim olduğuna yönelik algısına işaret etmektedir.

İnsan var oluşu gereği aidiyete ve çoğulluğa ihtiyaç duyar. Bu çoğulluk içinden, kendini tanımla ihtiyacı benzerlik ve farklılıkları ayırt etmeyi gerekli kılar. Birey benzerlik ve farklılıklardan sonra bir ortaklık kurmak ister bu da çoğulluk isteği ile ilişkilendirilir. Bunun sonucunda sahip olunan, edinilen kimlikler "bireysel kimlik" ve "kolektif kimlik olarak" ayrılmaktadır. İki kimlikle ilgili bazı endişeler duyulmaktadır, bu endişeleri Calhoun "adı olmayan bir halk; ben ve öteki, biz onlar ayrımlarının yapılmadığı bir dil veya kültür yoktur. Bu endişe evrensel olsa da kimlikler evrensel değildir" olarak açıklamıştır (2014:133-134). Cinsiyet, yaş, akraba ilişkileri, soy ağacı her yerde aynı önemde olsa da, kimlikler daha özneldir. Bu eleştiriler, kimliklerin üretimini mümkün kılarken aynı zamanda da kimlik sınırlarının değişimine imkan tanımaktadır. Bu sınırların değişimi, modern Avrupa kültürü tasvirinde karşımıza çıkmaktadır.

1.2.1.1 Kişisel Kimlik

Kimlik inşası sürecinde birey üzerinden şekillenen kişisel kimlik, belirli gruba ait bağları olan, ortak değerler içinde var olan bireyin kimliğini tanımlar. Bu kimlik bireyin "ben" duygusu etrafında şekillenir ve süreç içinde "ben ve öteki" ayrımını oluşturur, kimliğin yapısında bulunun doğuştan verilen kimlik unsurlarını kendi kimliği olarak tanımlar. Kişisel kimliğin bireyin hayatındaki her türlü durumun bireysel kimlikten etkilendiğine değinen Connolly'e göre, "Bireyin kimliğinden, hayatımızı oluşturan tanımlamalar ve olumsuzluklardan ayrılamaz. Her birimize verilen özel kimlik özünde içinden çıktığı ortak ortamın malıdır ve devlet Kamu meseleleriyle ilgili tanımlamalarında ve bunlara getirdiği çözümlerde sürekli olarak bu verilmiş kimliklerden faydalanır" (Connolly,1995:243). Kişisel kimlik, "ben kimim?" sorusundan yola çıkarak, bireyin kendini tanıması, kendi özelliklerini, yeteneklerini keşfetmesi, daha sonra toplumda kendine yer bulmaya çalışması amacıyla kurduğu bağlar onun bireysel kimliğini oluşturmaktadır. Bireyin doğuştan sahip olduğu, süreç içinde kendi tercihlerine bağlı olarak oluşturduğu kimliği kişisel kimliğidir. Bu kimlik, tavırlardan, yüz ifadelerinden, eğitim, iş hayatına kadar birçok alanı kapsamaktadır.

Kişisel kimlik, insan yaşamında önemli yer tutmaktadır. Bireylerin, davranışlarını, belirler, tercih ve eylemlerini yönlendirir bunları sabit ya da süreğen kılır. Bireyin yaşamını belli bir düzene oturtması, yön vermesi, kendi benliğini sağlam temellere oturtması ancak bireysel kimlik aracılığıyla olmaktadır. Bireyin kendi iç ve dış dünyası ile ilgili sorular sorup, kendi benliğini tanımlama çabaları, kimliği ile ilgili normlarını oluşturmasına katkı sağlamaktadır. Birey bu aşamada, karşısına çıkan durum ve olaylara nasıl tepki vereceğini, kendini nasıl savunacağına, nelerden hoşlanıp neler hoşlanmadığına karar vermesi kısacası kendi hayatını var ediş biçimini belirler. Kişisel kimliği birçok duygu ile birleşmektedir, "kişisel kimlik gurur, utanç, suç gibi güçlü ve eylem odaklı duyguların kaynağıdır ve öz değer hissine yakından bağlıdır. Ayrıca kişinin geçmişine ve hayatına dair anlamlı hikayeler inşa etmesi bakımından avantajlı bir noktası vardır. Revizyona olmasına karşın nispeten sabit olması gerekmektedir" olarak ifade etmiştir (Parekh, 2014:59). İnsan yaşamında tek olarak yer alsa da yaşam boyu edindiği kimlikler onu teklikten öteye taşımaktadır. Bunun nedeni ise bireyin yaşam boyu farklılıklara sahip olma isteği ve bireysel kimliğin içinde barındırdığı alt kimliklerdir, fiziksek, gramatik kimlikler gibi.

Bireysel kimlik, sadece "ben duygusu" etrafında tek bir yapı içinde oluşmamaktadır, aynı kimliği oluşturan unsurlar gibi çoğulluktan oluşur. Çünkü bireysellikten söz edilse de temel olan kimliktir ve bu da unsurlardan, süreğenlilik için oluşur.

> "*Birey, kişiliğinde ve kimliğinde en azından zaman boyutunda farklılaşmış ve birbiriyle çelişme eğiliminde olan geniş yelpazeli bir değerler sistemine sahiptir. Bu geniş yelpazedeki farklı değerler arasında meydana gelen ilişkiler son derece dinamik, çok yönlü ve karmaşıktır. Bazıları birbirine eklemlenerek, bazıları belli bir nokta üzerinde çapraz baskı oluşturarak, bazıları da birbirlerinin etkilerini nötrleştirerek kişinin davranışlarına ve tutumlarına etkide bulunurlar*" (Şimşek, 2002:38).

İnsanın sahip olduğu, oluşturduğu kimliği içinde pek çok unsuru barındırmaktadır. Yaşam boyu elde edilen birçok kimlik, bireysel kimliğin birer parçasıdır. Bireyin "ben" etrafında aldığı birçok kimlik, sosyal kimliği, ailevi kimliği, dini kimliği gibi kimlikler kişisel kimliğe dahildir.

Şema 1: Kişisel Kimlik Sınıflandırması

Kişisel kimlik oluşumunda çoğulluk, farklı unsurların sentezi önemli yer tutmaktadır. Bu, geçmiş bağlara ne kadar bağlı ise toplumun geleceğine göre de

şekillenir. Bireyi özne olarak alan Touraıne, kişisel kimliğin oluşumunu " kimliği küresel, ekonomik, doğal ya da dinsel bir düzenle özdeşleştirerek değil, eskiden bütünleşmiş bir deneyimin parçaları olan öğelerin birbirinden ayrıldığını kabul ederek gerçekleşir" diyerek belirtmiştir (2017: 136). Kişisel kimliğin oluşumunda, bireyin kendini tanımlamasına zemin oluşturan "iyi nedir?" sorusudur. Birey, kendi kimliğini oluştururken, bir anlamda kişisel etiğini belirler. Kendince "iyi" ler, doğru olanlar etrafında sınırlarını belirler. Bireyin kendine "ben nasıl bir insanım?" diye sorması ile, kendi kişilik tanımını yapar ve birey burada bir nevi kendini iç benliğine onaylatmaya çalışır.

Bulunduğu toplum içinde bireysel kimlik, kendi özelliklerini koruyarak öznenin toplumda nasıl şekilleneceğini belirler. İmançer, bu süreçte kimlik inşasını dinamik olarak açıklamaktadır. Kimlik süreci kişinin kendi biyografisini üretmesidir. Yaşam anlayışı artık kişinin içinde doğduğu geleneksel toplumsal biçimler aracılığıyla verilmemekte, bilakis bu anlayış herkesin kendisi tarafından yaratılmaktadır (İmançer, 2003:247). Birey her ne kadar "ben" etrafında bireysel kimliğini oluştursa da toplumdan bağımsız hareket edemez. Bireysel kimlik inşasında temele oturttuğu "iyi insan olma" ideali, toplumun değer yargıları ile şekillenir. Birey içinde bulunduğu toplumdan bağımsız olamaz, toplum ve birey birbirini beslemektedir.

Bireysel kimlik, sürekli değişen bir olgudur. Bireyin kendi tanımlaması, iç dünyasına ait bir buluş gibi düşünülse de bu uzun süreçli bir yolculuktur. Calhoun'a göre, bu süreç beraberinde zorlukları da getirmektedir, "kişinin, benliğine ilişkin bilgisi-keşif olduğu sanılsa da her daim bir inşadır başkaları tarafından belli bir biçimde bilinme taleplerinden asla tamamıyla ayrılamaz" (2014:135).

1.2.1.2 Kolektif Kimlik

Aileyi, dini, milli değerleri, kültürel değerleri ne derece önemsediğimiz ya da önemsemediğimiz genel ahlaki değerler ile tanımlanır ve bu da kolektif kimliği oluşturur. Etnik kimliklerin, ulusal kimliklerin, dinsel kimliklerin bir arada yoğun bir şekilde olduğu kolektif kimlik, toplumsal ya da tarihsel süreçlerden etkilenerek değil her durumda kapsayıcı olarak var olmaktadır. Kolektif kimlik, içinde barındırdığı, milli, dini, etnik unsur ile bir anlamda ayrışmaya, farklılaşmaya zemin hazırlamaktadır. Bu kimlik, toplumun bütünsel kimliği olarak da ifade edilebilir.

"*Bireysel ve kolektif kimlik ihtiyacı, bir kişi veya grubun kendisinde duyduğu ve doyurmaya çalıştığı bir ihtiyaç olmaktan ziyade, toplumsal yapı ve örgütlenmelerle, çevresel norm ve değerlerle, dünyanın ve çağın havasıyla ilişkili olarak gelişen ve yaşanan bir ihtiyaçtır. Kimliklerin bu bağlamsal özelliği, birey ve grupların kimliklerinde bir değişkenlik olarak yansırken, öte yandan kimliklerde bir çeşitlenmeye yol açmakta ve kimlikler bir çoklu birlik olarak görünmektedir. Nasıl ki, bireysel kimliklerin oluşumu ancak kişiler arası ilişkiler bağlamında mümkünse, kolektif kimliklerin oluşumunda gruplar arası ilişkiler bağlamında söz konusudur*" (Bilgin 2007: 14).

Kişisel kimlikte bireyi aile, cinsiyet, dil, din gibi dar alandan oluştururken, kolektif kimlikte ise toplumsal değerleri, etkileşimi de içine alarak kendine daha geniş yer bulmaktadır. Melucci, kolektif kimliği, "kendi eylemlerinin yönlendirilmesinin yanı sıra eylemlerinin cereyan ettiği fırsatlar ve kısıtlamalar alanıyla ilişkili olan, etkileşim içindeki birden fazla birey tarafından üretilmiş etkileşimsel ve müşterek bir tanım olarak açıklamaktadır (1993:34). Bu da tek yönlü tanımları eksik göstermektedir. Kolektif kimlikte iki ayak vardır. Bunlardan ilki, "biz" etrafında çizilen çember ve bu çemberin dışında kalanları dışlama, ikincisi ise kolektif kimliklerin, harekete geçmesi, iç-dış faktörlerde kendi özellikleriyle var etmedir. Kolektif kimlikler, sosyal düzeyleri inşa ederken benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan kimliktir. Sosyal yapıda dayanışma içinde olan toplumun, arasında güven ve dayanışmayı ortak çıkar olarak belirleyen bu kimlik, benzerlik ve farklılıkları tanımlamaktadır. Kolektif kimliğin üyelerinin arasında, dayanışma, güven sağlanması grup içindeki bireyleri bir birine sıkı bir şekilde bağlamaktadır. Kolektif kimliğin, üyeleri arasındaki kolektive, sosyal ve kültürel alanda da yaygındır ve grup üyeleri bunun etrafında birleşmektedir.

Toplumsal etkileşim içinde oluşan kolektif kimlik, toplumun kültürel kimlik içinde benimsediği simgeleri, gelenek görenekleri, ilişkiler sistemini tüm üyeleri tarafından nesnel değerler ile benimseyen ve bu doğrultuda yaşayan topluluk üyelerinin kimliğini ifade etmektedir.

"*Kolektif kimlik arama çabası ile dışlama ve saldırganlık arasında belirli bir ilişki kurmak mümkündür. Kendi kolektif kimliğimizin iyi ve olumlu bir tanımını yapabilmek kötü ve olumsuzu net, sabit ve değişmez bir biçimde tanıyabilmemize*

bağlıdır. Dışlama ve aşılama mekanizmalarında kimin bir dışlanan gruba dahil olup olmadığı bireysel tercihlere bakılmaz. Bir de kimlik zorla kabul ettirilmeye çalışılır" (Friedman'dan aktaran: Çelik, 2012:31).

Biz ve onlar üzerinden yapılan kolektif kimlik tanımlarında ortak nokta, farklı bakış açıları çerçevesinde de olsa aynı sosyal gruba dahil toplumun üyelerinin aynı noktada buluştuğu "biz" düşüncesi vardır ve burada toplumun yaptığı işlevlerden öte "biz" duygusuna sahip olmak önemlidir. Kolektif kimlikte, "bizlik" düşüncesini objektif ve sübjektif unsurlar ile açıklayan Brubaker ve Cooper (2007), güçlü bir kolektif kimliği, "grup sınırlarının (içeri ile dışarı arasındaki açık, keskin sınırın) ve homojenliğin (bizliğin, aynılığın) güçlülüğünü ima eder. Üyeler tarafından objektif (özünde aynılık) ya da sübjektif olarak (aynılığı tecrübe etme, hissetme ya da algılama) tecrübe edinilen "bizlik" duygusunun dayanışmada, ortak eğilimlerde, bilinçte veya kolektif eylemlerde kendini göstermesi beklenir" şeklinde ifade ederken, Bauman da (2009), kolektif kimliğin, toplumun kendisini "öteki"nin aynasından gözlemlemeye başlayarak oluşturduğunu öne sürerek, kolektif kimliğin "biz" ve "onlar" ayrımının temsili haline geldiğini, "onlar" olmadan "biz" olmayız ve tabi tersi de geçerlidir. "içeri"nin değerini gerçek anlamda vermek için bir "dışarı" olmalıdır. Zıtlığın bu iki üyesi birbirini tamamlar ve koşullandırır" demiştir. Turner da (1975), kolektif kimliği, "kimlik özellikleri bir "öteki" üzerinden, "öteki" ile girilen ilişki, etkileşim ve sosyal karşılaştırmalarla ortaya çıkar" diyerek tanımlamıştır (Brubaker ve Cooper, Bauman ve Turner'dan akt: Macit, 2016: 109-110). Kolektif kimlik, toplumdaki ortak kolektive ve ortak belleğe bağlı olarak günlük iletişim pratikleri içinde inşa edilir. Gündelik yaşam içinde oluşan kolektif kimlik, barındırdığı unsurları süreç içinde tarihi kültüre alır ve bunu tarihi bilinci nesillere aktarır. Bu aktarım belirli süreç ile sınırlı kalmaz, kendini ortak değerler çerçevesinde öze bağlı kalarak yeniler. Kolektif kimlik, bir durumdan oluşan yapı değil, bir inşa süreci içinde oluşan aktif bir yapıdaki toplumun, kurduğu karşılıklı iletişim ağının sonucudur.

Kimlik, kendine benzemeyenle farklılıklarını belirleyerek "ötekileştirme" yapmaktadır. Kolektif kimlik içinde, ötekileştirmeyi iki şekilde yapmaktadır; bütünleştirerek ve dışlayarak. Birey zihnin sürecinden geçirdiği, toplumsal kimliğindeki unsurları ayırarak, kimi, neleri kendine dahil edeceğini, kimi sınırlarının

dışında tutacağına karar verir. Bu aşamadaki bütünleştirme ve dışlamayı Neuman şu şekilde açıklamaktadır;

"Bütünleşme ve dışlama aynı madalyonun iki ayrı yüzüdür. Bu nedenle sorun, dışlamanın meydana gelmesi değil, nasıl meydana geldiğidir. Eğer bütünleşme ötekinin tamamen dışlanması pahasına elde ediliyorsa, bu bedel oldukça ağırdır. Kolektif kimliklerin inşa süreçleri farklılıklarla birlikte yaşayabilmemize katkıda bulunmalı, bazılarımızın ötekilikten ölmesine değil (Neuman'dan aktaran: Erdenir, 2006:43).

Kolektif kimliğin bu dışlayıcı yapısı, "ötekileştirmeyi", "yabancı düşmanlığını" beraberinde getirmektedir. Bu kimliğin sınırları çizen yapısı, kültürel, siyasal ve sosyal duvarlar örülmesine neden olmaktadır. Burada önemli olan da, dışlama ve aşılama mekanizmalarının kimlere karşı, hangi unsurlar ile sınırlandıracağıdır. Kolektif kimliğin bu özelliği, onun kapsayıcı olma özelliğine ters düşmektedir. Ancak kolektif kimliğin ve unsurlarının ne kadar benimsenip benimsenmeyeceği, onun etkin kullanıldığı alanlarda özelliklede siyasal ve sosyal alanlarda, ideolojiye, politikaya göre yeniden şekillenir. Özellikle günümüzde, uluslararası politikalarda bu belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu da "öteki", "yabancı" kavramlarını ortaya çıkarmaktadır. Kolektif kimlik, ötekileştirmeyi dil, din, gelenek-görenek, ortak tarihi bellek gibi kültürel unsurların yanı sıra sosyo-ekonomik toplumsal sınıf kategorileri de yapmaktadır. Marx'ın sosyolojisinden atıfta bulunan Smith, sınıfın yüce, önemli kolektif kimlik ve tarihin tek motorudur diyerek kolektif kimliği " belli toplumsal sınıf türleri-muhtelif aristokrasiler, burjuvaziler, proleteryalar- zaman zaman belirleyici mahiyette siyasi ve askeri bir hareketin temelini oluşturmuşlardır; ama her zaman değil, hatta sık sık değil, olsa olsa zaman zaman" olarak belirtmiştir. Smith aynı zamanda, toplumsal sınıfı sağlam bir şekilde kolektif kimliğe dayamanın zor olacağını bunun nedeninin ise kolektif kimliğin, "çağrısının duygusal bakımdan sınırlı çekiciliğinden ve kültürel derinlikten yoksun oluşundan kaynaklanmaktadır" olarak nedenselleştirmiştir (Smith, 2017:18-19). Smith, toplumsal sınıf ile kolektif kimlik arasında bağlantı kursa da toplumsal sınıfın bu kimliği açıklamada yetersiz kaldığını birlikte alınmasının güç olduğunu belirtmiştir. Bunun nedenini ise ikisi arasındaki bağın, duygusal bakımdan sınırlı olduğunu, kültürel birikimden eksik olmasına bağlamıştır. Smith (2017),toplumsal sınıfın

oluşturduğu sınıfın, üretim araçlarıyla bağlantısına göre de ele alınsa, ortak pazarda aynı yaşam şartlarına sahip bireyler olarak da ele alınsa, "sınıfı dayanak olarak kullanmaya yönelik her çabanın, kimliğin ve topluluğun anlamı bakımından belli sınırları" olduğunu savunmuştur (19). Burada ekonomik etkenler de önemlidir ancak bu durum kolektif kimliğin temelinde bulunan ekonomik bireysel çıkarın olmaması gerekliliğine uymaz. O nedenle toplumsal sınıf kolektif kimlikle ilişkisinde, ekonomik temeller yüzünden bağdaşmamaktadır. Burada kolektif kimlikten öte, sınıf kimliği tasvirine uyan tanımdır. Sınıf kimlik bulunduğu topraktaki ekonomik etmenlerle bağlantılıdır. Sınıf kimliği o sınıfa dahil olan insanları tanımlayan yapısından dolayı, belirli bir çevreyi tanımlarken, kolektif kimlik o ülkedeki herkesi tanımlar hatta günümüzde ulus ötesi tanımlardan da bahsedilmektedir. Kolektif kimliğin sınıfsal kimlikten farkını Smith (2017), "eğer o ülkedeki bütün halkı kuşatacak kadar kapsamlı bir kolektif kimlik ortaya çıkacaksa bunun sınıf ve ekonomik çıkara dayalı bir kimlikten tamamen farklı türden olması gerekir. Hatta böyle geniş kolektif kimlikler daha sınırlı sınıf kimliklerine meydan bile okuyabilir, tamamen farklı bir kategorizsyon ölçütüne başvurarak sınıfsal kimliklerin temelini oyabilir ya da bölebilirler (20). Burada diğer kimliklere meydan okuyan kolektif kimlik türleri içinde en etkili olan, etnik ve dinsel kimliklerdir. Bu kimlikler, sınıftan öteye aşarak geniş grubu ele alır aynı kolektif kimlik gibi.

1.2.1.2.1 Milli Kimlik ve Etnisite

Milli kimlik olarak belirttiğimiz kimlik türü aslında bir siyasi topluluk gereğidir. Smith (2017) milli kimliği şu şekilde tanımlamaktadır. "Siyasi bir topluluk da topluluğun bütün fertleri için en azından belli ortak kurumların, hak ve görevlere dair tek bir yasanın varlığını ima eder. Yine topluluk mensuplarının kendilerini özdeşleyeşleyecekleri, aidiyet hissi duyacakları belli bir toplumsal mekan az çok hatları kesin ve sınırlanmış bir toprak parçasını da akla getirmektedir "(24). Millet belli toprak parçası üzerinde yaşayan bireylerin yaşadıkları ülkedeki yasalara uyan ortak birlikteliği olan ortak tarihi değerlere kültüre dile dine sahip kitleleri tanımlamaktadır. Bu millet tanımı içinde barındırdığı birlikten güç alarak nesiller boyu kitleleri yönlendirmektedir. Millet tanımları ilk olarak batılı kaynaklardan alınmıştır, bundandır ki rasyonel devlet siyasa yeni bir topluluk türü olan teritoryal millet kavramlarının ilk kez batıda ortaya çıktığı görülmektedir. İlerleyen yıllarda batı

etkisinden çıkıp Doğu literatüründen de tanımlar yapılmıştır ki buda etnisite kavramını gün yüzüne çıkartmıştır. Batılı tanımlarda ki millete göre milletlerin sınırlarının sahip olması gereken özellikleri iyi bir şekilde tanımlanmıştır. Smith'inde belirttiği gibi "Ellerinde ki toprağı bir demirci örsündeymiş gibi işleyerek temellük eden, kendilerini yüksek denizlerin harcından gören eski Flamanlar gibi, halk ile toprak adeta birbirlerine ait olmalıdır" (25). Burada belirtilen toprak parçası raslantısal olarak seçilen bir toprak parçası değil ülkede ki tüm vatandaşları bir araya toplayan çemberdir. Burada üzerinde bulunan toprak soyun köklerini üzerinden barındırmasa bile ortak topraktır , buda tarihi bağlarla sağlanmaktadır. Ortak toprak üzerinde bir kültür oluşturulmuş yarar ve fayda getirecek etkinliklerde bulunulur ve ortak çıkara dayalı ilişkilerin olduğu bir yapı olmuştur. Bu sağlam ortak yapıyı ayakta bir arada tutan "tarihi bellek"tir. Coğrafi özelliklerden öte ülkenin vatandaşları tarafından kutsal hale getirilen bu toprak sahip olanları için yüce bir yerdir. Topraktaki maddi ve manevi ögeler dışardan gelen birisinin , yabancının günümüz literatürünün modern tanımı ile ötekinin kullanımına kapalıdır. Milli kimliğin önemli bir diğer unsuru ile vatan unsurudur. Vatan hukuki değerleri ile yasal kurumlarıyla yönetimi belli olan siyasi erke sahip bir yapıdır. Bu erk ülkedeki düzeni sağlayan kurumlardan oluşmaktadır. Bu vatanının bütün fertleri arasında yasal ve siyasi eşitlik fikrinin varlığı söz konusu olmuştur. Sivil haklar, yasal haklar, siyasi haklar görev ve sorumluluklar ve maddi ve manevi değerleri içeren tüm haklar vatan olma fikrindeki yurttaşlık ile ifade edilir. Batı temelli bu düşünce bu hakları kendi milliyetçilik modelinin önemli bir parçası olarak görür. Bu haklar o ülkeye, o millete aittir ve bunlar arasında karşılıklı etkileşim içindedir. Eşitlik etrafında şekillenen haklar dışarıda olanı yani yabancıyı bunlardan hariç tutar. Burada bütün vatandaşların yasal bakımdan eşitliği söz konusu olurken , zengin ile fakirin, güçlü ile güçsüzün yasalar önünde eşit olduğu fikri savunulmuştur. Kendi içinde eşitliklere dayanıp o millete ait olmayanın kurallara dahil edilmediği bu milliyetçilik tanımı George Orwell'ın Hayvan Çiftliği'ni hatırlatmaktadır. Orwell aynı çiftlikte yaşayan hayvanların eşitlik için verdiği mücadele ve sonunda eşit ilkelerin uygulanacağı ütopyası ile kendini var etmeye çalışan hak arayışını hatırlatmaktadır. Kitapta da dediği gibi "Herkes eşittir ama bazıları daha eşittir" ana fikrinden yola çıkarak eşitlik üzerine kurulu milliyetçilik kavramlarının kime göre, neye göre şekilleneceği endişe konusu olmaktadır. Smith, belli bir yurttaki siyasi topluluğun üyeleri arasındaki eşitliği, "halk arasında belli ortak değer ve geleneklerin ya da bir

şekilde çekirdek bir topluluğu varsaydığı düşünülüyordu. Başka bir deyişle milletler, yurt içindeki halkı bir arada tutan ortak bir anlayış, emel, hissiyat ve fikirleri, ortak bir sivil ideoloji ve kültürel boyuta sahip olmalıydılar" olarak belirtmiştir. (Smith,2017:27). Batı kökenli milli kimlik tanımlamalarında vatandaşların ortak kültür, gelenek görenekler ortak tarihi değerler gibi unsurlarla birbirlerine bağlanmış olmaları önemli yer tutarken onların türdeş olmayan kültür topluluğu olmadığı da savunulmuştur.

Etnik kimlik, toplumun ve egemen düşüncenin herhangi bir azınlık grubu tanımlamak için kullandığı kolektif kimlik türüdür. Ancak bazen de şartlar gereği etnik kimlik azınlık grubunun kendi isteği ile de verilebilmektedir. Özellikle zorla dayatılan hâkim kimliğe karşı kendi kimliğini var etmek isteyen topluluklar da görülmektedir. Avrupa'da var olan kimlikler gibi. Etnik kimlik tanımlamaları, her ne kadar sosyolojik temelli olsa da stratejik ya da ideolojik kökenli tanımlamalar da etkili olmaktadır. Bu kimlik, egemen kimlik sahiplerinin kendilerini belli bir noktaya yerleştirip, toplumun geri kalanından, kendi üstün, farklı görerek kendi dışındakileri ötekileştirmeye en yatkın kimliktir. Bilgin, etnik kimliği şu şekilde açıklamaktadır:

> *" Etnik kimlik, sosyal ve siyasal bütünlüğün güçlü bir aracıdır ve toplumda sosyo-ekonomik düzey, yaş, cinsiyet, din gibi çeşitli boyutlardaki farklılıkların yarattığı ayrılıkları ve bölünmeleri telafi edici bir işleve sahiptir. Ayrıca sosyal olarak marjinal ve statü bakımından alt düzeylerde bulunan grupların toplumsal yapıda kendilerine bir yer bulmasını ve topluma entegre olmasını sağlamaktadır. İnsanların kendilerini tanımlamasını ve kanıtlamasını sağladığından kimlik, diğerlerine karşı çıkmanın, kendini sınırlandırmanın ve çevrelemenin bir tarzı ve bir tür kapalılık olarak belirmektedir*" (1994: 57).

Bireyin etnik kimliğini tanımlamasında sahip olunan kültür, ve kültürün unsurları etnik kimliğin oluşumunda etkilidir. Kültürün unsurlarından, gelenek görenek, simgeler, mitler, dil, din, milli edebi, sanatsal eserleri, etnik kökenin nereden var olduğu ile ilgilidir. İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar olan süreçte, insanların yaşama tutunma biçimleri, yaşamda yer bulma çabaları, büyük eğişim göstermiştir, göstermektedir bu da kimliğin sabit olmayışı ile ilişkilendirilmektedir. Etnik kimlik, aynı toprakta yaşayanlarla, aynı soydan gelenlerle birliktelik içinde sorunsuzca varlığın sürdürürken birbirleriyle uyum içindedirler ve ortak normlara

herkes uyar, toplumsallaşma sürecinde kendinden olmayanlarla kendine benzemeyenlerle arasına farklılık getirir. Bu da, yabancı, ötekidir. Bunun tam tersi durumlar da olabilmektedir. Birey ya da grup, farklı gruplarla tanışınca onlara dahil olmak ister ve kendi etnik kimliğini terk ederek ya da çok fazla buna bağlı kalmadan diğer gruplara dahil olma isteğinde bulunabilir. Bu durum, etnik kimliğin kolektif kimlik türüne ait olması ile ilgilidir. Çünkü, kolektif kimlik değerleri ne kadar benimseyip benimsemediğimiz ile ilgilidir. Burada etnik kimliğin sosyal hayat içindeki etkileşimi karşımıza çıkmaktadır burada olan durum etkileşim içinde herkes tarafından görülebilen dışsal özelliklerdir. İsajim dışsal özellikleri şöyle sıralamaktadır:

- Etnik bir dili konuşmak ve etnik gelenekleri devam ettirmek,
- Aile ve arkadaşlık gibi etnik bireysel etkileşimlere girmek,
- Okul, ticaret, kitle iletişim araçları gibi etnik kurumlara,
- Gençlik örgütlenmeleri ve sosyal kulüpler gibi gönüllü etnik kuruluşlara
- Etnik örgütler tarafından desteklenen (toplantı, bayramlaşma ve gezi gibi) faaliyetlere katılmak ile gerçekleşir (İsajim'den aktaran: Nas, 2014: 35).

Etnik kimlikler, etnik grup aidiyetiyle, grup üyelerinin eylem ve davranışlarıyla "öteki"ne karşı sergiledikleri durumlar, gruba ait kültürün, kimliğin devam ettirilmesi amacıyla korunan kimliktir. Yabancı düşmanlığını, ötekileştirmeyi meşru kılan unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Etnik kimlikleri, tanımlayan "etnisite" kavramı, Yunancada, "ethnos" kelimesinden türetilen etnik kelimesinden gelmektedir. Kafir ya da pagan anlamına da gelen etnisite, 19. yüz yılın ortalarından itibaren daha çok "ırksal" ifadeler için kullanılmıştır. Gerek Batı, gerekse doğu tanımlarında etnik kimliği karşılayacak tek bir kavram yoktur. Etnisite aynı zamanda bunlar için de tanımlama da bir araç olurken, aynı zamanda azınlık sorunlarına ve ırk ilişkilerine de gönderme yapmaktadır. Etnisite'de odak noktası, kan bağı ve ortak kökendir. Ancak kimi görüşler, bunlardan farklı olarak kültürel yetkinliğin de etnisite ile tanımlanması gerektiğini savunmuştur.

Coğrafi keşifler sonrasında Kıta Afrikası'nın sömürüsünde gerçekleştirilen kitlesel göçten daha fazla ve ona göre daha yoğun olarak hissedilen uluslararası göç sonrasında, göçmen kimliklerin azınlık statüsü bağlamında ulus-devletler içerisinde

yaşadıkları sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi açmazlar sonuçta, etnisite kavramını gündeme getirmiştir.

1.2.1.2.2 Dini Kimlikler

Kimlik ve din ilişkisi uzun yıllar sosyologlar tarafından ayrı ayrı ele alınırken, kimlik araştırmalarının artması ve türlerine ait alt dalların çıkması, burada da din üzerine araştırmalarına karşı artan eğilim "dini kimlik" çalışmalarını gerekli kılmıştır.

- Dini kimlik birey ve kutsallıkla ilişkisinin içsel bir sentezinden öte daha geniş bir anlamda var olan inanç sisteminin kimliğe yansımış halidir. Bu yapıdan dolayı dinler ait oldukları yapıda günlük hayatta dış dünyayı anlamada yorumlamada danışmanlık etmekte , bireyin var oluşundan itibaren "Ben kimim ? " sorusuna cevap verirken içsel yorumunu ikna edici bir etmenedir. Sahip olunan din bireyde kimliğe dönüşür ve bu kimliğin sürekliliğini sağlamak için inançtan, ahlaktan ve ibadetten oluşan bakış açısı kazandırır. Bunun sonucunda da din mensuplarına fizyolojik, psikolojik sosyolojik açıdan bakış açısı kazandırır. Çünkü din bireye önce kimlik verir daha sonra da bu kimliğin süreğenliliğini sağlamak için öneriler sunar. Bu sürekliliği Luckmann , gerçekliği yorumlama kimliğin tanımını yaparak insanı oraya yerleştirme ve gündelik hayat için rehber sunma şeklinde sıralamaktadır (Luckmann'dan akt. Yapıcı,2016:49). Yanık, Mardin'in üç temel fonksiyondan bahsetmektedir;
- Fertleri açıklamakta zorlandıkları hadiselere farklı izahlar getirmesi
- İnsanlara dış dünyayı kültürel açıdan özel bir takım algı kalıplarıyla görmelerini sağlayacak izafiyet çerçevesi sunması
- Sosyo kültürel yapının devamlılığını temin etmesi

Tüm bu fonksiyonlar kimlik duygusunun ötekine karşı olan sınırı kaldırarak kültür çeşitliliğinde insanların nasıl davranmaları gerektiği açısından bir perspektif sunar. Bu şekilde birey kendini güven içinde hissetmesi sağlar. Dini kimliğin kimlik, kültür, ahlak ve duygu ile sentezin bir sonucu olduğu öne sürülmektedir. Dinin duygusal açıdan bireyleri etkilemesi, ritüelleri kimliği daha da kutsallaştırarak toplumsal birlikteliğe katkı sağladığı savunulmuştur. Dini kimlik dinin sosyal yaşam içinde de sağlam bir temele oturtularak kendini koruma altına alır ve bunu çoğunlukla ideoloji aracılığıyla yapar. Dini kimlik sosyal hayat içinde varlığını sürdürdüğü için dinin mensupları yaşam içinde saygıya ve önemli yere sahip olduklarını düşünür. İnsan

doğası gereği yüceltilmek ister, din aracılığıyla da bunu yaparken öz saygılarını yükseltecek fayda sağlayacak bir dini kimliğe mensup olmak ister.

Dini kimlikler ilk inşa edilme sürecinde ve günümüzde farklı şekillerde yapılanmaktadır. Dinin ilk çıktığı zamanlarda sosyolojik ve psikolojik açıdan kendini tanıtması için sağlam bir temele oturtulması gerekliliğinden kaynaklı uzun bir yapılanma süreci yaşamıştır. Bireyi burada önce o dini benimsemeye çalışmak için bir çaba sarf etmiştir. Çünkü yeni olan din kendini bireye daha uzun sürede aks ettirmekteydi. İlerleyen dönemlerde birey doğduğunda var olan kimliği direk almıştır. Çünkü din nesilden nesile aktarılmış ve hususları kavranmıştır. Postmodern dünya da ise din ve kimlik ilişkisi aidiyet, mensubiyet bağlılık duygusu çeşitli faktörlerden etkilenmektedir.

Modern dünyada, din kendisine yüklenen dini kimlik üzerinden politikadan, günlük yaşama kadar her alanda etkisini göstermektedir. Özellikle günümüzde, propaganda aracı olarak görülen basın aracılığıyla, devletler din üzerinden kamuoyu oluşturmakta, basın aracılığıyla ideolojileri doğrultusunda din hoş görüsü ya da din düşmanlığı etrafında fikirlerini iletmektedir. Çağımızın önemli yıllarında, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra, dini kimlik üzerine çalışmalarda İslam ya da diğer tabirle Müslüman kimliği popüler olmuştur. İlk zamanlarda, İslami kimliğin dünyaya tehdit oluşturduğu algısı oluşturulmak istenmiş, ilerleyen yıllarda buna ek olarak İslam'ın, Avrupa kimliğine tehdit oluşturacağı varsayımları eklenmiştir. Bu durum İslam düşmanlığına yani İslamofobi'ye kadar ilerlemektedir.

Dini kimlikler kendi etnisiteleri içinde geçici sorunlara yol açsa da aidiyeti, birlikteliği güçlendirmektedir. Asıl problem, farklı dini kimliklerin birbirleriyle karşılaştığı alanlarda ortaya çıkmaktadır. Avrupa'da, siyasal İslam tanımları üzerinden yaşanan dini kimlik tartışmaları günümüzde "İslam düşmanlığı", "İslamofobi" olgusunu ortaya çıkarırken, yaratılan kaos ortamına karşı ve Avrupa'nın "Müslüman Kimliği"ni zedeleyecek endişesi de Türkiye başta olmak üzere birçok İslam ülkesinde "Eurofobi" olgusunu ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Kaos ortamında kültür, kültürel unsurlar, kimlikler ve hepsinin temel unsuru olan din önemli etkiye sahiptir. Burada çatışan iki kimlik; Batı'nın Hristiyan Kimliği ve Doğu'nun Müslüman Kimliği vardır.

Batı'nın Hristiyan kimliği ile kast edilen, aslında "Avrupalı Kimliği"dir. Dünyanın başka bölgelerinde de Hristiyanlığın var olmasına rağmen, daha çok Avrupa ile gündemde tutulmaktadır. Avrupa'nın yakın tarihte yeni siyasal değişimlerinin olması, bunların siyasal yapının yanında, ekonomik, sosyo-toplumsal yaşamı, kültürel hayatı etkilemesi, milliyetçilik akımlarının yeniden canlanarak ırkçı, militarist söylemlerin gün yüzüne çıkması, etnik ve dini kimlik tartışmalarını beraberinde getirerek "Avro Kültür" hedefi olan Avrupa'nın yeni hedeflerinde çakıştığı görülmüştür. Günümüzde, "Avro Kültür" ile çoğulculuğu, evrenselliği hedeflediğini belirtse de, 15. Yüz yıldan bugüne gelene kadar Avrupa kimliğinden ziyade Hristiyan kimliği, ile kendini Klise Krallığı'nın bir temsilci olarak tanıtan Avrupa için, bu tarihsel bir olgu bir gelenektir. Burada Hristiyanlığın etkin görevi, "Kendisini Haçlı zihniyetinde gösteren, 'başka halkları ve milletleri yok saymaya dayalı' bir etnik-dînî dışlayıcılık anlayışıydı. Bu anlayışın tabii neticesi ise şuydu: Son zamanlarda, Batı'da kolonyalizm-sonrası kültür çalışmaları (post-colonial cultural studies) alanında dilimize 'Öteki' diye çevrilen kategori (the 'other'), orta çağlarda Avrupalı insanlar için Müslümanlar, Yahudiler ve Hıristiyan her etik mezhepleri gibi gruplardı" (Şenay, 2002:126). Dönemler boyunca yaşanan olaylar, "öteki" olarak kimin sahne olacağını belirlemiştir. Örneğin, 60'lı yılların başında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya ve Türkiye arasında "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk Firmaları İşçilerinin İstisna Akdi Çerçevesinde İstihdamına İlişkin Anlaşma'' kapsamında, Almanya'ya göç eden Türklerin orada kalıp yaşamlarını kurması sonucunda, zaman içinde Türk ve Müslüman oldukları için ötekileştirildiği görülmüştür. Günümüzde de, ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye ve Avrupa ülkelerine göç eden Suriyeliler Avrupa sınırından itibaren, dini kimlikleri ve bulundukları İslam coğrafyasından dolayı "öteki" olarak konumlandırılmaktadır.

Ülkeler tarihsel değişimler, dini aidiyetlerini her zaman korumayı ve sürdürmeyi hedeflemişlerdir Hristiyanlığın yayılmaya başladığı ilk yıllardan, günümüze kadar olan süreçte Batı dini kimliğini, "aidiyet" duygusu ile korumaya çalışmaktadır. Kolektif kimlik türü olan dini kimlikte, "ne kadar bağlıyız, ne kadar önemsiyoruz ya da ne kadar önemsemiyoruz?" soruları kapsamlı olarak yer almaktadır. Batı dininde, bağlılık ve aidiyet mezheplerle sağlanmaktadır. Katoliklik, Ortodoksluk, Protestanlık gibi mezhepleri bulunan Hristiyanlık dini ile ilgili

araştırmalar, "dini aidiyet" üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılan araştırmalar ile, Hristiyanlığa sahip olanların dine ne kadar bağlı oldukları ile ilgili araştırmalar yapılmıştır ve bunlar sonucunda dine bağlılık istatiksel olarak verilerle de ifade edilebilmiştir.

Ülke	Yaygın Olan Hıristiyan Kilisesine Bağlılık	Diğer Başlıca Mezheplere Bağlılık	Bir Dîne Bağlı Olmayanlar
İngiltere	69.0 (Anglikan)	14.0 (Diğer Protestan), 10 (Katolik)	2.0
Batı Almanya	46.7 (Luteran ve Kalvinist)	43.8 (Katolik)	4.9
İspanya	86.0 (Katolik)	2.0 (Protestan)	3.0
Fransa	76.4 (Katolik)	2.0 (Protestan)	4.3

Grafik 1: 1980'lerde dini aidiyet istatistiği (Jeff Haynes (1998) Religion in Global Politics, London: Longman, s.66; J. Madeley (1991) 'Politics and Religion in Western Europe', G. Moyser (ed.- 1991) Religion and Politics inthe Modern World, London: Routledge, s:28)

Grafik, ele alınan bazı Avrupa ülkelerindeki dini aidiyet ile ilgili istatiksel veriler sunmaktadır. Araştırma kapsamında alınan Batı Avrupa ülkelerinde, "yaygın olan Hristiyan Klisesine Bağlılık" diğer bir ifadeyle ait olunan mezheplere, bağlılığın yoğun bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Zaman içinde özellikle günümüzde, yapılan bazı araştırmalar ile Hristiyan dinine mensubiyetin en fazla olduğu Avrupa'dan, Afrika, Asya ve ABD'ye doğru yoğunluk kazandığı saptanmıştır.

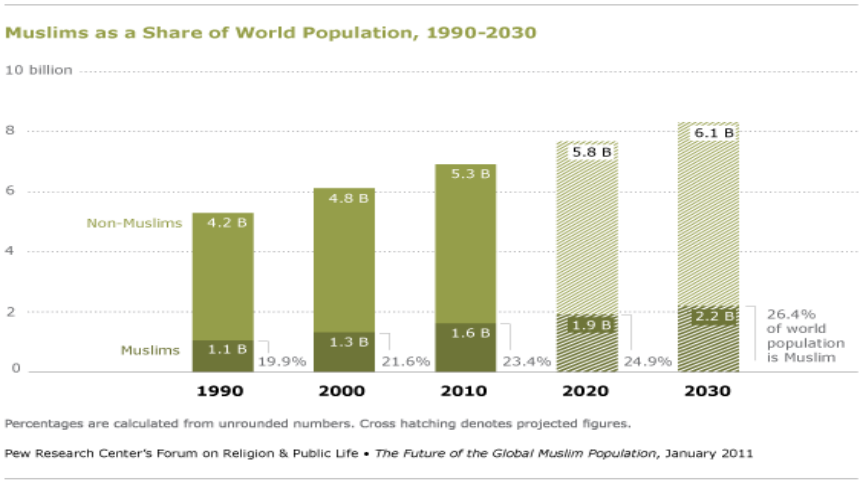
Amerikan Pew Research Center'in yapmış olduğu araştırma, son yüz yılda Avrupa nüfusunda Hristiyanların oranının yüzde 95'ten, yüzde 76'ya gerilediğini, Dünyanın en büyük ikinci dini olan İslam'ın ise bir milyar 600 milyon inananı olduğunu göstermiştir. Çalışmada, Avrupa'da yüz yıllar önce yüzde 66 oranında Hristiyan'ın yaşadığı, bugünlerde ise bu oranın yüzde 25'lere kadar düştüğü gözlemlenmiştir. Hristiyanların en yoğun yaşadığı ülkeler sırasıyla şu şekildedir; ilk sırada ABD, 247 milyon Hristiyan'la, ikinci sırada 176 milyonla Brezilya, onu 108 milyonla Meksika, 105 milyonla Rusya, 87 milyonla Filipinler ve 81 milyonla Nijerya, 67 milyonla Çin, 58 milyon ile de Almanya izlemiştir (http://www.dw.com/tr/ Erişim Tarihi: [02.02.2018]).

En az Hristiyan'ın yaşadığı Avrupa'dan, neden farklı dinlere özellikle İslam dinine karşı bir korku algısı yaratmaya çalıştığı sorgulanmaktadır. 11 Eylül saldırılarından sonra daha da popülerlik kazanan Müslüman kimliği üzerinden tartışmaların Amerika'dan ziyade Avrupa'da önem kazanması, Avrupa'nın azalan Hristiyan nüfusuna karşı öz saygısını koruma isteği, tehdit oluşturduğunu düşündüğü İslam ülkelerine korku politikasının bir nedeni olarak gösterilebilmektedir.

İslamofobi ve Eurofobi tartışmalarında, yoğun olarak tartışmaların sürdüğüm İslam dini yani Müslümanlıktır. Günümüzde Müslüman kimliği, 20. Yüzyıl itibari ile Avrupa'nın, sömürgeci anlayışına karşı tehditkar tutumu engellemek için kendini koruyucu politikada sürdürmektedir. Bunda, günümüzde Avrupa'ya yapılan göçler ile Avrupa'da Müslüman nüfusunun artması da bir gerekçe olarak gösterilmektedir. Yapılan araştırmalar, Müslümanlığın Avrupa'da en yaygın azınlık dini olduğunu ve bunun giderek artacağını ön görmektedir.

Pew Research Center tarafından yapılan araştırmada, Küresel olarak, Müslüman nüfusun Müslüman olmayan nüfusa göre yaklaşık iki katı oranda artacağı tahmin edilirken, mevcut eğilimlerin devam ettiği takdirde, 2030 yılında dünyadaki tahmini toplam nüfusun% 26.4'ünü oluşturacağını belirtmektedir

(http://www.pewforum.org Erişim Tarihi: [10.05.2018]).

Grafik 2: 1990-2030 yılları arasında Müslümanların nüfus oranları

Yapılan araştırmalar, Müslüman kimliğinin artıcağını ve bu kimiklerin kendi coğrafyasından çıkarak Avrupa dahil olmak üzere dünyanın birçok noktasında yoğunluğun yaşanabileceğini göstermektedir. Bunula birlikte ortaya çıkan endişe,

Müslüman kimliğinin bulunduğu gittiği coğrafyaya, kendi kültürünü,dilini, değerlerini de taşıyacağı ve yaygınlaştıracağı korkudur.

Yıllar, dönemler, değişse de dini kimlikler, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yapıyı her zaman etkilemekte ve bir "fenomen" olarak, kimlik tartışmalarında yerini korumaktadır.

1.3. Avrupa ve Türk Kimliği İnşası

Türk kimliğini açıklamadan önce Türklerin kökenlerinde değinmek gerekmektedir. Türklerin soyunun, bazı kaynaklar Nuh Peygamberin oğlu olan Yafes'in çocuklarından olan Türk'ten, bazı kaynaklar ise hazar denizinin kuzeyinden gelerek Tuna ovalarına yerleşen Macarlardan geldiğini belirtmiştir. Venedikli tarihçi Dandolo ise, Türklerin soyunu "Türklerin vatanı Kafkas dağlarının arkasındadır, kökenleri Truvalılar kralı Priamos'un oğlu Troilos'un oğlu Turkos'a dayanmaktadır. Turkos, kentin alınmasından sonra yandaşlarının büyük bir bölümüyle bu yörelere sığınmıştır" olarak ifade etmiştir (Dandolo 'dan aktaran: Ulağlı, 2017:22).

Türk kimliği Osmanlı imparatorluğundan başlayarak, Cumhuriyet döneminde ve sonrasında "kültürel değerlerini" koruyarak günümüzde de birçok alanda belirleyici olarak varlığını korumaktadır. Türk kimliğinin tarihsel gelişimi hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Kimi yazarlar, Türk Kimliği'nin Tanzimat Dönemi öncesi şekillendiğini, kimileri ise Jön Türkler'in ortaya çıkışı ile gerçekleşen 1908 Devrimi'nden ve II. Meşrutiyetten itibaren başladığını savunmuştur. Bu devrimden sonra gelen, yenilik hareketlerinin Türk kimliğinin oluşumunu etkilediği savunulmuştur. 1908 Devrimi, imparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde, rejim değişikliğinin, kimlik üzerinde yeniden inşa sürecini başlattığı öne sürülmektedir. Devrimin, Türk milliyetçiliği açısından önemli bir boyutunu da devrimi hazırlayan örgütün ve subayların büyük çoğunluğunu Müslüman Türklerin oluşturması ve yalnızca Osmanlı devletini güçlendirmek için değil, ama aynı zamanda Türk milliyetçiliğinin ana hedefleri için de bir araç olarak görmeleri oluşturacaktır (Yıldırım, 2014:85). 1908 Devrimi ile Türk kimliğinin inşası önemli bir boyut kazanmıştır.

Türk kimliğinin en belirgin özelliklerinin şekillenmesi, 19. yy'da Türkoloji biliminin gelişmesi ile edebi eserlerin yaygınlaşmasından sonra, Türklüğün

örgütlenerek kimliğe dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Türk kimliğinin 1908'den itibaren "Türklük" ile yeniden var olması, Osmanlı döneminde "Müslüman kimliği" ön planda olan bir toplumun, Cumhuriyetle birlikte bu kimliğin ötesine geçerek "Türk Kimliği"ni oluşturma isteği ilk zamanlarda bir kargaşaya neden olmuştur.

Bu süreçle birlikte, Müslüman Kimliğin yerini etkin bir şekilde koruması gerektiği görüşlerinin yanı sıra, Türk Kimliği'nin güçlü bir şekilde inşa edilip ulusla özdeşleşmesi düşüncesi savunulmuştur. Türk Kimliği, süreç içinde aynı kimliğin özünde olduğu gibi dönemsel değişimlerden etkilenmiştir.

Uzun yıllardır etkisini sürdüren ve günümüzde de üzerinde yoğun çalışmaların olduğu bir diğer kimlik ise "Avrupa Kimliği" dir. Avrupa'nın kimlik inşası, 2000 yıllık Hıristiyan kültürü ve ortak sentezler aracılığıyla, toplumun ortak kimlik etrafında yönlendirmeye ve bu etkiyi yüz yıllar boyu sürdürme isteği doğrultusunda gerçekleşmiştir ve de gerçekleşmektedir.

Türk kimliğinde, yaşanan tartışmalar gibi Avrupa Kimliği üzerine de fikri açıklama aşamasında görüş farklılıkları yaşanmıştır. Kimi düşünürler, bir Avrupa kimliği olmadığını, bölgede yaygın olarak milli kimlik çeşitliliğinin, ulusal ve bölgesel kimliklerin fazlalığının dikkate alınarak ayrı ayrı tanımlar yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Milli kimliklerin, Avrupalı kimliğinin önüne geçmesi gerektiği tezi tartışmalara yol açmıştır. Ancak kimi görüşler de Avrupa kimliğinin, bütün etnik, bölgesel kimlikleri kapsadığı görüşündedir. Avrupa kimliğinin, büyük küçük bütün grupları, bölgedeki farklı kültürleri, farklı dilleri kapsayıcı, bunların yok olmasını engelleyip, ilerlemesini sağlayacak düzende var olup ilerlemesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Avrupa Kimliğinin, milli kimliklerden de daha üstün olması gerektiğini savunan Dinç şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Avrupa Kimliği, tanım gereği, milli kimliklerin daha üstünde ve Avrupa çapında paylaşılan 'şeyler' üzerinde yükselmiştir, yükselecektir. Bir Avrupa kimliği olmadığını ileri sürenler Avrupa'da çok fazla çeşitlilik olduğunu ve tüm Avrupa'da paylaşılan değerlerden, kanunlardan, yönetim örgütlenmesinden bahsedilemeyeceğine vurgu yaparlar. Buna karşı olanlar, Avrupa'da çeşitliliğe rağmen tüm Avrupa'da paylaşılan tarihi bir mirasın sosyal, kültürel*

ve siyasal değerlerin olduğunu ileri sürerler. Bir bütün olarak tarihsel mirası şekillendiren faktörler sıklıkla dinsel miras ve aydınlanmanın rasyonel mirası, siyasal mücadeleler sonucu ortaya çıkan demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi değerler olarak ileri sürülür" (2011:35).

Avrupa kimliğini etkileyen bir diğer unsur ise Avrupalılaşma sürecidir. Bu süreç aynı kimlik inşası gibi değişken geniş bir yapıdır. Avrupalılaşma sadece toplumda değil, politikada, siyasi süreçlerde, kimlikte ve kamusal söylem içinde gerçekleşmektedir. Avrupa Kimliği ile ilgili tartışmaların yaşanmasında en büyük etmenlerden biri de bu kimlik içinde cevaplandırılamayan "kimler Avrupalıdır?" sorusu olmaktadır. Avrupa bu soruya cevap ararken, benzeyenlerinden öte benzemeyenlerinle farklılığını belirlemekte ve "öteki", "yabancı" yaratarak kendi kimliğini tanımlamaktadır.

Türk ve Avrupa Kimliğini temelinden Doğu ve Batı kökeninin beslediğini söylemek yanlış olmamaktadır. Batılı olmayan dünyada, doğuda, "İdeal değerlerini" ortaya koyacak sistemli bir araştırma olmamıştır. Evvela, onun "özgür bir dünyası" bulunmuyor. Batı dışı toplumların "tarihini, edebiyatını, sanatını, kuruluşlarını ve toplumsal yapısını" kavrayan sistemli, özgür bir değerlendirme yoktur (İnalcık, 2017: 278). Bu durumda, doğunun küresel bir kimlik tanımlamasını yapması ve kendini batıya karşı öz değerleri ile tanıtması zorlaşmaktadır.

Rus oryantalist V. Varthold İslam kültüründe homojenliğe dikkat çekmiştir. İslam'ın, Müslümanlara kişisel hareket ve kararlarında tedbir almayı yasaklamadığını belirten Varthold: Arap, İranlı ve Türklerin ortak eseri olan İslam medeniyetine temel yaklaşımda, Hristiyanlıktan daha geniş görüşlere dayandığını ileri sürer. Varthold'a göre, İslam toplumlarında bugün görülen geriliği, İslamiyet ile açıklamak tamamen yersizdir. İslam tarihi dinle değil, tarihi sebeplerle açıklanabilir (Vartholdan akt. İnalcık, 2017:297-298). Varthold un savunduğu İslam medeniyeti bu dini kabul etmiş milletlerin, kültürlerin etkisi altında geliştiği gibi, bu medeni faaliyetlerin büyük kısmı, aslen Arap olmayanlar tarafından vücuda getirilmiştir. Bununla beraber, genel dil olan Arapça genel İslam medeniyetinin dili olmuştur (298). Varthold Arap Medeniyeti değil, İslam Medeniyetinin Müslüman milletlerin ortak eseri olduğunu vurgular.

Kültüre farklı bir açıdan yaklaşan iletişim ve medya üzerine çalışan radikal yapısalcılık kuram tasarımı temsilcilerinden Siegfried J. Schmidt, geleneksel kültür tanımlarında insanın, etkileşim alanlarının, biyolojik ihtiyaçların oluşturduğu temel paradoksların göz ardı edildiğini ön görmüştür. Doğada var olan her canlı her nesne, eylemler, eylemsel sınırlar hatta yaşamı sürdürmede pratik sağlayan teknolojik gelişmeler de dâhil birer kodlamaya sahiptir. Ancak, davranış ve eylemelerin nedenselliği, kültürel paradigması kodlanmamıştır. Schmidt, bu yapıyı tanımlarken James R. Beniger'in "kültürel kodlama" kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Ona göre, toplumsal sınırlamayı, etkileşimin nedenlerinin belirleyen, toplumdaki iş birliğinin temelini oluşturan bir program vardır ve bu da "kültür programı" dır. Bunların var olan neden sonuç ilişkisinden değil, kültürel programlamadan kaynaklandığını belirtmiştir. Kültürü program olarak tanımlayan Schmidt, "Bu program dinamik ve gelişmeye açıktır, muhtelif amaçlar için alt programlara izin verilebilir. Kültür burada öne sürülen soyut şekliyle bilişsel, iletişim ve sosyal yapılarda sosyalleşmenin uygulanması programı olarak kavramsallaştırılabilir" demiştir (Hepp,2014:51). Bu kültür programı, siyasal, sosyal, ekonomik, dini gibi toplumu oluşturan yapıların, kontrol öznesi gibi kodlamalarını düzenler. Ancak bu programlar kültürün yapısı gereği toplumdan topluma değişiklik göstermektedir.

1.4. İslam Düşmanlığı: İslamofobi Olgusu

İslam korkusu, İslam düşmanlığı, İslami nerfet ve İslam endişesi anlamlarına gelen İslamofobi, günümüzde öteki ile ilgili çalışmalarda ırkçı söylemler içinde bir fenomen olarak yerini almaktadır. İslamofobi'nin farklı dönemlerde tanımları yapılmıştır, modern zaman tanımı olarak ise "modern İslamofobi'nin Müslümanlığın din vasfından ziyade kimlik vasfına yönelik ve gittikçe daha görünür olmasına duyulan bir fobi olduğu söylenebilir. İslam korkusunun gerçek kısmı az, üretilmiş kısmı daha çoktur" şeklinde belirtilmiştir (Hıdır, 2007:142). Avrupa Konseyi Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan "Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Mücadele Etmek için Milli Mevzuat üzerine 7 No.lu Genel Politika Tavsiyesi'nde İslamofobi'yi İslam dünyasına mensup olan bireylerin maruz kaldıkları ayrımcı muameleye verilen genel isim olarak tanımlamışlardır.

11 Eylül saldırıları ile medyada daha belirgin konuma getirilen İslamofobi'nin tarihsel süreç içinde Haçlı Seferleri'ne dayandırıldığı görülmektedir. Bu süreç içinde

İslam düşmanlığının nedeni olabilir. Ancak İslam'ın fobi olarak yerini alması 11 Eylül Saldırıları'ndan sonra başlamıştır. Batı coğrafyası ve İslam dünyası arasındaki siyasal, sosyal ve ekonomik çatışmaların, anlaşmazlıkların sonucunda İslamafobi günümüzde de üzerinde uzlaşılamayan bir konu ve araştırma objesi olarak yer almaktadır. Bu olgu üzerine yoğunlaşılmasının bir nedeni ise İslam korkusunun son zamanlardaki artan gelişmesidir. Şuna dikkat çekmek gerekir ki bu gelişmelere zemin hazırlayan olayların ABD'de başlamasına rağmen batı dünyasında da sıcaklığını koruması bu olgu üzerindeki tehditkâr söylemleri etrafına çekmektedir.

İslami köktencilik, batıdaki yabancı düşmanı, ırkçı ve şiddet eğilimli davranışların kaynağı olarak gösterilmektedir. Göçmenler, Müslümanlar başta Pakistanlılar, Türkler, Cezayirliler, Faslılar ve diğerleri bugün Avrupa'da potansiyel suçlular olarak algılanıyorlar (Poroy, 2008:205).

Avrupa'daki Müslümanlar yaşadıkları ülkenin nüfusuna geçip kimliklerini alsalar da onlar içerideki tehdit ve düşman sıfatıyla öteki olarak var olmaktadırlar ki bu durum 11 Eylül Saldırıları'yla daha net çizgilerle belirtilmiştir. Güncel durum olarak ise aynı zorluklar Suriyeli mültecilerin zorunlu göç yolculuğunda sanal umutlarla gittiği Avrupa'da da görülmektedir. Kendi coğrafyalarından çıkıp farklı coğrafyalara göç etmek zorunda kalan Müslümanlar üzerinden korku politikası dünya 11 Eylül Saldırıları'yla kendini haklılaştırmaya çalışmıştır. Bir başka Avrupa ülkesi olan, Hollanda da ise, İslamofobi eserlerinde özellikle, İslamiyete hakaret niteliği taşıyan unsurlar bulunduran yönetmen Theo Van Gogh'un 2 Kasım 2004'te bir Faslı tarafından öldürülmesi ile önem kazanmıştır. Van Gogh'un, görücü usulü ile evlenmeye zorlanan, bunun ardından kocasının tacizine, amcasının tecavüzüne uğrayan bir kadının öyküsünü anlattığı "Teslimiyet" isimli filminden sonra, Müslümanların odak noktasında olduğu belirtilmiştir. Potansiyel suçlu olarak görülen Müslümanların bu olayla, üzerlerindeki tepkiler haklılaştırılmaya çalışılmıştır.

İslamofobi'nin Amerika'da başlaması ve yoğun tartışmalara sebep olması arka planda olurken Avrupa'nın İslamofobi'yi popüler tartışma konusu olarak her zaman gündemde tutması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedenleri olarak Avrupa devletlerinin ve İslam coğrafyasındaki devletlerin siyasal, askeri alanda karşı karşıya gelmesi dini üstünlük sağlama yarışı, tek taraflı olarak baskın kimliğin dinin empoze edilmesi, göçmen hareketleri ile kültürlerin birbirlerine karışarak dini

çeşitliliğin olacağı korkusu, dinin milliyetçilik boyutuna gelerek bir ideoloji olarak yer alacağı, dinin ırkçılık safhasına gelip kaos yaratacağı korkusu olarak gösterilmektedir.

Avrupa'da İslamofobi'nin artmasında ülkelerdeki Müslüman nüfusu artış göstermesi de bir neden olarak gösterilebilmektedir. Modern zaman Avrupası kültürel olarak her alandan farklı ırklara, milletlere, dillere, dinlere sahip herkesi kucaklayıcı politikaya sahip olduğunu vurgulamaktadır. Ancak bu daha çok bir varsayım olarak yerini korumaktadır. Bunun en güncel örneği Suriyeli mültecilerle ilgili ilgili izlediği politikalardır. Avrupa'nın bu aşamada kabul etmesi gereken yurttaşlığının, kültürünün ve kimliğinin tehlike altında olmadığıdır. Çünkü Avrupa her zaman ve her devirde otantikliğini koruma çabalarını sürdürmüştür. Avrupa'nın bu otantikliğini koruma çabası sonucunda kendinden olmayan hep öteki olmuştur. Bu öteki özellikle İslam coğrafyasında yaşayanlar olmuştur. Bunun nedeni ise kendi dinleri haricindeki dinlerin özellikle de fazla mensubu olanların korku potansiyeli olmasıdır. Avrupa, dünya nüfusunda 1950 yılında 800 bin, 2000'li yıllarda yaklaşık 20 milyona yakın Müslümana ev sahipliği yapmıştır. Her yıl 800 bin civarında göçmen alımıyla da İslami nüfusun en çok artış sağladığı bölgelerden biri olmaktadır. Bu sayıların her yıl giderek artması Avrupa'da Avrupalı ve Müslüman sentezi olacağı korkusu yaşanmaktadır. Avrupa'nın göçmenlere, mültecilere, sığınmacılara yer açması Avrupa kimliğinde Müslümanların konumun belirlenmesine yönelik yeni çalışmalar yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Her ne kadar tarihsel süreç içinde İslamiyet odak noktası olarak Avrupa ve ötekileri bağlamında tartışma konusu olsa da asıl tartışmalar 1950'lerden itibaren Müslüman işçi ve göçmenlerin Avrupa'ya göç etmesi ile olmuştur. Bu süreç ile birlikte hem Müslümanlar farklı kültüre adapte olmaya çalışmış hem de ülke halkı Müslümanlarla somut bir şekilde karşılaşmıştır. Müslümanların göç ile gelmesi göçmen ve Müslüman kavramlarının birlikte kullanılmasını bir nevi zorunlu kılmıştır. Ekonomik anlamda ilk göç hareketlerinin davet edilen ülkeler tarafından istenmesi aslında o ülkenin ekonomisinin iyileştirilmesi için gerekli olan ucuz iş gücünü sağlamaktaydı. Ülkelerin ekonomileri istenilen düzeye gelene kadar " işçi göçmenler" toplum içinde her hangi bir sorun teşkil etmemiştir. Lakin ne zaman ki ekonomi durağanlık yaşanmış ve ekonomik sıkıntılar beraberinde gelmiştir. Bunun ardından işçi göçmenler bunun en büyük nedeni olarak gösterilmiş onların ülkelerine geri

dönmesi gerektiği savunulmuştur. İşçilerin ülkede kalarak geniş kitleler halinde kendi düzenlerini kurması fiziki anlamda ülkenin fahri vatandaşları olması Avrupa değerlerine birer tehdit ögesi olarak konumlandırılmalarına neden olmuştur. Burada Müslüman işçiler ötekileştirilerek birer tehdit unsuru olarak görülmüştür.

Müslümanlara karşı artan nefret söylemi korku yoluyla duyurulmaya çalışılmıştır. Müslümanlar terörist, potansiyel suçlu, yozlaşmış zihniyetler ile tasvir edilmiştir. Avrupa'nın yıllardır Müslümanlara karşı olan önyargısı somut örnekler bulduğu umuduyla İslamofobik söylemlerinin artmasına neden olmuştur.

İslamofobi temelinde, insanlığın birbirine karşı duyduğu, evrensel saygının, bütünleşmenin eksikliğinden, yozlaşmasından da kaynaklanmaktadır. İslamofobik söylem ve davranışların yoğun olduğu Avrupa, tarihsel süreçte hep bir "öteki" konumlandırmıştır. Kültür çeşitliliğini savunan Avrupa, farklı dillere, dinlere, ırklara, kültürlere karşı ön yargılarını ortaya çıkararak bakmıştır. Müslümanlardan önce de Avrupa'da, ötekileştirmenin olduğu görülmüştür. Almanya'da, Hitler döneminde yapılında soykırım, Yahudilere karşı yapılmıştır ancak bu bugün Müslümanlara yapılan tavırlarla farklı neden ve tutumlara oturtulmuştur.

Zamanla Avrupa'nın işçi göçü olması ile sosyal ve demografik yapısında değişimler olmuş bu da beraberinden dini tartışmaları beraberinde getirmiştir. Artık, Avrupa'da yeni "ötekiler" işçi Müslümanlar vardır ve uzun süre üzerinden politikalar yürütülecektir.

Din vicdan özgürlüğü, hukuki yapı içine alan Avrupa, söz konusu Müslümanlar olduğunda, bunları göz ardı etmektedir. Örneğin, Avrupa- İnsan Hakları sözleşmesinde, din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili olarak, inanma ya da inanmama, inancın gerekliliğini yerine getirme, inancını telkin veya tebliğ etme ve nihayetinde inancını öğretme ve bu konuda eğitim alma hakkına yer verirken söz konusu Müslümanlar olduğunda bunu göz ardı etmektedir.

Kendinden olmayanın din aracılığıyla dışlamanın karşılığı İslamofobi, ırkçılığın yeni bir boyutu olarak tanımlanmıştır. İslamofobi, din üzerinden korkuyu anlatırken aynı zamanda Müslümanlara karşı nefret dolu söylemlerden de oluşmaktadır. İslam üzerinden yayılan korku, Müslümanların sosyal hayat içinden, çalışma hayatlarına kadar her alanda ayrımcılığa yol açacak hareketlerle kendini göstermektedir.

Müslümanların Avrupa'da çalışması, haklardan yararlanması, ülke ekonomisi içinde paylarının olması, onların toplum içinde tecrit edinmesi gerektiği düşüncelerini güçlendirmiş ve taraflarını toplamaya başlamıştır. Ancak, İslamofobinin korku söylemleri içinde bu kadar çok konuşulur olmasının başka sebepleri de vardır. Buradan Avrupa ve Avrupalıların ön yargıları ile betimlenen "Müslüman ve İslam" portresi devreye girmektedir. Onların gözünde İslam, tek yönlü , etrafı kalın duvarlarla çevrili, yeniliklere karşı olandır. İslam, batı dini ve zihniyetinin altındadır ve bir anlamda ikinci sınıftır. Müslümanlar, şiddet yanlısı, barbar, terör destekçisi hatta potansiyel terörist , cinsiyet ayrımı yapanlar olarak tasvir edilmiştir. Müslümanların İslami bir "ideolojik aygıt" olarak gördükleri ve siyasi – askeri alanda üstünlük sağlamak için kullandıkları iddia edilmiştir. İslam dinine sahip olanlar her zaman ötekidir. Çünkü onlar farklı kültüre sahiptir. Dolayısıyla dilleri, dinleri, gelenek görenekleri hepsinden öte kimlikleri farklıdır. Bu farklılıkların Avrupa'nın kendi içinde olduğunu belirten Göle, bu durumu "su yüzüne çıkan farklılıklar dünya sisteminin dışından değil, içinden hatta doğrudan Avrupa'nın içinden kaynaklanıyor. Avrupa ülkeleri İslam'ın varlığını kendi bünyelerinde yaşıyorlar ve bir arada yaşama ve anlama sorunuyla yüz yüze gelmişler" ifadesiyle belirtmektedir (Göle, 2010:15-16).

Bu şekilde tasvirler yapılarak İslamofobi güçlendirilmekte, Müslümanların kendi coğrafyaları dışında her yerde özellikle de batıda azınlık oldukları vurgulanmakta bu "azınlığın potansiyel tehlike" olduğuna dikkat çekilmektedir. Azınlık olarak görülen Müslümanların, kendilerinin görünür kılmak istemeleri, hak arayışları, siyasal alanda aktif olma hayalleri, İslamofobinin yoğunluk kazanmasına sebep olmaktadır. Ancak bilinmesi gereken bir durum şudur ki; Müslüman göçmenlerin yaşadıkları toplumun sosyal ve siyasi arenasında faal olmaktan daha acil ihtiyaçları bulunmaktadır. Öncelikli kaygıları hayatta kalmak olduğundan, kimliklerini ifade etmek hep geri planda kalmıştır (Erdenir, 2010:179). Buna en açık örnek, Avrupa parlamentolarındaki Müslümanların sayısının azlığıdır. Avrupa'nın bütün içinde göremediği parça ise, coğrafyalarında yaşayan Müslümanların, farklı milli, dini ve etnik kimliklere sahip olduğu ve bunların ortak bir kültür oluşturabilecek kadar kalabalık bir grup olmadıklarıdır.

İslamofobi'nin bir fenomen olarak gündeme gelmesi sadece 11 Eylül saldırılarının etkisinde sürmemektedir. İslami terör bağlamında değerlendirilen, El-

Kaide ve DAEŞ-in küresel terör saldırıları tüm Müslümanları zan altında bırakmıştır. İslam dünyasının da, kınadığı terör örgütü olarak ifade ettiği, bu terör örgütleri ve hareketleri bütün Müslümanlara ortak bakış açısını tetiklemiş ve yeni dalga İslamofobi dönemi başlamıştır. Bu gelişmelerin ardından son yıllarda Suriye de yaşanan iç savaştan dolayı yeni yurt arayışında Avrupa'ya göç eden Müslümanların konumlandırılması da yeni dönem İslamofobik söylemleri güçlendirmiştir. Bu söylemleri yıllarıdır gündemde tutan en büyük etmen ve ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Türkiye'nin gerek 60'larda Avrupa'ya büyük oranda işçi göndermesi, siyasal alanda da aktif hak arayışları ve en önemlisi de ümmetçi anlayış ile uluslararası alanda hem Türklerin hem de Müslümanların konuşulması İslamofobi'nin bir korku fenomeni olarak milliyetçilik tartışmalarında yerini sabit tutmaktadır. Avrupa'da İslam dinine mensup farklı kültürdeki Müslümanların varlığını, Erdenir (2010) "Almanya'daki Türk işçilerle, Fransa'nın eski sömürgelerinden Kuzey Afrika mültecilerinin geçmişleri ne kadar farklı ise, hayat görüşleri ve yaşam tarzları da o kadar farklıdır. Ekonomik sorunlarla boğuşmak dışında ortak noktaları yoktur" olarak ifade etmektedir. (179). Müslümanların içinde parçalanmışlık olması onların, Avrupa'da temsil edilmelerinin önünde bir engel oluşturmaktadır.

İslamofobi'nin küresel çapta en büyük muhtemel sonucu sonucu, milliyetçiliğin desteklediği ırkçılık söylem ve eylemleridir. Müslümanlara uygulanan, vizeler, evlerine izinsiz girilip kontrol edilmeleri, ibadet yerlerinin tahrip edilmesi, Müslümanların şüpheli olarak görülmeleri, uğradıkları baskı ve şiddetler medya aracılığıyla tüm dünyaya aktarılan islamofobik eylemlerdir.

İslamofobiyi önlemek amacıyla Avrupa'da çeşitli kurullar, komisyonlar rapor hazırlamışlar ve İslamofobinin önüne geçilmesi için öneriler sunmuşlardır.

EUMC (Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi) tarafından "Avrupa Birliği'nde Müslümanlar: Ayrımcılık ve İslamofobi", Avrupa Birliği'ne (AB) Üye Devletler'deki Müslümanların durumu hakkında bir rapor hazırlamıştır. Söz konusu raporda, İslamofobi olgusunun en çok etkilediği genç nüfusun dışlanmasına ve uyum sürecindeki negatif durumlara sosyalleşmenin önüne engel konulduğu vurgulanmıştır. Raporda, üye devletlerin bu durumlara olumlu yaklaşımları, davranışları örnek gösterilerek, ayrımcılık ve yabancı düşmanlığının önlenmesine

yönelik çözüm önerileri getirilmektedir. Genç nesil üzerinden yapılan araştırma sonuçlarına dayanan raporda, sonuçlar şu şekildedir:

•Pek çok Avrupalı Müslüman, etnik kimlikleri ve/veya dinsel yaklaşımlarına bakılmaksızın iş, eğitim ve barınma alanlarında ayrımcılıkla karşılaşmaktadır.

•Müslümanlara yönelik ayrımcılık, İslamofobik tutumların yanı sıra, genellikle bunlarla iç içe geçmiş olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığına bağlı gareze de atfedilebilir. Bundan dolayı, Müslümanlara karşı düşmanlığın daha geniş kapsamda, göçmenlere ve azınlıklara yönelik yabancı düşmanlığı ve ırkçılık bağlamında, ele alınması gerekmektedir.

•Dinsel tahrikli olaylar hakkındaki veriler sınırlı olsada, Müslümanların sözlü tehditlerden fiziksel saldırılara kadar değişen İslamofobi eylemlerine maruz kaldıkları bilinmektedir.

•Eldeki veriler, Avrupalı Müslümanların eğitimde başarı oranlarının ortalamanın altında ve işsizlik oranlarının ortalamanın üzerinde olduğunu göstermektedir. Avrupalı Müslümanlar, ortalamanın altında barınma koşullarına sahip bölgelerde nüfuslarına orantısız bir yoğunlukta oturmaktadırlar. Müslümanlar genellikle düşük vasıflı işlerde istihdam edilmekte ve düşük ücretli sektörlerde aşırı oranda temsil edilmektedirler.

•Başta gençler olmak üzere pek çok Avrupalı Müslüman sosyal ilerlemelerinin önünde engellerle karşılaşmaktadır. Bu durum, ümitsizlik ve sosyal dışlanma duygularına yol açabilmektedir.

•Irkçılık, ayrımcılık ve sosyal marjinalleşme, bütünleşmeye ve toplumsal birleşmeye yönelik ciddi tehditler oluşturmaktadır (EUMC Raporu,2018).

Raporda, Avrupa'da Müslümanların en büyük ikinci dini kesimi oluşturduğu, burada yaşayan Müslümanların farklı dillere, etnik aidiyetlere, kültürlere, gelenek göreneklere, hayat bakış açıları ve politik eğilimlerinin olduğuna dikkat çekilmiştir.

EUMC, ayrımcılıkla mücadele eden ve sosyal marjinalleşmeyi ele alan önlem ve uygulamaların politik yaşamda öncelikli hale getirmeyi hedeflemiştir. Bu doğrultuda sivil toplum kuruluşlarına, siyasi partilere ve topluma bir süreç haritası belirleyip hedeflerini anlatmıştır. En önemli işlev kamuoyu oluşturan medyaya verilmiştir.

Bu doğrultuda medya, raporda belirtilen konuların işlenmesinde doğruluğunu teyit etmesi ve içeriğinden emin olmak için redakte sürecinden geçmesi gerektiği belirtilmiştir.

Medya, AB'deki çeşitliliği toplum içinde yaşatabilmek amacıyla gazeteciler için işe alım ve eğitim girişimleri uygulamaya teşvikin önemine değinilmiştir. "Üye Devletler, Elektronik Ticaret hakkındaki AT Direktifi'nin 14. Maddesi uyarınca yasadışı ırkçı içeriğin yayılmasını önlemek için internet hizmet sağlayıcıları hakkında kanun çıkarmaya veya mevzuatı güçlendirmeye teşvik edilmektedir" (EUMC Raporu,2018).

Ancak söz konusu raporun işlevlerini yerine getirip getirmediği hakkından bir rapor ya da bilgi paylaşılmamıştır.

1.5. Avrupa Düşmanlığı: Eurofobi

Avrupa'nın kendi benliğini, otantikliğini koruma çabalarında ulusunu ortak paydada buluşturmak için "biz" ve "öteki" tanımlamıştır. Biz'in varlığını sürdürmesi için ortak maddi ve manevi değerler vardır. Ne zaman, bu değerlere bazen nedenlerini sunarak bazen de nedensiz bir şekilde tehdit algılarsa bunu ötekiye yükler ve onun sahip olduğu kimlik üzerinden bir korku söylemi yaratır. Bu korku söylemi toplum ya da toplumun bazı kesimleri tarafından bile olsa ciddiye alınırsa düşmanlığa dönüşür. Bu yönlendirme özellikle de, parti liderleri gibi söylem seçkinlerinin ifadeleri ile daha da güç kazanmaktadır. Avrupa'da özellikle aşırı sağ parti liderlerinin söylemleri, İslamofobi'yi ve dolayısıyla Zenofobi'yi bu bağlamda tetiklemektedir. Aktif öneme sahip siyasal aktörlerin özellikle de aşırı sağın ifadeleri yabancı düşmanlığı ve İslamofobik söylemlerde kendini oldukça yoğun şekilde belli etmektedir. Söylemler sonucu, yabancı düşmanlığı, İslamofobi ve ardından Türk düşmanlığı yaratılmaktadır. Günümüzde ise, tüm bu düşmanlık ve korkulara karşı özellikle de İslamofobi'ye karşı Eurofobi Avrupa Düşmanlığı'nın gelişmeye başladığı belirtilmektedir ve bu Avrupa'daki aşırı sağ partilerin iletileriyle ilişkilendirilmektedir. Söz konusu durum ile T.C. Avrupa Birliği Bakanı ve Baş müzakereci Ömer Çelik Avrupa Birliği Bakanı Ömer Çelik'in 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı (1/774) İle 2015 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Tasarısı (1/733) Hakkında Sunumu'nda Plan ve Bütçe Komisyonu'da bu durumu, " Burada bir "siyasi matruşka" dediğim bir

matruşka var; bu, Avrupa'nın aşırı sağ tarafından üretildi ama ana akım siyasiler bunu yönetmek konusunda beceri gösteremiyorlar. Bu siyasi matruşkanın en üstünde "Türkiyefobia" dediğimiz Türkiye karşıtlığı var. Aslında o matruşkayı kaldırdığınızda, üstteki o Rus matruşkasındaki bebek gibi, onun altından çok ciddi bir biçimde yabancı düşmanlığı, göçmen düşmanlığı çıkıyor, onu kaldırdığınızda altından İslamofobi çıkıyor, onu kaldırdığınızda esasında altından antisemitizm çıkıyor fakat en köküne indiğinizde altında "Eurofobi" var. Esasında, Avrupa düşmanlığı, Avrupa Birliği düşmanlığı olan siyasi hareketler, Avrupa'nın içerisindeki aşırı sağ hareketler kendilerini bu şekildeki kılıflarla gizliyorlar. Ben Avrupalı muhataplarıma bunu söylüyorum: "Siz Türkiye düşmanlığı karşısında aşırı sağa tavır almak yerine aşırı sağı idare etmeye çalıştığınız için, sonuçta siyasetin temel kuralıdır, herhangi bir aşırı sağ akımı idare etmeye çalışırsanız onun yörüngesine girersiniz, o aşırı sağ akım yükselir ve ana akım siyasi harita zayıflar" olarak belirtmiştir (ErişimTarihi: [03.12.2018]).

Eurofobi, "biz" ve "öteki" tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Avrupa tarafından yapılan Eurofobi tanımında, bunun Avrupa'nın bütününe karşı ötekiler tarafından oluşturulan irrasyonel bir korku olduğu belirtilirken, "öteki"ler tarafından özellikle de Türkiye'den yapılan tanımlamalarda ise, Eurofobiyi, Avrupa'dan ve Avrupa değerlerinden korku oluşturmuştur. Ancak şunu belirtmek gerekmektedir ki, yıllardır Avrupa hayalleri, tasvirleri, Avrupa'nın ekonomide, sosyal yaşam içinde iyi yaşam koşulları olduğu düşüncesi Doğu toplumlarında Avrupa'ya göç etme, orada daha iyi yaşam kurma hayallerine zemin hazırlamıştır. Gücü elinde bulundurduğunu düşünen Avrupa, Avro kültür ekseninde tüm uluslara, toplumlara açık olduğunu belirtir ancak bu buzdağının görünen tarafıdır. Söz konusu, kendinden olmayanlar olduğunda, ötekileştirme yapmaktadır. Bunu, yabancı düşmanlığı, Anti-semitizm, İslamofobi ya da Türkofobi ile gerçekleştirmektedir. Bunlar Avrupa'nın elindeki ötekileştirme araçlarıdır. Günümüzde özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne başvurularıyla başlayıp, uyum sürecine kadar geçen sürede karşılıklı tavırlar Birliğe üyelikten öte toplumun genelinde değişim gerekliliği söylemleri tepkiyle karşılanmıştır. Söz konusu gereklilikler belli bir noktaya ulaşınca, Türk siyasetinde ve toplumunda değişen Avrupa tasviri oluşmaya başlamıştır. "Bizi istemeyen Avrupa'yı biz de istemiyoruz" denilmiştir. Çünkü, Avrupa'nın Türklerin, yeme içme alışkanlıklarından, dini seyahat haklarına kadar düzenlemeler getirmesi Türk halkında "özgürlükler Avrupası" tarafından özgürlüklerinin sınırlandırılacağı korkusu

yayılmıştır. Değişimlerin olduğu süreç, dini de etkileyecek diye korkulmuştur. Bunların sonucunda, Batı'nın İslamafobi'sine karşı Türkiye'de başlayan ancak uzun vadede İslam ülkelerine de yayılması muhtemel olan bir Avrupa Korkusu, Eurofobi gelişmektedir.

2.BÖLÜM

2. AŞIRI MİLLİYETÇİLİĞİN VE YABANCI DÜŞMANLIĞININ MEDYADA YENİDEN ÜRETİLMESİ

Korkuların birbirlerini tetiklemesi ile yeni korku söylemleri medyada yer bulmaktadır. Yabancı düşmanlığının, İslamofobi'yi, İslamofobi'nin, Eurofobiyi etkilediği korkular zincirinde medyanın tutumu önem kazanmaktadır. Medya bu korkuların zemin hazırladığı milliyetçi iletileri her gün yeniden üretmektedir.

2.1. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Tanım ve Unsurları

Yunanca "xenos" (yabancı) ve "phobos" (korku) sözcüklerinin birleşmesi ile meydana gelen Zenofobi, bilindik adıyla yabancı düşmanlığı bireyin ya da toplumun, yabancılardan ya da bir şekilde kendisinden farklı olan insanlardan korkması ve nefret etmesini içeren yabancı korkusu-nefreti anlamına gelmektedir. Zenofobi'nin temelinde, kültürel değerlerin farklılığı, ötekine yabancıya duyulan öfke, milliyetçilik çatışmaları yer almaktadır. Zenofobi kendini farklı boyutlarda göstermektedir. Bazen, sınırları dâhilinde aynı coğrafyada olan ancak, hâkim topluluk içinde yer almayan azınlık gruplarına göçmenlere karşı olan katı tutumlardır. Bu türü bölge halkının yanı sıra, siyasal iktidarın da bu korkuyu, ırkçı tutumları desteklemesi, kendinden olmayanı ötekileştiren politikaları Zenofobiyi tetiklemektedir. Bazen de, kültürel değerlerin farklılığından dolayı manevi unsurlardan kaynaklı kültürel farklılıklardan dolayı da yabancı düşmanlığı oluşmaktadır. Bu durum kültürel zenofobi olarak tanımlanmaktadır ve insanlara karşı nefret tutumuna dönüşmesi çok nadirdir. Yabancı düşmanlığı, herhangi bir nedene dayandırılmaksızın ötekilere karşı korku tasviri yapar ve bunu haklılaştırarak sunar.

Yabancı düşmanlığının nedenleri şu şekilde belirtilmektedir;

- Devletlerin Etnisite'yi temel alan politikaları (seçilmiş, kutsal ırk gibi)
- Yabancı ya da göçmenlerle ilişkide yaşanmış geçmiş temelli kötü deneyimler.
- Söz konusu yabancı ya da göçmenlerle ilgili toplumda oluşan dil ve buna bağlı gerçekçi olmayan analizler (Lakap takmak, aşağılayıcı fıkra ya da hikayeler oluşturmak vb.)

- Kültürel farklılığı yorumlamada gerçekçi olmayan tutumlar
- Belirli bir grubun davranışlarını gerçekçi olmayan bir algıyla genelleştirmek (http://www.aktuelpsikoloji.com, Erişim Tarihi: [12.03.2018]).

Yabancı korkusuna neden olan öteki daha somut adıyla yabancı, dışardan gelen, topluma, bireye uzak ve onlardan olmayan bir parçadır. Çıkarlar çatışmadığı sürece, dost olarak da düşman olarak da tasvir edilemezler. Kesin olarak bilinen ise, yabancıya yönelik ön yargı ve kaygıdır. Çünkü dışardan gelen yabancı, o toplumun değerlerini bilmez, ortak gelenek göreneğe sahip değillerdir, milli kimlikleri farklıdır, çoğu zaman dini kimlikleri de farklılık gösterir bu da farklılıkların ayrımının milliyetçi bir dille tanımını ortaya getirir. Yabancılar, içinde bulundukları toplumda, sadece kültürleri bilinmediği için değil, aynı zamanda bilinen kültürü değiştireceği ve onu da yabancılaştıracağı algısı nedeniyle korku yaratmaktadır (Yılmaz,2008:27). Farklılıkların düşmanlığa dönüşmesi, kültür, kimlik ve din üçgeninde gerçekleşmektedir, bunlar da milliyetçilik ve ırkçılık ile desteklenmektedir. Hükümetlerin ırkçı, İslamofobik söylem ve hareketleri, azınlıkları göz ardı edici politikaları, tarihsel süreç içinde göçmenler üzerinden yürütülen korku söylemleri, yabancılar ile kültürel yozlaşma olacağı korkusu, ön yargılı davranışlar Zenofob'iye neden olmaktadır.

Yabancı düşmanlığı, ırkçılığın en belirgin boyutudur ve milliyetçilikle beraber ideolojik söylem olarak eylemlerini gerçekleştirmektedir. İdeolojik söylem boyutunu en çok ülkelerarası siyasal arenalarda görmekteyiz. Avrupa'nın belirgin bir şekilde kullandığı dilde de, Türkiye ve diğer ülkelerin yabancıya karşı olan tutumlarında bir zenofobi görülmektedir. Ancak bu, söylem şiddetine göre farklılık göstermektedir. Yabancının tanımlanması gereklilik olarak görülürken, kendini üste çıkarmak, egemen gücü elinde bulundurma isteği yabancının düşman tasarımını meydana getirmektedir.

Son yıllarda, Suriyeli mülteciler ile birlikte daha da gün yüzüne çıkan Avrupa'da yabancı düşmanlığı yıllardır süre gelen Avrupa'nın ötekileri tartışmalarını tekrar gündeme taşımıştır. Yabancı düşmanlığına Avrupa üzerinden dikkat çekilmesi, Avrupa'nın tasvir ettiği dünya anlayışından kaynaklanmaktadır. Evrensel anlayış ile "dünya vatandaşı" kavramını benimsediğini, çok kültürlülüğe açık olduklarını söyleyen Avrupa'da, bu söylem gerçek durumlar ile karşı karşıya geldiğinde yeniden şekil alır ve kültürel değerlerden, milli kimliklerden, ulusal çıkarlardan etkilenerek

karşıdakini konumlandırırken bir "öteki" yaratır. Avrupa'nın "öteki"ye karşı ön yargıları sonucu yabancı düşmanlığı oluşur. Ancak bu durum sadece Avrupa'da değil, hemen hemen birçok ülkede, kıtada karşımıza çıkmaktadır. Bizden olmayan farklı uluslar, ötekilere karşı oluşan ırkçılığı yabancı düşmanlığı ile nedenselleştirir. Avrupa'nın yabancı olarak gördüğü gruplar çoğunlukla Müslümanlardır ve bunlar ülkedeki diğer azınlıklara göre daha tehlikeli gruplar olarak görülmektedir. Avrupa'nın gerçek yabancıları da bu göçmen Müslümanlardır ve bunlar endişe, korku yaratmaktadır. Avrupa'nın yabancıları, kültürel farklılıklar, farklı kimlikler, entegrasyon sorunu gibi nedenlerle konumlandırılmaya devam etmişlerdir. Bugün, "Batı Avrupa'da yabancı kökenli nüfusların bütünleşmesi sorunundan söz edildiğinde, öncelikle Avrupa'nın dışındaki ülkelerden gelen Arap, Müslüman, Türk, siyah Afrika kökenli göçmen ya da göçmen ailelerin çocuklarının düşünüldüğünü" belirten Touraıne, bu çeşitliliğin açtığı sorunlara iki çözüm önerisi sunmaktadır (2017:241). İlki, toplulukların içinde bu grupların asimile edilerek benzeştirerek, bütünleştirerek sorunlara çözüm bulmadır. Ancak bu, yaygın kültür içinde azınlıkların eritilmesini, göz ardı edilmesini beraberinde getirecektir. Diğeri ise, özellikle göçmen nüfusun ayrı bir bölgede, benzerleriyle kontrolünün sağlandığı bölgelerde konumlandırılmalarıdır. Bu öneri de, azınlıkların kendilerine ait bölgelerinin olmasına karşın topluma entegrasyonlarını engelleyecektir. Ancak bu iki öneri de Avrupa'nın çok kültürlü anlayışına ters düşmektedir.

Avrupa'da özellikle son yirmi yıldır yükselişe geçen ve politikada etkin rol alan aşırı sağ partilerin söylemleri ve politikaları Zenofobi'yi artırmaktadır. Sağ partiler, özellikle İslam devletleri ve bu ülkelerden gelen göçmenlere, Avrupa Birliği'ne dahil olmak isteyen diğer ülkelere karşı sert tutum içinde bulunmaktadırlar. Çünkü, Türklerin, Arapların hatta Faslıların ve Afrikalıların da Avrupa'da var oluşları, Hristiyanlık ile Müslümanlığın karşı karşıya gelmesi olarak tanımlanmıştır. Aşırı sağ partilerin söylemleri ile güç alan yabancı düşmanlığını destekleyen kişiler gruplar, söylemlerden öteye geçerek bu düşmanlığı eylemlere aktarmaktadır. Suriyeli Mültecilere sınırda çıkarılan zorluklar, Türklerin, Müslümanların evlerinin yıkılması, ibadet yerlerine zarar verilmesi gibi örneklerle yabancı düşmanlığı medyada da yer bulmaktadır. T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından açıklanan veriler Avrupa'da Türklere ve Müslümanlara karşı yapılan Zenofobi'yi verilerle sunmaktadır. Yapılan araştırmaya göre, 2017 yılında Türk

vatandaşları tarafından, AB ülkelerindeki Türkiye'nin dış temsilciliklerine bildirilen ırkçı ve İslamofobik saldırıların sayısı 90 olup bu saldırılar; 38 cami, 34 Türk vatandaşı, 12 dış temsilcilik, 4 Türk STK'sı ve 2 işyerine yönelik olarak gerçekleşirken, aynı yıl sadece Almanya'da 950 İslamofobik saldırının rapor edildiği bildirilmiştir. Verilerde, 2018 yılının Ocak ayında, Avrupa genelinde Türk vatandaşlarına yönelik 12 yabancı düşmanı saldırıda, 2018 yılının ilk 2 buçuk ayında, Avrupa'da Türklere ve Müslümanlara yönelik fiziksel saldırı sayısı 46 iken, cami saldırısı sayısı da 22 'ye yükseldiği belirtilmiştir. Ayrıca, 20 Ocak itibari ile Türkiye'nin Zeytin Dalı Harekâtı'nın başlamasın ardından, PKK/PYD terör örgütü üyeleri tarafından Avrupa'da Türk vatandaşlarına, cami ve mülklere yönelik 37 saldırı gerçekleştirildiği, saldırılarda 16 cami, 12 vatandaşın, 4 Sivil Toplum Kuruluşu (STK), 3 dış temsilciliğin ve 2 işyerinin hedef alındığı bildirilmiştir (https://www.ytb.gov.tr/, Erişim Tarihi: [17.4.2018]).

Avrupa özellikle de Almanya'da belirli gruplar, ırkçılıkla ve yabancı düşmanlığıyla mücadele etmek için politikalar düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Almanya'da, 2012 yılında Federal Uyum Konseyi tarafından bir plan hazırlanarak öneri sunulmuştur. Başkanlığını göç ve uyumdan sorumlu Devlet Bakanı Maria Böhmer'in yaptığı Federal Uyum Konseyi, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve aşırı sağcı şiddete karşı mücadele için çalışma hazırlayarak, ırkçı şiddete karşı en büyük güvencenin "güçlü bir sivil toplum" olduğunu belirtilerek, aşırı sağ ve yabancı düşmanlığı ile mücadelede, sivil toplum ve halkın katılımının önemine dikkat çekilmiştir (http://www.dw.com/tr/, Erişim Tarihi: [17.04.2018]).

Yabancı düşmanlığının enformasyon aracı olarak en sık kullandığı medya, nefret söylemlerinin aktarımında önemli bir araçtır. Medya bunu iki şekilde yapmaktadır, ya azınlıkları küçük düşürücü, aşağılayıcı, hakaret içerici ifadeler kullanarak ya da nefret söylemlerinden güç bulan toplulukların hedef alınan gruplara yönelik saldırılarını teşvik edici iletilere aktararak yapar. Son yıllarda Müslümanlara ve Türklere karşı artan yabancı düşmanlığı ve İslamafobik söylemler de bu saldırılara destek oluşturmaktadır. Bunun en güncel örneklerinden biri de Hollandalı aşırı sağcı Özgürlük Partisi (PVV) lideri Geert Wilders'ın İslam özellikle de Türkiye karşıtı söylemleridir. Wilders, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne dahil olma çabalarına karşı olarak hazırladığı videoda, "Hükümetiniz sizi bir gün AB üyesi olacağına inandırarak

kandırıyor. Bunu unutun. Siz Avrupalı değilsiniz ve asla olmayacaksınız. Türkiye gibi bir İslam devleti Avrupa'ya ait değildir. Türklerin, vizesiz bir şekilde Avrupa'ya seyahat etmesini de istemiyoruz. Halk bunu kabul eden Avrupa hükümetlerine oy vermeyerek görevden uzaklaştıracaktır. Daha fazla İslam istemiyoruz, azalmasını istiyoruz. Bu nedenle, Türkiye, bizden uzak dur. Seni burada istemiyoruz" ifadelerini kullanmıştır (https://www.youtube.com/ Erişim Tarihi: [17.04.2018]).

Resim 1: FPÖ liderinin, İslam üzerine söylemleri

Wilders, Türkiye üzerinden tüm Müslümanlara, insan haklarını yok edici bir şekilde, evrensel anlayıştan uzak söylemlerle seslenmiştir.

Resim 2: FPÖ liderinin Türkler ve Müslümanlar üzerinden Avrupa söylemi

Avrupa'nın, Avro kültür ekseninde, dünya vatandaşı algısına ters düşen bu ifadeler Türklere ve Müslümanlara ön yargının en somut örneğidir.

Resim 3: FPÖ liderinin, İslamofobik söylemi

Yabancı düşmanlığının bir diğer güç söylemi olan İslamofobinin, gelecekte nasıl şekilleneceği, İslamın Avrupa'daki konumu bir kez daha gözler önüne serilmiştir.

Söz konusu videoya karşı, Hollanda başbakanı Mark Rutte kınama mesajı yayınlamıştır. Rutte, Wilders'a, "Ya normal davran ya da git. Eğer bu ülkeyi beğenmiyorsan çek, git! Bu senin seçeneğin değil mi? Eğer yaşadığın ülkede insanların birbirine davranış şekli seni bu kadar rahatsız ediyorsa, bir seçeneğin var, git! Burada olmak zorunda değilsin!" ifadelerini kullanmıştır (https://www.bbc.com/, Erişim Tarihi: [17.04.2018]).

Özellikle "günümüz toplumlarında medya, alışkanlıkların, bakış açıların, tutum ve davranışların, fikir oluşumlarının temel aracıdır ve hal böyle olunca Avrupa medyasınında, insanlar üzerinde İslam algısı ve Türkiye algısı hakkında ne derece etkili olduğu gerçeği ortadır" (Gökçe, 2015:56).

Tarihsel süreç içinde de, yabancı düşmanlığının önüne geçmek için önlemler alınmıştır. Ancak bunların ne kadar başarılı olup olamadıklarını süreç göstermiştir, göstermektedir.

2.2 Avrupa'da Aşırı Sağ Partilerin Yeniden Ortaya Çıkışı

Toplumlarda, nefret söylemlerine, düşmanlıklara, ırkçı, ötekileştirici tavır ve durumlara zemin hazırlayan *ön yargılar*dır. Avrupa'da ön yargılar, göçmenler ile özellikle de işçi göçü Avrupa'ya gelenlerle tanışmalarıyla başlamıştır. Ancak göçmen olanlar, Müslümanlardır ve bunlar kültür, kimlik, statü olarak toplumdan ayrılmaktadır. Diğer Avrupa ülkelerinden gelenler, *gurbetçi*dir. Ön yargılar ekonomik çıkarlara bağlanmıştır ancak, temelinde Avrupa'nın çok kültürlülüğe,

güvenlik politikalarına, özgürlüklere tehdit olarak algılanması durumu vardır. Avrupa sınırlarındaki göçmenler –ki bunlar o ülkenin vatandaşı olmayı tercih etseler bile- Müslüman oldukları için *öteki* olarak tanımlanmışlardır. Ötekilere karşı duyulan kaygılar, zaman içinde nefret söylemlerine dönüşmüştür. Korkular, nefret duyguları sınır ötesine geçerek tüm Müslümanlara karşı bir ideolojiye dönüşmüştür. Bunun nedeni, dışardan gelen İslam ile "yerli din" olan Hristiyanlık çakışma merkezi bulmuştur. Farklı dinlerin, bir arada hoşgörü sınırları içinde varlığını sürdürmesine karşı olan gruplar, din üzerinden nefret söylemlerini güçlendirerek siyaset içinde *aşırı sağ* olarak yer bulmuşlardır. Farklı dinlerle, kültürlerle karşılaştığında, çok kültürlülükten bir nevi istifa eden Avrupa ki bunu Almanya Başbakanı Angela Merkel de, "Çok kültürlülük tamamen başarısız oldu" sözleriyle onaylamıştır. Çok kültürlülüğün sona ermesi ile aşırı sağ partiler yeni politik alanlar yaratmıştır.

Tarihsel süreç içinde, özellikle 30'lı yıllarda aşırı sağ Yahudilere cephe alırken, günümüzde yeni karşıt İslam'dır. Süreci takiben özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra, aşırı sağ 21. Yüz yılda kendi meşrulaştırmak için güçlü bir olay bulmuştur. 11 Eylül saldırılarından sonra artan, saldırılar, İslami radikalizmin tehdit unsurlarını tartışmaya açmıştır. Müslümanların yoğun bir şekilde göç ettiği Avrupa ülkelerinde, meydana her gelen saldırı tüm Müslümanları zan altında bırakmıştır ve Avrupa'da İslam coğrafyasından gelenlere karşı olumsuz durumlar sergilenmeye başlamıştır. Bu olaylardan sonra, Avrupa'nın çok kültürlülüğünün rafa kaldırılmasının yanı sıra, demokrasi ve özgürlükler kavramları da yeniden yorumlama gerektirmiştir. Avrupa parlamentosunda 1980'lerde 6 aşırı sağ parti bulunurken, 1990'larda ise bu sayı 15'e yükselmiştir. Avrupa'da yer alan aşırı sağ partiler;

Danimarka'da, Danimarka Halk Partisi : 6 Ekim 1995'te kurulan partinin lideri, Kristian Thulesen Dahl'dır. Parti ülke değerlerine sahip çıkan ve her alandan bunları savunan, göç ve iltica karşı politikaları ile aşırı sağda yer almaktadır. Parti, 2014 yılında AB Patent yasası için yapılan referandumda oyların büyük kısmına sahip olmuştur.

June 18, 2015 Folketing Election Preliminary Results - Denmark Totals

Registered Electors	4,145,105	
Voters	3,560,060	85.9%
Blank or Invalid Ballots	41,073	1.2%
Valid Votes	3,518,987	98.8%

List	Votes	%	Seats		
			District	Additional	Total
A. Social Democratic Party	924,940	26.3	43	4	47
O. Danish People's Party	741,746	21.1	33	4	37
V. Liberal Party of Denmark (Venstre)	685,188	19.5	33	1	34
Ø. Unity List - Red-Green Alliance	274,463	7.8	10	4	14
I. Liberal Alliance	265,129	7.5	9	4	13
Å. The Alternative	168,788	4.8	3	6	9
B. Danish Social-Liberal Party (Radikale Venstre)	161,009	4.6	2	6	8
F. Socialist People's Party	147,578	4.2	2	5	7
C. Conservative People's Party	118,003	3.4	0	6	6
K. Christian Democrats	29,077	0.8	0	0	0
Independent Candidates	3,066	0.1	0	0	0
Faroe Islands	-	-	-	-	2
Greenland	-	-	-	-	2

Grafik 3: 18 Haziran 2015 Danimarka Ön Seçimleri

Danimarka'da 18 Haziran 2015'te yapılan ön seçimlerde, aşırı sağ parti Danimarka Halk partisi, oyların büyük bölümünü alarak Sosyal Demokrat Parti'den sonra ikinci sıraya yerleşmiştir. Tablo açık bir şekilde göstermektedir ki, aşırı sağ ciddi bir oranda ülkede söz sahibidir.

Resim 4: Sosyal Demokrat Parti'nin Danimarka 2015 seçimlerinde kullandığı seçim afişi

Parti 2015 seçimlerinde, kullandığı afişlerde Müslümanlar tarafından tepkiye neden olan söyleme yer vermiştir. Afişlerinde "Stop Nazi İslam isme \Nazi

İslamcılığını durdur" sloganına yer vermiştir. Ayrıca afiş'in zemininde kullanılan yeşil renk, Müslümanlarla özdeştirilen bir renktir.

Danimarka Halk Partisi'nin, seçimlerden birkaç ay sonra, Müslümanlara Noel çağrısı yaparak, onların da eğer kendilerini o ülkenin vatandaşı olarak görüyorlarsa Noel'i kutlamaları gerektiği savunulmuştur. New York Times gazetesinden, Rasmus Brygger'ın haberine göre, Danimarka'da Müslümanlara karşı milliyetçilik artmaktadır. Danimarka Parlamentosunda, ülkedeki okullarda, üniversitelerde dua odalarının, ibadet yerlerinin yasaklanması gerektiği tartışılmıştır. Danimarka'nın aşırı sağcı partisi olan Danimarka Halka Partisi, göçmenleri o ülkenin yurttaşı olduklarını kanıtlamaları için Noel'i kutlamaya çağırmıştır. Ayrıca, Danimarka kültürünü ve geleneğini pekiştirmek için Randers kasabası, devlet okullarındaki kafeteryalardan domuz eti servis etmelerini de istemiştir (https://www.nytimes.com, Erişim Tarihi: [01.05.2018]).

***İsveç'te, İsveç Demokratları* (SD) :** 1988'de İsveç'te kurulan aşırı sağcı parti, çok kültürlü yapıyı reddedici söylemleri ile dikkat çekmiştir. Parti, 2014 yılında seçimlerde yüksek oy oranına sahip olmuştur. Parti 2015 yılında, metro duvarlarına verdiği göçmenleri aşağılayıcı reklamları ile tepki çekmiştir.

September 14, 2014 General Election Results - Sweden Totals

Registered Electors	7,330,432	
Voters	6,290,016	85.8%
Invalid Ballots	58,443	0.9%
Valid Votes	6,231,573	99.1%

List	Votes	%	Seats
Social Democratic Party	1,932,711	31.0	113
Moderate Party	1,453,517	23.3	84
Sweden Democrats	801,178	12.9	49
Green Party	429,275	6.9	25
Center Party	380,937	6.1	22
Left Party	356,331	5.7	21
Liberal Party	337,773	5.4	19
Christian Democratic Party	284,806	4.6	16
Feminist Initiative	194,719	3.1	0
Others	60,326	1.0	0

Grafik 4: İsveç Hükümeti, 19 Eylül 2010 Genel Seçim Sonuçları

İsveç Hükümeti, 19 Eylül 2010 Genel Seçim Sonuçları (http://electionresources.org, Erişim Tarihi: [01.05.2018]).

İsveç Demokratları (SD) Partisi, 2014 genel seçimlerinde, yüzde 12.9 oranında oy alarak en çok oy alan 3. Parti olmuştur. Parti Müslümanlara karşı nefret söylemleriyle gündeme gelmiştir, gelmektedir. Göçmenlik karşıtı İsveç Demokratları'ndan (SD) Martin Strid, Müslümanların, %100 insan olmadıklarını iddia ederek, "Eğer bir müslüman iseniz, tam olarak insan olmanın çok uzağındasınız, İslam'dan Müslümanları özgürleştirmek" gerektiğini belirtmiştir (https://www.rt.com/news/, Erişim Tarihi: [01.05.2018]).

Parti'nin ırkçı, İslamofobik söylemleri bunlarla da kalmamıştır. Parti, metro istasyonlarına Göçmenleri, Müslümanları aşağılayıcı ifadelere, görsellere yer verdiği panolarla propaganda yapmıştır. *Independent* gazetesinin haberine göre, Stokcholm'ün Östermalm bölgesinde bulunan, Östermalmstorg metro istasyonunda yürüyen merdivenlerin üstüne monte edilen ilanlardan biri de şöyle diyor: "İsveç'teki karmaşa için üzgünüm. Dilencilerle ilgili ciddi bir sorunumuz var! Uluslararası çeteler insanların çaresizliğinden faydalanıyor Hükümetimiz gerekenleri yapmamaktadır.

"Ama biz yapıcaz. Rekor hızda büyüyoruz ve Biz muhalefetiz ve gerçek bir değişim için söz veriyoruz! Biz İsveç Demokratlarıyız! 2018'de daha iyi bir İsveç göreceksiniz " ifadelerini kullanmıştır

(https://www.independent.co.uk/,Erişim Tarihi: [05.05.2018]).)

Parti, metrolara astığı bu afişlerle, hayatın her alanına islamofobik söylemlerini yaymayı ve Müslümansız bir Danimarka ile daha iyi bir ülke için progandasını sürdürmeyi hedeflemiştir.

Fransa'da Ulusal Cephe **(1972)\ Ulusal Birlik (2018)** : 1972 yılında Fransa'da Jean-Marie Le Pen tarafından kurulan parti milliyetçi iletilerle, ilerleyen yıllarda Avrupa Birliğine karşıt tavırlarla söylemlerini gerçekleştirmiştir. Partinin lideri 2011 yılında, Jean-Marie Le Pen'in kızı, Marine Le Pen olmuştur ve partinin adını Ulusal Birlik olarak değiştirmiştir. Göçmen karşıtı tavırlarıyla bilinen partinin lideri de aynı söylemleri devam ettirmektedir.

April 23, 2017 Presidential Election Results - France Totals

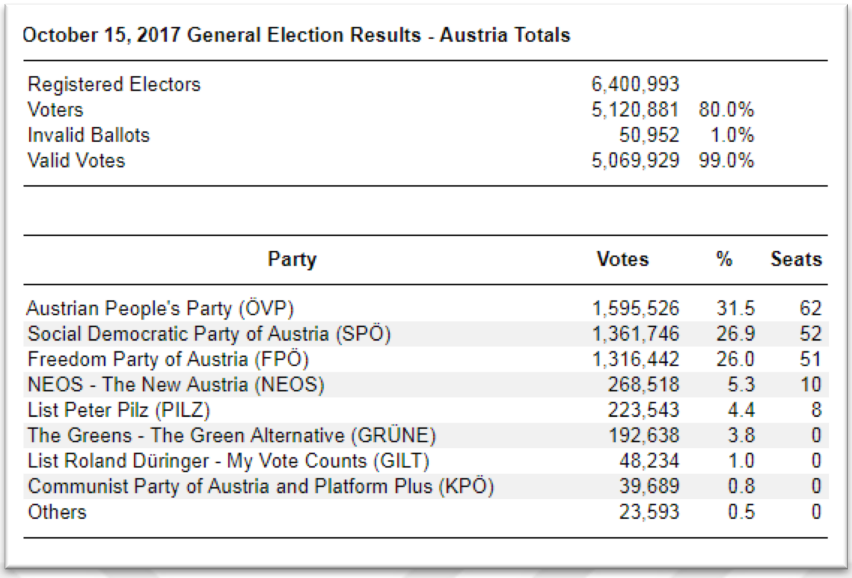
Registered Electors	47,582,183	
Voters	37,003,728	77.8%
Valid Votes	36,054,394	97.4%

Candidate	Votes	%
Emmanuel Macron	8,656,346	24.0
Marine Le Pen	7,678,491	21.3
François Fillon	7,212,995	20.0
Jean-Luc Mélenchon	7,059,951	19.6
Benoît Hamon	2,291,288	6.4
Nicolas Dupont-Aignan	1,695,000	4.7
Jean Lassalle	435,301	1.2
Philippe Poutou	394,505	1.1
François Asselineau	332,547	0.9
Nathalie Arthaud	232,384	0.6
Jacques Cheminade	65,586	0.2

Grafik 5: 23 Nisan 2017 Fransa Başkanlık Seçim Sonuçları ((http://electionresources.org, Erişim Tarihi: [01.05.2018]).

Fransa'da 23 Nisan 2017 yılında yapılan başkanlık seçimlerinde, Aşırı sağ parti lideri Marine Le Pen, %21.3 oranında oy olarak 2. Sıraya yerleşmiştir. Bu da göstermektedir ki, Fransa'da aşırı sağın güçlü bir kamuoyu bulunmaktadır. Le Pen, camiiye sığmayan Müslümanların, sokakta namaz kılmalarını, Müslümanların ülkeyi işgal ettikleri söylemleriyle güçlendirmiştir. Le Pen, islamofobik söylemler ile ırkçılığı tetiklediği gerekçesiyle yargılanmıştır. Ancak, yargılama sonucu her hangi bir yaptırım uygulanmamıştır.

Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ): 2016'da ülkedeki seçimlerde önemli oy oranına sahip olan parti, 1956'da Anton Reinthaller tarafından kurulmuştur. Parti,ırkçı, yabancı karşıtı ve İslamofobik söylemleri araç olarak kullanmaktadır.

October 15, 2017 General Election Results - Austria Totals

Registered Electors	6,400,993	
Voters	5,120,881	80.0%
Invalid Ballots	50,952	1.0%
Valid Votes	5,069,929	99.0%

Party	Votes	%	Seats
Austrian People's Party (ÖVP)	1,595,526	31.5	62
Social Democratic Party of Austria (SPÖ)	1,361,746	26.9	52
Freedom Party of Austria (FPÖ)	1,316,442	26.0	51
NEOS - The New Austria (NEOS)	268,518	5.3	10
List Peter Pilz (PILZ)	223,543	4.4	8
The Greens - The Green Alternative (GRÜNE)	192,638	3.8	0
List Roland Düringer - My Vote Counts (GILT)	48,234	1.0	0
Communist Party of Austria and Platform Plus (KPÖ)	39,689	0.8	0
Others	23,593	0.5	0

Grafik 6: 15 Ekim 2017 Avusturya Genel Seçim Sonuçları (http://electionresources.org, Erişim Tarihi: [01.05.2018]).

Avusturya'da yapılan 15 Ekim 2017 seçimlerinde, FPÖ ülkede en çok oy alan 3. Parti olmuştur.

Aşırı sağın da olduğu hükümet, yabancı düşmanlığını tetikleyici planlarını yeni listelerine de almıştır. *Yeni Şafak* gazetesinde yer alan habere göre liste şu şekildedir;

- Yeni Hükümet, "özellikle göçmen çocuklarını göz önünde bulundurarak 6 yaşına kadar yeterince Almanca öğrenememiş çocukların ilkokula başlamasına müsaade etmeyecek.
- Çocukların Almanca seviyesinin nasıl belirleneceği belirtilmeyen programda, Almancası yetersiz çocuklara bir yıl daha dil eğitimi alma zorunluluğu getirilecektir.
- Ülkede vergi ödeyen yabancıların sosyal yardımlardan faydalanabilmesi için en az 5 yıl Avusturya'da ikamet etmiş olması gerekmektedir.
- İltica başvurusunda bulunan kişilerin temel ihtiyaçlarını giderme adı altında yanlarında getirdikleri nakit paraya el koyabilecek, aynı zamanda mültecilerin kullandığı mobil telefonları ve sosyal medya hesaplarını kimlik tespiti yapabilmek için inceleyebilecek.

- Müslümanlara ait cami ve din eğitimi verilen kurumlarda dış etkilerin azaltılması için yoğun kontrollerin yapılması, standart bir Kur'an-ı Kerim tercümesinin kullanılması öngörülmektedir

(https://www.yenisafak.com,Erişim Tarihi: [06.05.2018]).

İngiltere'de Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP): Nigel Farage ve Alan Sked tarafından 1993'te kurulan partinin lideri, Gerard Batten'dır. "Türkiye'de 80 milyon kişi var çoğu da yoksul", sözleriyle sınırın Türklere kapatılmasını belirten söylemleri ile gündemde olmuştur.

May 7, 2015 General Election Results - United Kingdom Totals

Electors	46,354,197	
Total Votes	30,697,525	66.2%

Party	Votes	%	Seats
Conservative	11,299,609	36.8	330
Labour	9,347,273	30.4	232
Scottish National Party	1,454,436	4.7	56
Liberal Democrat	2,415,916	7.9	8
Democratic Unionist Party	184,260	0.6	8
Sinn Fein	176,232	0.6	4
Plaid Cymru (Party of Wales)	181,704	0.6	3
Social Democratic and Labour Party	99,809	0.3	3
Ulster Unionist Party	114,935	0.4	2
United Kingdom Independence Party	3,881,099	12.6	1
Green	1,157,630	3.8	1
Speaker	34,617	0.1	1
Alliance Party	61,556	0.2	0
Others	288,449	0.9	1

Grafik 7: Birleşik Krallık 2015 Genel Seçim Sonuçları (http://electionresources.org, Erişim Tarihi: [01.05.2018]).

UKIP, 2015 genel seçimlerinde, en çok oy alan 3. Parti olmuştur. Parti, Avrupa Birliğine karşıtlık, müslümanları ötekileştirme, nefret ve ırkçılık söylemleri etrafında seçmenlerini birleştirmektedir.

Almanya'da Almanya için Alternatif Parti (AFD): 2013 yılında kurulan partinin Genel Başkanları, Frauke Petry ve Jörg Meuthen'dır. Parti İslam ve göç karşıtı politikalar yürütmektedir.

September 24, 2017 Bundestag Election Results - Federal Republic of Germany Totals

Registered Electors	61,688,485	
Voters	46,976,341	76.2%

	First Vote (Erststimme)		Second Vote (Zweitstimme)	
Blank or Invalid Ballots	586,726	1.2%	460,849	1.0%
Valid Votes	46,389,615	98.8%	46,515,492	99.0%

Party	First Votes	%	Direct Seats	Second Votes	%	List Seats	Total Seats
Christian Democratic Union/Christian Social Union	17,286,238	37.3	231	15,317,344	32.9	15	246
Christian Democratic Union (CDU)	14,030,751	30.2	185	12,447,656	26.8	15	200
Christian Social Union (CSU)	3,255,487	7.0	46	2,869,688	6.2	0	46
Social Democratic Party of Germany (SPD)	11,429,231	24.6	59	9,539,381	20.5	94	153
Alternative for Germany (AfD)	5,317,499	11.5	3	5,878,115	12.6	91	94
Free Democratic Party (F.D.P.)	3,249,238	7.0	0	4,999,449	10.7	80	80
The Left. (DIE LINKE)	3,966,637	8.6	5	4,297,270	9.2	64	69
Alliance 90/The Greens (GRÜNE)	3,717,922	8.0	1	4,158,400	8.9	66	67
Others	1,422,850	3.1	0	2,325,533	5.0	0	0

Grafik 8: 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçim Sonuçları (http://electionresources.org, Erişim Tarihi: [01.05.2018]).

24 Eylül 2017'de, hiç de azımsanmayacak kadar bir oranda oy almıştır. Aşırı sağcı, AFD Müslüman karşıtlığı söylemlerinin yanı sıra Türkiye karşıtlığı söylemleri nedeniyle de, ırkçılığı tetikleyici ifadelere yer vermektedir.

Alman politikacıdan skandal Türkiye sözleri

Yabancı ve İslam karşıtı parti AfD'li siyasetçi Björn Höcke, skandal sözlerini bir yenisini daha ekledi. Höcke, katıldığı bir toplantıda, iktidara geldiklerinde Türkiye'ye talimat verip İslam'ı yasaklayacaklarını söyledi.

Giriş Tarihi: 28.1.2018 18:45 Güncelleme Tarihi: 29.1.2018 10:55

Almanya'da aşırı sağcı ve İslam karşıtı parti AfD'nin Thüringen Eyaleti Başkanı Björn Höcke, yine skandal sözlere imza attı.

Milliyetçi ve İslam karşıtı sözleriyle tanınan Höcke, AfD'nin cumartesi günü Eisleben'de düzenlediği toplantıya katıldı. Toplantıdaki konuşmasının bir bölümü Facebook'ta yayınlanan Höcke, kendisinin İslam düşmanı olmadığını, ancak İslam'ın da Avrupa'ya ait olmadığını söylüyor.

Höcke, "Şimdi iktidarda olmadığımız için bir şey yapamıyoruz ama iktidara geldiğimizde Boğaz'a talimat vererek İslam'ı yasaklayacağız" diyor.

(https://www.sabah.com.tr, Erişim Tarihi: [06.05.2018]).

Sabah gazetesinde yer alan habere göre, Höcke Türkiye üzerinden Müslümanlara, hoşgörü sınırlarının ötesinde seslenmiştir.

Belçika'da Vlaams Belang (Flaman Çıkarları) Partisi: 2004 yılında, Tom Van Grieken tarafından kurulan parti de, ırkçı, islamofobik söylemlerin en yoğun olduğu partidir. Parti Müslümanlar üzerinden negatif söylemleriyle seçim kampanyalarını yürütmüştür.

Resim 5 : Belçika'da Flaman Çıkarları Partisi'nin seçim kampanyası

Parti, afişlerine İslam'ın zararlarının, göçün durdurulmasının gerektiğine dair sloganlar yerleştirmiştir.

Ancak şunu belirtmek gerekir, aşırı sağın fikirlerinin körüklenmesine ***Eurabia***'nın da etkisi olmuştur. Eurabia, Avrupa tarafından üretilen bir komplo teorisi olarak tanımlanmaktadır. Bu teoriye göre, Avrupa'da yaşayan Müslümanlar yüksek doğum oranına sahiptir ve bunlar giderek Avrupa'da İslamın artmasına neden olacaktır. Ayrıca giderek artan göç, mülteci akınları da bu artışa sebep olacaktır. "Müslümanlar sayılarının artması ile Avrupa'yı ele geçirecekler, gerici zihniyetlerini Avrupa'ya yayacaklar, ortak kulis yapıp Avrupa'da üstünlük kuracaklar" irrasyonel kaygıları, komplo teorisi olarak düşünülmektedir. Bu komplo teorileri, aşırı sağ

tarafından belirlenmiş, politik düşüncede yer bulmuştur. Bu kavramı, Gisele Littman, Bat Ye'or ismiyle yayınladığı "Euro- Arap Ekseninde" kitabında kullanmıştır. Kitapta, İslamın "Avrupayı feth etme" teorisi anlatılmaktadır. Eurabia senaryosuna göre, Müslümanların amacı, zulümden kaçıp daha iyi şartlar için Avrupa'ya sığınma değil, Avrupa'yı fethetmektir.

Resim 6 : Eurabia'nın irrasyonel korku teorisi temsili

Aşırı sağ yıllardır Müslümanlara karşı hazır beklettiği ön yargılarını, Eurabia ile nedenselleştirmektedir.

2.3 Milliyetçiliğin Sıradan Bir Şekilde Yeniden Üretimi: Banal Milliyetçilik

Milliyetçiliği, oluşturan ulustur ve bunun var olabilmesini sağlayan da ulus devlettir. Devletler, kendi belirledikleri anlayış ile ulusu yaratırlar ve bunu milliyetçilik düşüncesi ile bağdaştırıp yönetimsel bir araç olarak kullanırlar.

"Ulusunu yaratmış bir devlet" olarak tanımlanan ulus kavramı, Batı'da yaşanan siyasal, sosyal ve kültürel değişimin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Tüm Dünya'da yankı uyandıran ve feodalitenin yıkılması ile bunalımlı bir sürece giren Avrupa'da, toplumu ortak bir çıkar etrafında toplamak, devlete bağlılığı artırmak, zor zamanlarda birlik ruhuyla hareket etmek için "ulus" fikri etrafında toplanılmıştır. Ortak bağları olan, ortak kültürden gelen, aynı kimliğe sahip, aynı hedefler etrafında yer alan topluluklar örgütlenerek zaman içinde ulusu oluşturmuştur.

İlk defa Batı toplumlarında konuşulan ulus kavramı, yasalar ve kurumları dahil eden tanımlarla açıklanmıştır. Batı'nın ulus anlayışına göre, halk üzerinde yaşadığı, ortak dile, dine, kültüre kısacası ortak maddi ve manevi değerlere sahip aynı toprak

parçasına aittirler. Bu toprak parçası nesilden nesile aktarılacak değerlere sahiptir ve bu onun "erişilemez" bir özelliğidir.

Doğu Avrupa ve Asya kaynaklı ulus kavramı , içerik olarak etnik özelliklerin daha fazla ön plana çıktığı bir kavramdır. Bu kavramın ayırt edici özelliği "doğuştan" bir topluluk fikrini öne çıkartmasıdır. Batılı ulus kavramı bireyin, kendi seçebileceği belli bir ulusa ait olması gereğini şart koşmaktadır. Batı anlayışında birey, kendi topluluğunda kalsa veya başka yere göç etse de kaçınılmaz bir biçimde, içinde doğduğu topluluğun mensubu olarak sonsuza dek öyle kalacaktır (Uzun, 2003:140).

Ulus terimi hukuki ve siyasi anlamları yanında ortak soy, kültür, tarih ve çoğunlukla da ortak bir dilin şekillendirdiği toplum anlamlarını da taşımaktadır. Bir devletin üyeleri belli bir hayat tarzı açısından bir ulusu oluşturur. Ulus kavramının aynı anda hem siyasal öncesi bir ulus, hem de bir, yasal yetkileri olan vatandaşların oluşturduğu bir ulusu işaret etmesi rastlantı değildir. Avrupa'da ulus düşüncesi anayasaya bağlılığı teşvikten çok, etnik merkezci ve yabancı düşmanı versiyonu içinde, politikalara destek olarak kitlesel hareketliliği sağlamak için bir araç olarak hizmet aracı, bunun karşısında doğru eylem biçimi, direniş değilse bile, muhalefet olacaktır (Habermas,2001:80-89).

Ulusun tarihinin, milliyetçi başarı anından başladığını belirten Anthony D. Smith, ulus "Tamamen modern bir kavramdır ve bürokrasi sekülarizasyon, devrim ve kaoitalizm gibi modern süreçlerin ürünüdür" demiştir. Smith'e göre, "Burada tarihçilerin anlayışı ile siyaset bilimciler, sosyologlar ve antropologlarınki ile çakışıyor, ancak şu istisna ile ki, tarihçi için milliyetçilik ideolojisi ve hareketinin ilk çıkışı hiç kuşkusuz, Polonya'nın Paylaşılması ve Amerikan bağımsızlık Savaşından Fransız Devrimi ve Napolyon Fütuhatına Prusya ve Alman tepkilerine uzanan döneme, 18.yüzyılın son çeyreği ve 19.yüz yılın ilk on yılına dayanır" (2001: 34-36).

Ulusları besleyen "milliyetçilik"tir. Milliyetçiliğin varlığından söz edilebilmesi için önce milletlerin tanımlanması gerekmektedir. Hobsbawn milletin kriterlerini 3 bölümde toplamaktadır:

1. Milletin mevcut devletle tarihsel bağı ya da oldukça eskiye dayanan ve yakın döneme uzanan geçmişine bağlıdır

2. Yazılı bir milli edebi ve idari anadile sahip olan, yerleşik bir kültürel elitin varlığıdır. İtalyan ve Alman halklarının özdeşebilecekleri bir devlet olmadığı halde, millet olma iddialarının temeli de buydu

3. Millet kanıtlanmış bir fetih yeteneğidir. Bir halkın bu haliyle kolektif varlığının bilincine varması için emperyal bir halk olmaktan daha iyi bir yol yoktur" (1993:55).

Ancak, literatür taraması yapıldığında, millet ve milliyetçilik kavramları hakkında tek bir, ortak tanımlamaya, evrensel ilkelere rastlanmamaktadır. Burada, milliyetçiliğin olgularının net bir şekilde açılanamaması, farklı kuramsal yaklaşımların olması da etkili olmuştur. Milliyetçiliğin tek bir kavram üzerinden açıklanamamasında en büyük etken de farklı ideolojiler tarafından yorumlanmasıdır. "Milliyetçiliğin evrensel ilkelerinin bulunmaması, farklı tarihsel ve toplumsal bağlamlara bağlı olarak farklı ve zıt ideolojilerle bağdaştırılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, hem ayrılıkçı hareket hem de devletin bütünlüğünü koruma mücadelesi milliyetçilik olabilmektedir" (Kalaycı, 2007:252). Ayrılıkçı hareketin savunduğu milliyetçilik "kötü" olarak, devletin bütünlüğünün göz önünde bulunduran milliyetçilik ise "iyi" olarak tanımlanmıştır. Yabancı düşmanlığını tetikleyen davranışların temelini oluşturan asıl yapı da buradadır. Benzemezlik ve yayılma anlayışının, vatanseverliğin gereği olduğu savunulur ve bunun ötekilere karşı tavırlarında meşrulaştırma, haklılaştırma olarak kullanır. Temelde, iyi ve kötü olarak ayrılan milliyetçilik literatürde, iyi olanlar, Batı tipi milliyetçilikle, kötü olanlar ise Doğu tipi\ Alman milliyetçiliği olarak belirtilmiştir. Milliyetçilik tipleri farklı olsa da ortak noktaları, ötekiye karşı kullanılan milli çıkarlardır.

Milliyetçilik teriminin asıl dikkat çeken noktası milli kimlik ile devletlerin bunu halkı her zaman bir arada tutmak için araçsallaştırmasıdır. Milliyetçilik bir aidiyet belirleme şeklidir ve bu tarihsel süreç içinde gerçekleşmiştir. Bu aidiyette, dil, din ve ideoloji önemlidir ve bunlar türdeş toplum yaratır ve milleti bir arada tutar. Milleti bir arada tutmanın farklı boyutları vardır ve bunlar retorik aracılığıyla yapılmaktadır. Milleti bir arada tutma gerekliliği olan türdeş toplum özelliği ise Aristo'nun, "Retorik" adlı eserini hatırlatmaktadır. Retorikte, "ortak dilde hareket" düşüncesi, milletlerin tek bir ses ile kendilerini ifade etmesini gerektirmektedir. Retorik, "bir durumda elde var olan inandırma yollarını kullanma yetisidir". Aristo'ya göre 3 retorik türü bulunmaktadır;

- Politik retorik: uygunluk ve uygunsuzluk arasında yer alan belirlenimler ile yer bulurken, kitleyi ikna etmek amacıyla siyasetçinin yaptığını meşrulaştırmaya çalışır. Burada bir politik hatip vardır ve bu politik hatip önerilen eylemin uygunluğunu kanıtlamak için çalışır.
- Adli – Hukuksal Retorik : Savunma ve suçlamalarla ilgili retoriktir ve siyasetçinin belgeleri bulunur.
- Törensel retorik : Tüm ülkeyi, vatandaşları kapsayan, konuşmalar, açılışlar, yıldönümleri, dini, ulusal bayramlarda yapılan etkinliklerdir. Milliyetçiliğin yeniden üretiminin gruplar için gözlenebildiği retoriktir.

Retorikler hem dil ile hem de din hem de ideoloji ile sağlanmaktadır. Çünkü milliyetçiliğin sınırını belirleyen etmenlerden dil ve din, sınırları belirginleştirir, "biz"i ortaya çıkarır. Bizin ortaya çıkması milli kimliğin de kendini tanımlamasıdır. Dilin iletişim sağlayan kodlar bütünü olması, jestleri, mimikleri, bayrakları da içine alması bir ortaklıktan bahsederken belirleyici olmaktadır. Milliyetçilik, toplumların ideolojileri içinde yer almaktadır. Örneğin, Türk toplumunun temel ideolojilerinin, ata erkil, milliyetçi ve gelenekçi olması gibi. Milliyetçilik toplumda bir arada olmayı sağlarken, dil toplumdaki düzeni doğallaştırır, ideoloji de bunu dille yeniden üretir. Hepimizin milli kimlik olarak Türk vatandaşı olması milli kimliğimizi tanımlarken, "Ne Mutlu Türküm Diyene" derken dil ile bunu sözlü olarak üretiyoruz ve bunu bir üstünlük olarak kullanırken de ideoloji ile yeniden üretiyoruz. Bu bize yaşadığımız ülkeyi ve gurur kaynağımızı hatırlatıyor. Bunu bazen bir söz hatırlatırken bazen de semboller, binalar, bayraklar, haber kaynakları, reklam afişleri hatırlatıyor. Milliyetçiliğin bu şekilde klasik tanımlardan çıkıp, toplumlarda yeniden üretimini Michael Billig, "Banal Milliyetçilik" tanımıyla anlatmaktadır. Bilig, "Birleşik Devletler'de, bir kamu binasının önünde asılı duran milli bayrak özel bir dikkat çekmez. Hiçbir özel, sosyolojik cinse ait değildir. İsmi olmadığından bir problem olarak belirlenemez. Bunun gerektirdiği üzere Birleşik Devletler'in günlük yeniden üretimi bir sorun teşkil etmez" (2002: 16) diyerek normal düzen içinde milliyetçi ögelerin her yerde olduğunu ancak yaşam içinde normalleştiğini belirtir. Çünkü, bunların milliyetçi iletiler olduğu bariz şekilde söylenmez.

Bilig yıllarca, ötekinin milliyetçiliğinin irdelendiğini, ancak kendi milliyetçiliğimizin göz ardı edildiğini savunmaktadır. Oysa ülkemizde olan

milliyetçilik gözümüzün gördüğü, kulağımızın işittiği her yerdedir ve her gün kendini yeniden üreterek sürdürmektedir. Sahip olunan milli kimliklerin kullanımı da sorgulanmadan doğal bir şekilde yaşamın içinde mevcuttur. Kendimizin değil de öteki'nin milliyetçiliğini konuşulmasında, milliyetçiliğin negatif sonuçlarının bilinirliği etkilemektedir. Sonuçta milliyetçilik, ırkçılığa kadar uzanan bir ayrıştırmadır. Gücü elinde bulanlar, kendini üşütün ırk görenler bu özelliğinden dolayı kendi milliyetçiliğini gün yüzüne çıkarmazlar. Bilig de bu durumu;

> "*Genelde batılı liberal akademisyenlere milliyetçiliği kendileri yerine "ötekiler"de teşhis etmek daha kolay gelmektedir. Milliyetçiler, şiddetli derecede duygusal bir psikoloji tarafından akıl dışı hedefler için çabalamaya itilen aşırılar olarak tespit edilebilirler; yahut baskıcı sömürgecilere karşı savaşan, özellikle de deniz aşın memleketlerde bulunabilecek türden destansı kişilikler olarak resmedilebilirler. Milliyetçilik aslında hemen hemen her yerde görülebilir; ama "burası" hariç. Eğer milliyetçilik yaygın bir ideoloji ise, farklı bir perspektif daha yerinde olur*" sözleriyle ifade etmektedir (2002 :26). Milliyetçilik eğer pozitif değerler ile özdeşleşmiş olsaydı o zaman "biz" içinde popüler söylem olarak yer alabilirdi.

Bilig'in banal milliyetçiliği, televizyon programlarından, günlük gazetelere, sokaklardan, binalara kadar her yerde vardır. Çevremiz her zaman bizim ait olduğumuz milli kimliği hatırlatacak öznelerle çevrilidir. Milliyetçiliğin bu çevrede bilinçli ya da bilinçsiz sessiz şekilde yeniden üretimi, banal milliyetçiliğin özelliğidir.

Banal milliyetçilik ülkemizde de her yerde kendini belli etmektedir ancak bunlar çok olağan geldiği için dikkat çekmemektedir. Çünkü, günlük hayatta yer alan simgeler, ifadeler bize ait değerlerdir ve normalleşmiştir.

Ülkemizde banal milliyetçiliğe en açık örnek, Hürriyet gazetesinin logo type'ında yer alan, "Türkiye Türklerindir" ifadesidir. Tirajı yüksek bir gazetenin, her gün yayınlanan sayısında yer alan yazı ve bayrak imgesi ve Atatürk portresi aslında ülkeyi bir arada tutan temel değerlerin sembolleştirilmesidir.

Resim 7 : *Hürriyet* gazetesi logosu

Resim 8 : *Posta* gazetesi logosu

Aynı şekilde, Posta gazetesinin logosunda her gün millete ait, milleti ortak paydada birleştirecek sloganı yer almaktadır, "Türkiye'yi ve İnsanları Çok Seviyoruz" gibidir.

Bir diğer örnek ise, her gün yayınlanan televizyon programlarının adıdır. Günlük hayat içinde bir sabah programı olarak algıladığımız programda da milliyetçilik ögesi vardır. Kanal D'de yayınlanan Murat Güloğlu'nun sunduğu, "Günaydın Türkiye" programı bizlerin her gün milli kimliğine vurgu yapmaktadır.

Resim 9 : Günaydın Türkiye programında banal milliyetçilik örneği

Milliyetçiliğin yeniden üretiminin gerçekleştiği bir diğer alan ise spor müsabakaları, maçlardır. Futbol maçlarında açılan pankartlar, milletin değerlerini, bütünlüğünü anlatan sözsüz etkili ifadelerdir.

Tek Türkiye

Arena'da "Birlik ve beraberlik içerisinde tek Türkiye" yazılı dev bir pankart açan Galatasaraylı taraftarlar, karşılaşma öncesi stadı "Şehitler ölmez vatan bölünmez" sloganlarıyla inlettiler

MEHMET ÖZCAN | Futbol Haberleri

Giriş Tarihi: 16.9.2015

Galatasaray taraftarı dün akşam şehitleri unutmadı ve tribünde unutulmaz bir koreografiye imza attı. Türk Telekom Arena'nın Kuzey Tribünü'nde bulunan taraftar grubu ultrAslan, ***"Birlik ve beraberlik içerisinde tek Türkiye"*** yazılı pankartı ayyıldızlı kırmızı-beyaz kartonlardan oluşan koreografi ile tamamladı. Stat hoparlöründen ***"Bir başkadır benim memleketim"*** şarkısı çalarken, tribünler, **"Şehitler ölmez vatan bölünmez"** diye inledi.

Resim 10 : Yazılı basında banal milliyetçilik örneği (https://www.sabah.com.tr, Erişim Tarihi: [15.05.2018]).

Medya'nın dışında hemen hemen her gün herkesin kullandığı paralarda da milliyetçilik öğeleri vardır. Sadece miktarına bakılan paralarla da etrafımız banal milliyetçilik öğeleriyle sarılmıştır.

Resim 11: Türk Lirası üzerinden banal milliyetçilik örneği

Banal milliyetçilik gündelik yaşam içinde, kendi sürekli üretir ancak milliyetçi duygular, milli kimlik ile doğuştan kazanıldığı için milliyetçilik öğesi içeren her şey doğaldır ancak yaşam içinde büyük bir olay olmadıkça dikkat çekmemektedir. Ancak günümüzde, ötekiye karşı kendimizi tanımlarken, milli kimliğimizi ön plana çıkarıp bunun üzerinden ideolojiyi yürütmekteyiz. Bu özellikle, farklı ülkelerle karşılaşılan politik alanlarda olmaktadır.

3.BÖLÜM

3. AŞIRI MİLLİYETÇİLİK VE YABANCI DÜŞMANLIĞI İÇEREN HABERLERİN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, Batı coğrafyası ile İslam Dünyası arasındaki siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel çatışmaların başlattığı, Avrupa'da Yabancı Düşmanlığı ve aşırı sağ partilerin milliyetçi iletileri incelenmiştir. Çift yönlü olarak İslamafobi ve Eurofobi olarak adlandırılan olgu içerisinde, örnek olay olarak belirlenen 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri üzerinden, söz konusu iletilerin Avusturya, Almanya ve Türk Basını'nda nasıl yer aldığı araştırılmıştır. *Der Standard, Süddeutsche Zeitung, Sabah* gazetelerinin politika sayfalarında yer alan "Aşırı Sağ Partiler ve 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri" konulu haberler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmada, Avrupa'nın ideolojik zihniyetinin temsili olan aşırı sağ partilerin, 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri öncesi aktardıkları milliyetçi iletilerinin Avrupa ve Türkiye üzerinden oluşan iki karşıt olgu İslamofobi ve Eurofobi ekseninde basında nasıl yer bulduklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Aşırı sağın iletileri çerçevesinde, Avrupa ve Türkiye'de oluşan korkuların Avrupa ve Türk basınında çıkan haberler incelenerek, basında nasıl yer bulduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırma aracılığıyla, hem aşırı sağın iletilerinin boyutu hem de bu iletilerin Avrupa ve Türkiye'de, ne tür korkulara yol açtığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında, Avusturya, Almanya ve Türk basınında var olan yaygın süreli gazetelerden birer tane seçilmiştir. Avrupa'nın önemli noktalarından ve Türkiye'den farklı ülkelerde okunma imkânı sağlayan gazeteler seçilerek, korkuların farklı kıtalarda çift taraflı olgu olarak basına yansımalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma objesi olarak, Avusturya'da yayımlanan *Der Standard*, Almanya'da yayınlanan *Süddeutsche Zeitung* ve Türkiye'de yayınlanan *Sabah* gazeteleri seçilmiştir.

3.1.1. Problem

Çalışmanın problemi, Avrupa ve Türk Basınında Avrupa'daki aşırı sağ partilerin iletileri aracılığıyla, Avrupa'nın Türkiye'ye ve Müslümanlara, Türkiye'nin de Avrupa'ya bakış açısı ve eylemlerini konu alan haberlerin ideolojik çerçeveye göre değerlendirilip basın aracılığıyla ırkçı iletilere zemin hazırladığıdır. Küreselleşme ile birlikte, enformasyon iletimi hız kazanmıştır ve gazeteler de bu hıza anlık haber iletimi aktarım ortamı olarak haber portalları ile dahil olmuştur. İnternet teknolojileri aracılığıyla farklı ülkelerden yayınlanan gazetelere dünyanın her noktasından ulaşmak mümkündür. Ulus ötesi olarak erişilebilen gazetelerin haber portalları iletilerin aktarımında büyük önem taşımaktadır. Gazetelerin, haberler aracılığıyla sundukları ülke demokrasilerinde önemli yer tutan aşırı sağ partilerin iletilerini aktarmada kullandıkları dil ile toplumu nasıl yönlendirmeye çalıştıkları, iletileri nasıl meşrulaştırdıkları konularına dikkat çekilmektedir. Aktarılan iletiler ile aşırı sağ partilerin, basından nasıl yer buldukları ve iletilerin sonucunda ırkçılığa zemin hazırlanıp hazırlanmadığı ortaya konulmak istenmiştir.

3.1.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma objesi olarak, 24 Eylül 2017 Almanya Federal Seçimlerini haber yapan, *Der Standard, Süddeutsche Zeitung, Sabah* gazetelerinin haber portalları seçilmiştir. Araştırma objelerinin seçiminde gazetelerin ulusal-küresel çapta yayınlanmaları ve gazetelerin yayın kimlikleri belirleyici olmuştur. Çalışma kapsamının ve objesinin belirlenmesinde; 24 Eylül Almanya Federal Seçimleri'nde aday olan aşırı sağ partinin bildirgesini yayınlaması ile Avrupa'da aşırı sağ partilerin Türkiye odaklı milliyetçi iletilerinin artması, Avrupa'da gelişen korkuya karşılık Türkiye'de de korku oluşumunun başlaması ve bu sebepten olayın hem Türkiye hem de Avrupa basınında yankı uyandırması belirleyici olmuştur.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, aşırı sağ partilerin yeniden parlamenter sistem içinde yer bulma arayışları doğrultusunda seçimlere katılmaları ve yerlerini "yabancılar" üzerinden iletilerle sağlamlaştırmaya çalışmaları konunun daha da fazla önem kazanmasına neden olmuştur. Aşırı sağ partilerin, iletilerini milliyetçi boyutun en uç noktasından aktarması ile bu iletilerin basında nasıl yer bulduğu ve bu iletilerin

yarattığı korkuya karşılık Türkiye'de yaratılan korkunun basında nasıl yer aldığı incelenmeye çalışılmıştır.

3.1.3. Evren ve Örneklem

Örneklem ve evrenin sınırları çizilirken; 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri için seçime katılacak partilerin özellikle de aşırı sağ partinin bildirilerinde, ülkelerinin toplumsal ekonomik politikalarından öte Türkiye ve Müslümanlar üzerinden bildiriler yayınlayıp vaatler vermesi, yabancı düşmanlığı, İslamofobik söylemleri yeniden gün yüzüne çıkarması, Avrupa'daki diğer aşırı sağın da bu söylemleri desteklemesi, bunlara karşıt olarak hem Türkiye'de hem de Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşlarında Avrupa korkusunun başlaması etkili olmuştur. Bundan dolayı, seçim bildirilerinin yayınlanmaya başladığı 10 Haziran 2017 ve seçimin etkilerinin sürdüğü 30 Ekim 2017 tarihleri seçilmiştir. Seçim bildirilerinde, ülkenin çıkarlarından öte, Türkiye ve Müslümanlar üzerine yoğunlaşılması, Avrupa'daki diğer partilerin de destek vermesi ile ırkçılığın tehlikeli boyutu yabancı düşmanlığı ve İslamofobi olgusunun gün yüzüne çıkması, Türkiye ve vatandaşlarında da bunlara karşılık Avrupa korkusunun oluşmaya başlaması gibi nedenlerden dolayı bunların nedeni olarak gösterilen aşırı sağ partilerin iletilerinin incelenmesine karar verilmiştir.

Çalışmanın evrenini, 10 Haziran -30 Ekim 2017 tarihleri arasında, Avusturya'da, Almanya'da ve Türkiye'de yayımlanan günlük gazetelerin haber portalları oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise, dünya görüşü, yayın politikası, tüm dünyaya yayım yapan ve dünyanın her yerinden okunma imkanına sahip hem Avrupa'nın hem de Türkiye'nin temsil edildiği, Avusturya basınından *Der Standard*, Almanya basınından *Süddeutsche Zeitung,* Türkiye basınından *Sabah* Gazetelerinin, politika, ekonomi, sosyal kültürel bölümlerinde yer alan 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri sürecinde aşırı sağ partilerin iletileri ile ilgili haberler oluşturmaktadır.

3.1.4. Varsayımlar

Çalışma planlanırken, Avrupa'da yüksek okunma oranlarına sahip, Avrupa ve Türkiye'yi temsil eden gazetelerin, ideolojik görüşlerinin devletin değerlerinin önüne geçmediği temel yaklaşımı belirleyici olmuştur.

Çalışma için öne sürülen ana varsayım söz konusu gazetelerin, 24 Eylül 2017 Almanya Federal Seçim'lerinden çok İslamafobi ve Eurofobi ekseninde yabancı düşmanlığını tetikleyici iletileri aktardığıdır.

Avrupa basınındaki haber iletileri aracılığıyla, Müslümanların ve Türklerin potansiyel suçlu olarak aktarıldığı ön görülmektedir.

Öne sürülen diğer varsayımlar şöyledir ;

- *Der Standard* Gazetesi, aşırı milliyetçi, ötekileştiren, korku yaratan iletilere en fazla yer veren gazetedir.
- *Der Standard* Gazetesi'nin, aşırı sağ parti iletilerini büyük oranda olumlu olarak yansıttığı varsayılmaktadır.
- 24 Eylül 2017 Almanya Federal Seçimlerinde aşırı sağ parti liderlerine en çok yer ayıran gazetenin *Süddeutsche Zeitung* olduğu ön görülmektedir.
- *Süddeutsche Zeitung* Gazetesi'nin, söz konusu iletiler ile ilgili haberlerde Alman siyasi aktörlerine en çok yer veren gazete olduğu varsayılmaktadır.
- *Süddeutsche Zeitung,* Gazetesi'nin İslamofobik iletilere en fazla yer ayıran gazete olduğu düşünülmektedir.
- *Süddeutsche Zeitung* Gazetesi'nin başlık kullanımında nesnel olmayan iletilere en fazla yer veren ve taraflı bir tutum sergileyen gazete olduğu varsayılmaktadır.
- *Sabah* Gazetesi'nin, Türk aktörlere ve Avrupa korkusunu pekiştirici iletilere en fazla yer veren gazete olduğu varsayılmaktadır.

3.1.5. Sınırlılıklar

Çalışmanın sınırlılığı olarak, 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri odağında başlatılan seçim sürecinde partilerin bildirilerini yayınladığı 10 Haziran 2017 ve seçimlerden sonra aşırı sağ partinin oy oranın artması ile söylemlerin devam ettiği 30 Ekim 2017 tarihleri alınmıştır. Analiz kapsamında ele alınan Avrupa ve Türkiye'de yayın yapan gazetelerdeki, aşırı sağ partilere ait iletiler İslamofobi ve Eurofobi ekseninde içerik analizi yöntemi ile gazetelerin, politika, ekonomi, kültür-yaşam bölümleri ile sınırlı kalmak koşuluyla incelenmiştir.

3.1.6. Yöntem

İçerik analizinin ilk çalışmaları 16. Yüzyılda tek iletişim aracı olan gazeteler üzerinden yapılmıştır. İncelemelerin yapıldığı yıllarda gazetelerde dinsel içeriklerin yer alış şekli içerik analizi yöntemi ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. İçerik analizinin dinsel içeriklerde çözümlenme amacıyla kullanılması günümüzde kullanılan içeriklerim çözümlenmesinden farklılık göstermektedir.

20. yy'de Columbia Gazetecilik Okulu'nda gazetelerin nitel analizinin yapılması ile ilerleme gösterdiği belirtilmektedir. ABD'de gazetecilik eğitimi alan öğrenciler gazetelerdeki konuları politika, iş, suç işleme, spor gibi gruplara ayırmışlardır. Bu konulara daha sonra edebiyat ve dil konuları da zaman içinde katılmıştır. 1930'lu yıllarda içerik analizinde değişimler olmuştur. Bu defa içerik analizi politika, propaganda ve radyonun oluşturduğu bir alana yönelmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında önce Harold D. Lasswell ve arkadaşları, politika kuramları çerçevesinde iletişim sorunlarını gözlemleyerek yeni konular, yeni yöntemler ekleyerek politika ve iletişim ilişkisini ortaya koymaya çalışmışlardır. Laswell, kuramsal yapı içerisinde özgürlük, demokrasi, faşizm, komünizm gibi siyasal kavram ve simgeler ile siyasal değerlerin gerçekleşmesinde kullanılan şiddet, tartışma, simge değişimi, rüşvet gibi yöntemler üzerinde araştırmalar yapmış, ilişkileri açıklamaya çalışmıştır (Aziz, 2008:119).

İçerik analizi yöntemi, bir takım nicel ve nitel göstergelerden hareketle, mesajdan elde edilen psikolojik, sosyolojik, tarihsel, ekonomik ve benzer türden bilgilerin ötesinde önemli sonuçlara ulaşmayı amaçlamaktadır.

3.2. Aşırı Milliyetçilik Ve Yabancı Düşmanlığı İçeren Haberlerin Kantitatif (Niceliksel) İncelenmesi

Der Standard, Süddeutsche Zeitung, Sabah gazetelerinin, haber portallarındaki konu ile ilgili haberleri 10 Haziran -30 Ekim 2017 tarihleri arasında Kantitatif (Niceliksel) Analiz yöntemiyle incelenmiştir.

Milliyetçi ve Yabancı düşmanlığı içeren haberlerin sayısı	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Toplam	92	100	112	100	36	100

Tablo 1: Milliyetçi ve Yabancı düşmanlığı içeren haberlerin sayısı

24 Eylül 2017 Almanya Federal Seçimleri üzerinden milliyetçi ve yabancı düşmanlığı içeren haberler incelendiğinde, söz konusu iletilere en fazla seçimlerin merkezinde olan Alman Basınından *Süddeutsche Zeitung* gazetesi yer verirken, onu 92 haber ile Avusturya Basınından *Der Standard* gazetesi izlemiştir. Sürece en az yer veren ise, karşıt ülke konumundaki Türk basınından *Sabah* gazetesi olduğu gözlemlenmiştir.

Haberlerin yer aldığı bölümler	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Politika	72	78	90	80	30	83
Sosyal kültürel	8	9	10	9	2	6
Ekonomi	12	13	12	11	4	11
Toplam	92	100	112	100	36	100

Tablo 2: Haberlerin yer aldığı bölümler

Analiz kapsamında alınan örnek olay her ne kadar siyaset alanında konuşulan politik bir konu olsa da, en az onun kadar ekonomiyi ve kültürel hayatı da etkilediği görülmüştür.

Haberlerin üretildiği haber organizasyonu	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Kendi üretimi	38	41	80	67	26	72
Haber ajansları	52	57	18	15	8	22
Belirlenemedi	2	2	22	18	2	6
Toplam	92	100	112	100	36	100

Tablo 3: Haberlerin üretildiği haber organizasyonu

Araştırma kapsamında incelenen gazetelerin üçünün de, büyük oranda haberlerini kendilerinin ürettiği belirlenmiştir.

Haberlerde ana başlığın içerik özelliği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Nesnel	82	90	100	90	12	33
Nesnel değil	10	10	12	10	24	67
Toplam	92	100	112	100	36	100

Tablo 4: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği

Der Standard ve *Süddeutsche Zeitung* gazetelerinin birbirine yakın oranda haber içeriklerinde nesnellikten yana olurken, Türk basınından Sabah gazetesinin ise haber başlıklarının çoğunda taraflı ifadeler kullandığı belirlenmiştir.

Haberlerde ana başlığın metinle ilişkisi	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Uyumlu	87	94	100	90	30	83
Uyumsuz	5	6	12	10	6	17
Toplam	92	100	112	100	36	100

Tablo 5: Haberlerde ana başlığın metinle ilişkisi

Haberlerde ana başlığın metinle ilişkisi incelendiğinde hemen hemen üç gazetenin de haberlerinin içerikle uyumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Haberlerde kullanılan görsel ekler	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Fotoğraf	60	73	100	89	32	90
Video	4	5	2	2	1	2
Seçim Afişi	18	22	10	8	3	8
Toplam	82	100	112	100	36	100

Tablo 6: Haberlerde kullanılan görsel ekler

Analiz kapsamında ele alınan üç gazetenin de, görsel öge olarak en fazla fotoğrafa yer verdiği belirlenmiştir. Ek olarak videoyu kullanan gazetelerden *Der Standard* Hollanda da aşırı sağ parti Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) lideri Heinz-Christian Strache'nin iletilerini yayınlarken, *Süddeutsche Zeitung* Schulz ve Merkel'in seçim öncesi bir televizyon programında vaatlerini anlattıkları videoları yayınlamıştır. Söz konusu videoda, ülkenin çıkarlarından çok Türkiye'nin AB'ye üyeliği ve Türkiye'ye uygulanacak planlar anlatılmıştır. Gazetede yer alan başka bir haberde ise,

Alman halkının büyük bir bölümü, neden işsizlik gibi, iklim değişikleri gibi, güvenlik sorunları gibi Alman halkının sorunlarına değinilmediğini eleştirmiştir.

Haberlerde fotoğraf kullanımı	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Fotoğraflı	60	86	90	80	32	100
Fotoğrafsız	10	14	30	20	-	-
Toplam	70	100	112	100	32	100

Tablo 7: Haberlerde fotoğraf kullanımı

Haberlerde fotoğraf kullanımı incelendiğinde, *Sabah* gazetesinin fotoğrafsız hiç haber kullanmadığı belirlenirken, *Süddeutsche Zeitung* gazetesinin diğer iki gazeteye oranla daha az fotoğraf kullandığı belirlenmiştir.

Haberlerde fotoğraf kullanımı	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Parti liderleri	28	34	54	36	4	16
Aşırı sağ parti liderleri	24	29	68	46	6	24
Türk Siyasi Temsilcileri	8	10	4	3	12	48
Avrupa Halkı	10	12	15	10	2	8
Avrupa'da yaşayan diğer halklar	9	11	7	5	1	4

Diğer	3	4	-	-	-	
Toplam	82	100	148	100	25	100

Tablo 8: Fotoğrafta yer alan aktörler

Haberi daha görünür kılan fotoğraflarda kullanılan aktörler özellikle internet mecrasında daha da önem kazanmaktadır. *Süddeutsche Zeitung* ve *Der Standard* gazetesinin, fotoğraflarda en fazla aşırı sağ parti liderlerine yer verdiği görülmüştür. Aşırı sağ parti olarak en fazla Almanya İçin Almanya İçin Alternatif Partisi (AFD) liderlerinin yanı sıra Hollanda Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) liderinin ve Fransız aşırı sağ parti lideri Le Pen'in görselleri yer bulmuştur. Özellikle, Almanya İçin Alternatif Partisi (AFD)'nin seçim barajını geçtikten sonra sağcı liderlerin AFD'yi tebrik ettiği ve seçim öncesi de partiyi destekledikleri iletilerde kullanılan görsellerde diğer aşırı sağ parti liderlerine yer verilmiştir.

Fotoğrafın üretildiği haber organizasyonu	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Kendi üretimi	30	50	70	78	30	84
Haber Ajansları	24	40	10	11	6	16
Belirlenemedi	6	10	10	11	-	-
Toplam	60	100	90	100	36	100

Tablo 9: Fotoğrafın üretildiği haber organizasyonu

Analiz kapsamında alınan gazetelerin, hemen hemen hepsinin haberlerini kendi ürettiği belirlenmiştir.

Fotoğrafın haberle ilişkisi	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Uyumlu	48	80	80	90	30	95
Uyumsuz	12	20	10	10	2	5
Toplam	60	100	90	100	32	100

Tablo 10: Fotoğrafın haberle ilişkisi

Fotoğrafın haberle ilişkisi incelendiğinde hemen hemen 3 gazetenin de haber içeriklerine uygun fotoğraflar kullandığı belirlenmiştir, ancak fotoğrafların uyumlu kullanılması görselle birlikte içeriğin tarafsızlığı hakkında bilgi vermemektedir.

3.3. Aşırı Milliyetçi Ve Yabancı Düşmanlığı İçeren Haberlerin Kalitatif (Niteliksel) İncelenmesi

Der Standard, Süddeutsche Zeitung, Sabah gazetelerinin, haber portallarındaki konu ile ilgili haberleri 10 Haziran -30 Ekim 2017 tarihleri arasında kalitatif (niteliksel) analiz yöntemiyle incelenmiştir.

Haber aktörleri	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
CDU Partisi ve A.Merkel	42	35	18	14	5	15
AFD partisi ve lideri	62	52	38	29	6	18
Sol Parti ve lideri	8	7	12	9	1	3
Hür Demokrat Parti	6	5	10	8	-	
Yeşiller Partisi	6	5	10	8	-	

Recep Tayip Erdoğan	9	8	9	7	8	24
Türk siyaset temsilcileri	4	3	5	4	8	24
Avrupa Halkı	12	10	14	11	-	
Avrupa'daki Türk Halkı	8	7	12	9	4	12
Türkiye halkı	5	4	4	3	2	6
Diğer	-	-	-	-	-	
Toplam	120	100	132	100	34	100

Tablo 11: Haber aktörleri

24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri üzerinden incelenen milliyetçi ve yabancı düşmanlığı içeren iletilerde analiz kapsamında ele alınan gazetelerin haber aktörü olarak en fazla aşırı sağ parti liderlerine yer verdiği saptanmıştır. Aşırı sağ parti liderlerine en az yer veren gazete ise *Sabah* Gazetesi olmuştur. Partilerin seçim bildirilerini açıkladıkları andan itibaren Türkiye ve Müslümanlar üzerinden seçim vaatlerini aktarmalarına karşın Türk haber aktörlerinin, Avrupa basınında yeteri kadar yer bulmadığı tespit edilmiştir. Türkiye'yi temsil eden *Sabah* gazetesinin ise haber aktörü olarak en fazla Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a yer vermiştir. İncelenen haberlerde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Almanya'da yaşayan oy kullanacak Türk vatandaşlarına telkinleri yer bulmuştur. *Sabah* gazetesinin en fazla yer verdiği bir diğer haber aktörü ise Avrupa Birliği Bakanı Ömer Çelik'tir. Çelik, özellikle seçimden sonra Almanya için Alternatif Partisi (AFD)'nin güç kazanarak parlamentoya girmesinin Avrupa ve Türkiye için bir tehdit oluşturduğunu, ırkçılığın en uç noktaya ulaştığını ifade etmiştir. Çelik, Türklerin Avrupa'ya dahil edilmemesinin ve aşırı sağ partilerin Türklere karşı yürüttüğü politikaların başta Türkiye olmak üzere birçok İslam ülkesinde karşıt korku olarak Eurofobiye yol açacağını ve toplumda Avrupa korkusunun oluşacağını belirtmiştir.

Haberlerin ileti içeriği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Politika	50	54	68	61	22	61
Sosyal/Kültürel	8	9	5	4	2	6
Dini	24	26	31	28	8	22
Ekonomik	10	11	8	7	4	11
Diğer	-		-	-	-	-
Toplam	92	100	112	100	36	100

Tablo 12: Haberlerin ileti içeriği

Haberlerin ileti içeriği incelendiğinde her üç gazetenin de en fazla politika içerikli haberlere yer verdiği ve bunu dini içerikli haberlerin izlediği belirlenmiştir.

İletilerin içeriği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Olumlu	40	43	40	35	10	28
Olumsuz	20	22	42	38	24	66
Tarafsız	12	13	30	27	2	6
Belirlenememiştir	20	22	10	9	-	-
Toplam	92	100	112	100	36	100

Tablo 13: İletilerin içerik özelliği

İletilerin içerik özelliği incelendiğinde, Avrupa basınındaki gazetelerin aşırı milliyetçi ve yabancı düşmanlığı içeren iletilere ağırlık verdiği görülmüştür. *Sabah* gazetesi ise özellikle aşırı sağ parti Almanya için Alternatif Partisi'nin (AFD) bildirilerini yayınladığı haberlerde içerikleri olumsuz olarak yansıtmıştır. AFD'nin,

Müslümanları ideolojik yapıda yönlendirilen bireyler olarak sunması incelenen gazetelerin de haberlerinde Müslümanları olumsuz ifadelerle yansıtılmalarına neden olmuştur.

Haber İletilerinde Avrupa'da Türk ve Müslüman Kimliğinin Tasarımı	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Ülke vatandaşı	6	15	6	9	-	
Göçmen	8	20	12	18		
Provakatör\Potansiyel suçlu	11	28	20	30	4	100
Yabancı	15	38	28	42	-	
Toplam	40	100	66	100	4	100

Tablo 14: Haber İletilerinde Avrupa'da Türk ve Müslüman Kimliğinin Tasarımı

Avrupa basınında yer alan gazetelerde Müslümanlar ağırlıklı olarak potansiyel suçlu, provakatör ya da yabancı olarak konumlandırılmıştır. Bu da Avrupa'da kökleri çok eskiye dayanan Müslüman ve Türklere karşı ön yargılı bakış açısının devamı olarak değerlendirilebilir.

Haber İletilerinde Türkiye'de Avrupa ve Avrupalı'nın Tasarımı	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Kural koyucu	-		-		4	33
Yenilikçi	2	33	6	50	-	
Ötekileştirici	-		2	17	8	67

Bütünleştirici	4	67	4	33	-	
Toplam	6	100	12	100	12	100

Tablo 15: Haber İletilerinde Türkiye'de Avrupa ve Avrupalı'nın Tasarımı

Türkiye odaklı haber iletileri incelendiğinde Avrupalının kural koyucu ve ötekileştirici konumda yer aldığı görülmektedir. Aşırı sağ parti AFD'nin milliyetçi iletileri incelendiğinde Avrupa'nın ötekileştirme politikasının somut örnekleri görülmektedir. Avrupa'da aşırı sağ partinin iletilerinde seçim vaatleri olarak Türkiye'ye ve Türklere ilişkin yasaklamalar getirilmesi gerektiğine ilişkin söylemlere yer verilmiş ve Avrupa'nın kuralları olan bir medeniyet olduğu vurgusu yapılmıştır. Medyanın sıklıkla yer verdiği bu tür ötekileştiren söylemler diğer tarafta Avrupa korkusuna yani 'Eurofobi' olgusunun artarak devam etmesine yol açmaktadır.

Avrupa bakış açısıyla aktarılan politik haberlerin ileti içeriği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Müslüman Karşıtlığı	8	16	24	35	2	100
Türk ve Türkiye Karşıtlığı	20	40	21	31	-	
Güvenlik sorunu	12	24	10	15	-	
Bütünleştirici politika	6	12	9	13	-	
Sosyal adalet	4	8	4	6		
Toplam	**50**	**100**	**68**	**100**	**2**	**100**

Tablo 16: Avrupa bakış açısıyla aktarılan politik haberlerin ileti içeriği

Avrupa bakış açılı politik haberlerin ileti içeriği incelendiğinde, Avrupa 'da Müslüman ve Türk karşıtlığının medyada yer alan seçim bildirileriyle gündemde tutulduğu ve adeta her gün yeniden üretildiği görülmektedir.

Türkiye bakış açısıyla aktarılan politik haberlerin ileti içeriği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Avrupa Karşıtlığı	-		-		6	27
Avrupa Birliği Karşıtı	4	22	3	25	8	36
Avrupa korkusu			-		6	27
Avrupa siyasetinden var olma isteği	8	44	3	25	2	9
Avrupa'ya dahil olma isteği	6	34	6	50	-	-
Toplam	**18**	**100**	**12**	**100**	**22**	**100**

Tablo 17: Türkiye bakış açısıyla aktarılan politik haberlerin ileti içeriği

Türkiye bakış açılı politik haberlerin ileti içeriği, Türkiye'de oluşmaya başlayan Eurofobi olgusunu destekler niteliktedir. Aşırı sağ partinin seçim vaatlerinde dile getirdiği Türklere ilişkin yasaklamalar, Müslümanların haklarını sınırlayıcı iletiler Türkiye'de de korkuların oluşmasına neden olmaktadır. Haber iletilerinde ırkçılığın en uç noktaya taşınması Türkiye'de ve Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşları için bir korku iklimi yaratmaktadır.

Avrupa odaklı din konulu haberlerin ileti içeriği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
İslam korkusu (İslamafobi)	10	42	12	39	-	
İslami Terörizm	6	25	14	45	-	
Tarihsel Öğreti	1	4	3	10	-	
İslamın yayılma kaygısı	7	29	2	6	1	100
Toplam	**24**	**100**	**31**	**100**	**1**	**100**

Tablo 18 : Avrupa odaklı din konulu haberlerin ileti içeriği

Avrupa odaklı din konulu haberlerin ileti içeriği incelendiğinde, Avrupa basınında en fazla İslamofobik ve İslami terörizm içerikli iletilerin yer aldığı belirlenmiştir. İncelenen haberlerde Avrupa'da yaşayan Müslümanlar olmak üzere, bütün Müslümanların amaçlarının Avrupa'da pay sahibi olma istekleri olduğu düşüncesinin etkili olduğu, aşırı sağ partilerin çıkış noktası olan *Eurobia* fikrinin etkilerinin sürdüğü görülmüştür.

Türkiye odaklı Din konulu haberlerin ileti içeriği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Tarihsel öğreti	-				1	13

Avrupa'nın dinini yayma korkusu	-				1	13
Avrupa'da İslamın yasaklanması kaygısı	-		2	100	6	74
Dini hoşgörü	2	100	-		-	
Toplam	**2**	**100**	**2**	**100**	**8**	**100**

Tablo 19 : Türkiye odaklı Din konulu haberlerin ileti içeriği

Söz konusu süreçte, özellikle Almanya için Alternatif Partisi'nin iletilerinde aktardığı ötekileştiren söylemler diğer tarafta, Avrupa'da İslam'ın yasaklanması kaygısını oluşturmaktadır.

Sosyal Kültürel konulu haberlerin ileti içeriği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Ulusal Kültürün tehdidi	4	50	3	60	-	
Kültürel entegrasyonun sağlanması	2	25	-		-	
Kültürel entegrasyon sorunu	2	25	2	40	2	100
Toplam	**8**	**100**	**5**	**100**	**2**	**100**

Tablo20 : Sosyal Kültürel konulu haberlerin ileti içeriği

İncelenen haberlerde, Avrupa'da, "yabancılar" tarafından oluşturulan kültürel çeşitliliğin Avrupa ulusal kültürüne bir tehdit oluşturabileceği endişesi görülmektedir.

Ekonomi konulu iletilerin içeriği	**Der Standard**		**Süddeutsche Zeitung**		**Sabah**	
	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
İşsizliğin ortaya çıkması	6	60	6	75		
Avrupa halkı dışındakilerin merkezi bütçede payı olması	3	30	1	12.5	1	25
Müslüman ve Türklere ayrılan ödenekler	1	10	1	12.5	3	75
Toplam	**10**	**100**	**8**	**100**	**4**	**100**

Tablo 21: Ekonomi konulu iletilerin içeriği

İncelenen haberlerde, yabancılar nedeniyle işsizliğin ortaya çıktığı yönündeki iletiler yoğunluk kazanmıştır. Sıklıkla görülen bir diğer ileti içeriği ise Avrupa halkı dışındakilerin merkezi bütçeden pay almalarına ilişkin endişelerdir. Özellikle ibadet yerlerine hükümet tarafından yapılan yardımlar eleştirilerek bu yardımların kesilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

3.4. Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi

Bu çalışmada, 10 Haziran -30 Ekim 2017 tarihleri arasında, Avusturya'da yayınlanan *Der Standard*, Almanya basınından *Süddeutsche Zeitung*, Türkiye basınından *Sabah* Gazetelerinin, politika, ekonomi, sosyal kültürel bölümlerinde yer alan toplam 240 haber incelenmiştir.

Çalışmada yer alan haberler içerik analizi kapsamında nicel ve nitel analize tabi tutulduğunda, söz konusu gazetelerin, Almanya Federal Hükümet Seçimlerinin gerçekleştiği bir dönemde, İslamofobi ve Eurofobi ekseninde yabancı düşmanlığını tetikleyici iletilere fazlasıyla yer verdiği görülmektedir. Avrupa basınındaki haber

iletileri aracılığıyla, Müslümanların ve Türklerin potansiyel suçlu olarak aktarıldığı saptanmıştır.

İncelenen gazetelerden *Der Standard*'ın söz konusu süreç ile ilgili haberlere en çok politika sayfasından yer verdiği ve aşırı sağ parti iletilerini büyük oranda olumlu olarak yansıttığı tespit edilmiştir.

Süddeutsche Zeitung ise, 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümeti Seçimlerinde aşırı sağ parti liderlerine en çok yer ayıran gazete olmuştur. *Süddeutsche Zeitung* aynı zamanda Alman siyasi aktörlerine en çok yer veren gazetedir ve İslamofobik iletilere sayfalarında çok fazla yer açmış, konuya ilişkin haberlerde nesnel bir tutum sergilememiştir.

Sabah gazetesi ise Türk aktörlere en çok yeren veren ve en fazla fotoğraf kullanan gazetedir. Eurofobik söylemlerin en fazla yer aldığı gazete *Sabah* olmuştur.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler hem aşırı sağın söylemlerinin medyada nasıl yer aldığını hem de bu iletilerin toplumda ve "öteki" ülke basınında nasıl yer bulduğunu göstermektedir. İncelen haberlerde en çok dikkat çeken ortak ileti, "Almanya'nın Almanlara ait olduğu" fikridir.

Ancak aşırı sağın söylemleri ile bu durum, çok kültürlülük, dünya vatandaşlığı gibi bütünleştirici politikalar izleyen Avrupa'nın hedefleri ile uyuşmamakta öteden beri Avrupa'nın önemli bir sorunu olan aşırı milliyetçiliğin medyada yeniden üretimi uygar dünyanın tanıdık sorununu bir kez daha gündeme getirmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, 24 Eylül 2017 Almanya Federal Hükümet Seçimleri odağında aşırı sağ parti Almanya için Alternatif Partisi 'nin (AFD) ve ona destek veren Avrupa'daki diğer aşırı sağ partilerin seçim süreci üzerinden aktardıkları milliyetçi iletiler incelenmiştir. Söz konusu iletiler Avrupa ve Türkiye üzerinden oluşan iki karşıt olgu İslamafobi ve Eurofobi ekseninde analiz edildiğinde, gazetelerin haberleri aktarmada kendi ülkelerinin değerlerini üstün tuttukları, aşırı sağ partilerin ise ideolojilerini basın aracılığıyla doğrudan kamuoyuna aktardıkları saptanmıştır.

10 Haziran -30 Ekim 2017 tarihleri arasında, Avusturya'da yayınlanan *Der Standard*, Almanya basınından *Süddeutsche Zeitung*, Türkiye basınından *Sabah* gazetelerinde ele alınan konu ile ilgili haberlere en fazla *Süddeutsche Zeitung* gazetesinin yer verdiği görülmüştür. İncelenen haberler değerlendirildiğinde, en fazla dikkat çeken iletilerin başında AFD'nin seçim vaatleri gelmektedir Parti bu iletilerinde, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğinden öte Türklerin Avrupa'daki varlığından rahatsız olduklarını bildirmiştir. Yıllardır süre gelen " Türkiye AB'ye üye olamaz" söylemleri siyasal bir ayrımcılık taşırken, AFD'nin "Türkleri Avrupa'da istemiyoruz" söylemi milliyetçiliğin en tehlikeli boyutu, ırkçılığa neden olmaktadır.

Basında geniş yer bulan seçim vaatlerinde dikkat çeken bir diğer ileti ise, Türklere haklar tanıyan 1963'te imzalanan Ankara Antlaşmasının tek taraflı feshedileceği söylemleridir. Parti ayrıca, iki ülke arasında imzalanan sosyal güvenlik yasasının da ortadan kaldırılması gerektiğini savunmuştur. Almanya İçin Alternatif Partisi, AFD gazetelere verdiği demeçte, Türkiye'nin Avrupa'ya ait olmadığını belirtmiştir.

Fikirlerini aktarmada medyayı yoğun olarak kullanan aşırı sağ parti buradan, İslamafobik söylemlerini de aktarmıştır. Parti, camiler aracılığıyla, ibadet yerlerinde İslam'ı yaymak ve Müslümanların güçlerini pekiştirmek için çalışmalar yaptıklarını burada güçlerini birleştirerek kültür savaşını tetiklediklerini ileri sürmüştür.

AFD ile ilgili haberler incelendiğinde, seçim sürecinde bildirilerin yayınlandığı ilk zamanlarda, partinin Whatsapp mesajlarının sosyal medyaya sızdırıldığı ve bu mesajlarda "Almanya Almanlarındır" sloganlarının yer aldığı görülmüştür. Avrupa'da

aşırı sağ partiler aracılığıyla İslamofobik ve Zenofobik iletilerin medyada sıklıkla yer bulduğu saptanmıştır.

Karşı ülkeyi dezavantajlı duruma düşüren iletilerde, her ülke kendini koruma altına almaktadır. Avrupa'da aşırı sağın milliyetçi iletileri Türk basınında Avrupa korkusu olarak karşılık bulmuştur. Bir anlamda, "sizin İslamofobinize karşı bizim Eurofobimiz var" söylemi yaratılmıştır. Toplumların her ne kadar, kültürel ögeleri, kimlikleri, maddi ve manevi değerleri farklı olsa da korkuların hiçbir millete fayda sağlamadığı tarihsel süreçte görülmüş ve günümüzde de görülmektedir. Burada en büyük görev yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olan medyaya düşmektedir. Medyanın, her türlü fobi içeren iletilerin sunumunda taraflara eşit yaklaşması, evrensellik ilkesine bağlı olması, ılımlı politikalar izlemesi ülkelerin geleceklerinde önemli etkiye sahip olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adorno, W. Theodor (2014). Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi. İstanbul :İletişim Yayınları
- Ayten, Ali . (2015). Kimlik ve Din: İngiltere'deki Türk Gençleri Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD), 12 (2), 101-119. Retrieved from http://dergipark.gov.tr/cuilah/issue/4183/54922
- Bilgin Nuri (1994). Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu. İzmir : Ege Yayıncılık
- Bilgin, Nuri. (2007). Kimlik İnşası. İzmir: Aşina Kitaplar
- Bilig, Miçhael (2002). Banal Milliyetçilik. İstanbul : Gelenek Yayıncılık
- Castells, Manuel. (çev: Kılıç, Ebru). (2006). Enformasyon çağı: Ekonomi, Toplum Ve Kültür. İkinci Cilt: Kimliğin Gücü, İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Chambers, Laın. (çev: Türkmen, İsmail, Beşikçi, Mehmet.) 2014. Göç, Kültür, Kimlik. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Connolly, E. William.(çev: Lekesizalın, Ferma). (1995). Kimlik Ve Farklılık. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Çelik, Hüseyin (2012). Küreselleşme Sürecinde Kimlik Tartışmaları Ve Medyanın Rolü: Kosova Örneği, https://iletisimnotlarii.files.wordpress.com/ Erişim Tarihi :09.04.2018
- Dinç, Cengiz. Avrupa Kimliği: Çatışan Perspektifler, Güncel Değerlendirmeler ve Endişeler Akademik Bakış Cilt 5 Sayı 9 Kış 2011
- Dinç, Cengiz. (2011). "Avrupa Kimliği: Çatışan Perspektifler, Güncel Değerlendirmeler ve Endişeler". Gazi Akademik Bakış Dergisi. Cilt 5 Sayı 9, 35. file:///C:/Users/pc/Downloads/130-234-1-SM.pdf \ 08.11.2015
- Erdenir, Burak (2006). Avrupa Kimliği - Pan-Milliyetçilikten Post-Milliyetçiliğe, İstanbul : Ümit Yayınları
- Erdenir, Burak (2010). Avrrupa Kimliği. Avrupa Birliği'nin Yarım Kalan Hikayesi. İstanbul : Alfa Yayınları
- Erdoğan, İrfan, Alemdar, Korkmaz.(2005) Popüler Kültür Ve İletisim**.** Ankara :Erk Yayınları

- Gökçe Orhan, Gökçe Gülise (2015), İslam ve Avrupa, 21. Yüzyıl Avrupa‟sında İslam Algısı, İstanbul : Çizgi Kitapevi
- Göle, Nilüfer. (2010). İç İçe Girişler :İslam Ve Avrupa. İstanbul Metis Yayınları
- Hepp, A., (çev: Bozdağ, Çiğdem, Posos, D.,Elif.).2015. Medyatikleşen Kültürler. Ankara: dipnot yayınları
- Hıdır, Özcan (2007). “ Anti-Semitizm ve Anti- İslamizm: Benzerlikler ve Farklılıklar.” Batı Dünyasında İslamafobi ve Anti İslamizm: Ed: Yrd. Doç. Dr. Kadir Canatan, Yrd. Doç. Dr. Özcan Hıdır, 83.
- Hobsbawn, Eric. (Akınhay, Osman) (2010) .Milletler ve Milliyetçilik. İstanbul : Ayrıntı Yayınları
- Kalaycı, Hüseyin (2007). Kanada-Quebec Sorunu. Çokkültürcülük, Kendi Kaderini Tayin, Milliyetçilik ve Federalizm, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi
- Karaduman, Sibel (2007). Medyatik Gerçeklikte Kimlik Temsilleri: Televizyon Haberlerinin Aktörleri Üzerine Düşünceler. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 4 (4), 45-56. Http://Dergipark.Gov.Tr/Josc/İssue/19014/200740 Erişim Tarihi : 03.04.2018
- Mahçupyan, Etyen (1998). “Doğu ve Batı : Bir Zihniyet Gerilimi.” Doğu Batı Dergisi, Sayı 2 (Şubat- Mart-Nisan), 45-46.
- Malinowski, Bronislaw. (çev: Özkol, Saadet.).1992. Bilimsel Bir Kültür Teorisi. İstanbul: Kabalcı Yayınevi
- Melucci, Alberto (1993). Nomads of the Present. Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society. (Der. John Keane ve Paul Mier). Londra: Hutchinson Radius.
- Melucci, Alberto (1993). Nomads of the Present. Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society. (Der. John Keane ve Paul Mier). Londra: Hutchinson Radius.
- Özbolat Abdullah, Macit Mustafa (2016). Kimlik ve Din. Adana: Karahan Kitabevi
- Riutort, Philippe. (çev : Gürcan, Ertuğrul).(2017). Sosyolojiye Giriş Dersleri. Ankara: Doğu Batı Yayınları

- Smith, D. Anthony (2017). Milli Kimlik. İstanbul: İletişim Yayınları
- Şenay, Bülen.t T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları Cilt: 11, Sayı:1, 2002 Ss. 121-166 Avrupa Birliği'nin 'Dînî Kimliği' Ve Avrupa'da Dinler: Hıristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm, Budizm Ve İslam ∗ Http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/143943 Erişim Tarihi : 04.03.2018
- Şimşek, Sefa. (2002). Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (3), 29-39. http://dergipark.gov.tr/sosbilder/issue/23121/246971 Erişim Tarihi: 12.03.2018.
- Touraıne, Allain (çev: Kunal, Olcay). (2017). Eşitliklerimiz Ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları
- Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük, (2016), Kültür Kavramı, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a6f 349b0b2e38.84797005\ 01.02.2016
- Uzun, Turgay (2003). "Ulus Milliyetçilik Ve Kimlik Üzerine Bir Değerlendirme" Doğu Batı Dergisi, Sayı 23 (Mayıs- Haziran- Temmuz), 140.
- Yanık, Celalleddin . (2016). Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi. Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (20), 225-237. Retrieved from http://dergipark.gov.tr/kaygi/issue/16208/169832 Erişim Tarihi : 03.04.2018
- Yılmaz, Fatma. (2008). Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı, USAK yayınları

- (file:///C:/Users/win/Downloads/1936-EUMC-highlights-TR%20(1).pdf, EMUC raporu Erişim Tarihi: 03.02.2018
- (http://www.aktuelpsikoloji.com/zenofobi-nedir-belirtileri-nelerdir-11590h.htm Erişim Tarihi: 12.03.2018

- (http://www.dw.com/tr/avrupada-hrıstiyanların-oranı-düşüyor/a-15615069 Erişim Tarihi: 02.02.2018
- (http://www.pewforum.org/2011/01/27/the-future-of-the-global-muslim-population/ Erişim Tarihi: 10.05.2018
- (https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38716852 Erişim Tarihi: 17.04.2018
- (https://www.independent.co.uk/news/world/europe/racist-advert-for-far-right-sweden-democrats-on-stockholm-metro-prompts-huge-protest-10438016.html Erişim Tarihi: 05.05.2018
- (https://www.nytimes.com/2017/03/12/opinion/something-is-unspoken-in-the-state-of-denmark.html Erişim Tarihi: 01.05.2018
- (https://www.rt.com/news/411015-muslims-not-human-swedish/ Erişim Tarihi: 01.05.2018
- (https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.mv_goruntule?pTutanakId=13772 Erişim Tarihi: 03.12.2018
- (https://www.yenisafak.com/dunya/avusturyada-muslumanlar-ve-gocmenler-icin-zor-donem-2937982 Erişim Tarihi: 06.05.2018
- (https://www.yenisafak.com/dunya/avusturyada-muslumanlar-ve-gocmenler-icin-zor-donem-2937982 Erişim Tarihi: 06.05.2018
- (https://www.youtube.com/watch?v=Y5EoMdwkpgY Erişim Tarihi: 17.04.2018
- (https://www.ytb.gov.tr/haberler/avrupadaki-turklere-yonelik-islamofobik-ve-yabanci-dusmani-saldirilar Erişim Tarihi: 17.4.2018
- http://www.dw.com/tr/almanyan%C4%B1n-%C4%B1rk%C3%A7%C4%B1l%C4%B1kla-m%C3%BCcadele-plan%C4%B1/a-15808172 Erişim Tarihi: 17.04.2018
- https://www.independent.co.uk/news/world/europe/racist-advert-for-far-right-sweden-democrats-on-stockholm-metro-prompts-huge-protest-10438016.html Europe'Racist' advert for far-right Sweden Democrats on Stockholm Metro prompts huge protestA large protest in central Stockholm against the Sweden Democrats' advertising campaign has been planned Doug Bolton, Erişim Tarihi: 05.05.2018

- https://www.nytimes.com/2017/03/12/opinion/something-is-unspoken-in-the-state-of-denmark.html Something Is Unspoken in the State of Denmark By Rasmus BryggerMarch 12, 2017, Erişim Tarihi: 01.05.2018
- https://www.sabah.com.tr/spor/futbol/2015/09/16/tek-turkiyeErişim Tarihi: 15.05.2018
- https://www.yenisafak.com/dunya/avusturyada-muslumanlar-ve-gocmenler-icin-zor-donem-2937982 Avusturya'da Müslümanlar ve göçmenler için zor dönem, Erişim Tarihi: 06.05.2018

ÖZGEÇMİŞ

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ – İLETİŞİM FAKÜLTESİ

- SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ-

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI – GAZETECİLİK YÜKSEK LİSANS

1991 yılında Almanya'da doğdum. İlk, orta ve lise eğitimime İzmir'de devam ettim. 2010 yılında Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nü kazandım. 2014 Haziran ayında bölümden ikicilikle mezun oldum. 2015 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladım.

DERECE	**ALAN**	**OKUL ADI**	**YIL**
LİSE	Sosyal Bilimler	Reha Midilli Anadolu Lisesi	2006 - 2010
LİSANS	Gazetecilik	Kocaeli Üniversitesi	2010 - 2014
YÜKSEK LİSANS	Gazetecilik	Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2015 - 2018

Yayınlar

- 2. Uluslararası Medya Çalışmaları Kongresi (ICSM) / International Congress On Media Studies - 2016 / Yeni Medya ve Görsel Kültür / New Media and Visual Culture / ISBN NO: 978-605-4483-29-7

- Gazetecilik Etiği Bağlamında 7 Haziran 2015 Seçimleri Sonrası Başlayan Koalisyon Kurma Çabalarının Haber Portallarındaki Haberlerin Analizi

- Küresel Ağlar Odağında Kültür Kimlik Ve Mekan Tartışmaları Hiper Yayınevi 2018
- Avrupa'nın Ötekileri Suriyeli Mülteciler

Çalışma / Makale

- Popüler Kültür Ürünü Olarak Yarışma Programları: Yetenek Sizsiniz Türkiye Örneği
- Analitik Ampirizm Kuram Tasarımı Ve Haberde Ön Yargı Araştırmaları Kapsamında Gazeteci Ahmet Hakana Karşı Yapılan Saldırının Ulusal Basında Yer Alan Haberlerinin Analizi
- Küresel Haber Akışında Kamu Yayıncılığı: Trt Haber Portalında Çatışma Haberleri Sunumu
- Yayıncılıkta Düzenleyici Kurullar -Radyo Ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)
- 1 Ocak 2016'da Konya'da Yaşanan Öz Anne Vahşetinin Görsel Ve Görsellikte Algı Açısından İncelenmesi